

GUVERNUL
REPUBLICII
MOLDOVA

Raport privind asistența
externă acordată
Republicii Moldova
în anul 2024

Cuprins

1. Introducere	7
1.1 Scopul și metodologia utilizată	7
1.2 Mecanismul național de coordonare și management al asistenței externe.....	9
1.3 Instrumente de monitorizare și asigurarea vizibilității asistenței externe	15
2. Analiza consolidată a proiectelor de asistență externă	17
2.1 Volumul financiar total al asistenței externe în 2024	17
Distribuția asistenței pe sectoare de dezvoltare	19
Distribuția geografică a proiectelor	20
Distribuția asistenței pe categorii de beneficiari	20
2.2 Implementatorii și agențiile de implementare.....	21
3. Integrarea asistenței externe în bugetul național.	26
3.1 Volumul asistenței externe în bugetul de stat și gradul de absorbție.....	26
3.2 Suportul bugetar oferit Republicii Moldova de către partenerii externi de dezvoltare...	27
3.3 Distribuția asistenței externe pe proiecte în diverse sectoare	30
4. Programele de cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională	34
4.1 Programul Interreg NEXT România – Republica Moldova 2021-2027	34
4.2 Programul Interreg NEXT Bazinul Mării Negre 2021-2027	37
4.3 Programul Interreg Regiunea Dunării 2021-2027.....	38
4.4 Programul Interreg Europe 2021-2027	41
4.5 Programul F IV 2021-2027	43
5. Implementarea Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României	44
6. Platforma de Parteneriat pentru Moldova	47
7. Rezultatele și impactul proiectelor finanțate în 2024	49
Alinierea strategică și tematică a proiectelor de asistență externă.....	56
Alinierea la prioritățile strategice naționale.....	57
8. Concluzii și sinteza constatărilor-cheie	58

Figuri și tabele

<i>Figura 1: Tipurile de ajutor ce nu sunt reflectate în Raport.....</i>	<i>9</i>
<i>Figura 2: Cadrul instituțional de coordonare a asistenței externe.....</i>	<i>10</i>
<i>Figura 3: Atribuțiile Autorității naționale de coordonare a asistenței externe.....</i>	<i>11</i>
<i>Figura 4: Atribuțiile Ministerului Finanțelor în cadrul mecanismului de coordonare a asistenței externe.....</i>	<i>11</i>
<i>Figura 5: Atribuțiile Coordonatorului sectorial al asistenței externe.....</i>	<i>12</i>
<i>Figura 6: Funcțiile Consiliului sectorial în domeniul asistenței externe.....</i>	<i>12</i>
<i>Figura 7: Procesul de accesare a asistenței externe de către coordonatorii sectoriali.....</i>	<i>15</i>
<i>Figura 8: Repartizarea proiectelor pe sectoare, conforma datelor din AMP.....</i>	<i>16</i>
<i>Figura 9: Progresul la zi pe implementarea proiectelor platforma project.gov.md.....</i>	<i>17</i>
<i>Figura 10: Distribuția valorică a proiectelor de asistență în 2024 pe sectoare (cu mențiunea că proiectele multi-sectoriale sunt atribuite simultan la mai multe sectoare).....</i>	<i>21</i>
<i>Figura 11: Distribuția angajamentelor și debursărilor din asistența externă în 2024 pe categorii de beneficiari (sector public, sector neguvernamental, sector privat).....</i>	<i>22</i>
<i>Figura 12: Intrări pe suport bugetar în 2024, pe surse și tipuri de finanțare (împrumuturi vs. granturi), în mil. EUR.....</i>	<i>31</i>
<i>Figura 13: Finanțare sectorială în 2024 prin granturi (nuanță închisă) versus împrumuturi (nuanță deschisă), în mil. EUR și ca procent din total.....</i>	<i>32</i>
<i>Figura 14: Debursări din granturi pe sectoare în anul 2024, exprimate în mil. EUR.....</i>	<i>33</i>
<i>Figura 15: Distribuție a împrumuturilor pe sectoare în 2024, detaliată pe instituții financiare internaționale exprimată în mil. EUR.....</i>	<i>33</i>
<i>Figura 16: Debursări din granturi pe sectoare în anul 2024, detaliate pe parteneri, (agenții ONU, guverne, instituții financiare și alți donatori), exprimate în mil. EUR.....</i>	<i>34</i>
<i>Figura 17: Distribuția proiectelor de asistență externă active în 2024, pe Obiectivele de Dezvoltare Durabilă vizate.....</i>	<i>58</i>
<i>Figura 18: Numărul de proiecte aliniate la strategiile naționale și sectoriale relevante (2024).....</i>	<i>58</i>

<i>Tabelul 1: Angajamente și debursări ale partenerilor externi în anul 2024.....</i>	<i>19</i>
<i>Tabelul 2: Informații generale privind Programul Interreg NEXT Bazinul Mării Negre 2021-2027.....</i>	<i>36</i>
<i>Tabelul 3: Informații generale privind Programul Interreg NEXT România- Republica Moldova 2021-2027.....</i>	<i>38</i>
<i>Tabelul 4: Informații generale privind Programul Interreg Regiunea Dunării 2021-2027.....</i>	<i>40</i>
<i>Tabelul 5: Informații generale privind Programul Interreg Europe 2021-2027.....</i>	<i>42</i>
<i>Tabelul 6: Informații generale privind Programul URBACT IV 2021-2027.....</i>	<i>44</i>

Lista acronime

AFD	Agencia Franceză pentru Dezvoltare
AMP	Platforma pentru Gestionarea Asistenței Externe (Aid Management Platform)
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIRD	Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BM	Banca Mondială
BNM	Banca Națională a Moldovei
CUPS	Centrelor Unificate de Prestare a Serviciilor Publice
ERDF	Fondul European de Dezvoltare Regională
EUR	Euro
FAO	Organizația pentru Alimentație și Agricultură
FMI	Fondul Monetar Internațional
GIZ	Agencie de Dezvoltare Germană
IATI	Inițiativa Internațională pentru Transparența Ajutorului
IDA	Asociația Internațională de Dezvoltare
IFAD	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă
ILO	Organizația Internațională a Muncii
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
Interreg	Regulament pentru obiectivul de cooperare teritorială europeană
Interreg NEXT	Inițiativa de vecinătate externă Interreg NEXT
IOM	Organizația Internațională pentru Migrație
ITU	Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor
KfW	Banca Germană de Dezvoltare KfW
MAE	Ministerul Afacerilor Externe
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MC	Ministerul Culturii
MDL	Leul moldovenesc
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
MF	Ministerul Finanțelor
MJ	Ministerul Justiției
MM	Ministerul Mediului
MMPS	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
MPP	Platforma de Parteneriat pentru Moldova
MS	Ministerul Sănătății
NDICI	Instrumentul de Vecinătate, Cooperare pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ODD	Obiective de Dezvoltare Durabilă
ONG	Organizație Non-Guvernamentală

OHCHR	Oficiul Înaltului Comisar al ONU pentru drepturile omului
OMS	Organizația Mondială a Sănătății, Agenție ONU
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PMT	Instrument de Gestionare a Proiectelor
SDC	Oficiul Elvețian de Cooperare în Moldova
SUA	Statele Unite ale Americii
UE	Uniunea Europeană
UIPFAE	Unitate de Implementare a Programelor și Proiectelor Finanțate din Surse Externe
UNAIDS	Programul Comun al Națiunilor Unite privind HIV/SIDA
UNCTAD	Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare
UNDIO	Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială
UNDP	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
UNDPPA	Departamentul pentru Afaceri Politice și de Instaurare a Păcii al Națiunilor Unite
UNEP	Programul Națiunilor Unite pentru Mediu
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
UNICRI	Institutul de Cercetare Interregional al Națiunilor Unite în domeniul Criminalității și Justiției
UNFPA	Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNHCR	Agencia Națiunilor Unite pentru Refugiați
UNODC	Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate
UNOPS	Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru servicii de proiect
UNV	Voluntarii Națiunilor Unite
UN Women	UN Women este organizația ONU dedicată egalității de gen și emancipării femeilor
URBACT	Program UE de Dezvoltare Durabilă a Orașelor
USAID	Agencia Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
USD	Dolarul american

1. Introducere

1.1 Scopul și metodologia utilizată

Republica Moldova rămâne ferm angajată în procesul său de modernizare și integrare europeană, în care asistența externă reprezintă un instrument strategic pentru susținerea reformelor, consolidarea rezilienței instituționale și stimularea dezvoltării durabile. În acest context, coordonarea eficientă, transparentă și orientată spre rezultate a asistenței externe rămâne o prioritate fundamentală a Guvernului.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 377/2018 privind reglementarea cadrului instituțional și mecanismului de coordonare și management al asistenței externe, Cancelaria de Stat – în calitate de Autoritate Națională de Coordonare – elaborează anual Raportul privind asistența externă, care este prezentat spre examinare Comitetului interministerial pentru planificare strategică și ulterior se prezintă spre informare Parlamentului și comunității donatorilor și creditorilor.

Scopul Raportului este de a asigura transparența și vizibilitatea utilizării asistenței externe pentru dezvoltare, acordată Republicii Moldova pe parcursul anului 2024, și de a sprijini procesul decizional privind alocarea resurselor într-un mod eficient, coerent și aliniat la obiectivele naționale de dezvoltare.

Raportul conține informații sistematizate cu privire la:

- **volumul asistenței externe** acordată Republicii Moldova și **sectoarele de intervenție**;
 - asistența canalizată de către partenerii externi prin **sistemul trezorerial**, precum și conform instrumentelor de finanțare în **sectorul public, privat și ONG**;
 - **portofoliile celor mai activi parteneri externi** ai Republicii Moldova;
 - **programele de suport bugetar și asistența macrofinanciară**;
 - **programele de cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională.**

Metodologia de lucru prevede analiza datelor și informațiilor recepționate de către Cancelaria de Stat, în calitate de autoritate națională de coordonare a asistenței externe, pentru anul 2024, de la partenerii externi de dezvoltare, coordonatorii sectoriali ai asistenței externe, datelor din cadrul Platformei pentru Gestionarea Asistenței Externe, precum și din sistemul trezorerial național.

La nivel național, 25 de parteneri externi de dezvoltare și 14 autorități au raportat asistența externă acordată și respectiv, recepționată pe parcursul anului 2024. Informația a fost colectată în perioada martie-iulie 2025 în baza Chestionarului înaintat spre completare partenerilor externi ce se regăsesc în prezentul Raport.

Datele prezentate au fost analizate în corelare cu cele reflectate în sistemul trezorerial, precum și asistența ce nu se regăsește în sistemul trezorerial și se implementează prin management direct și indirect al partenerilor externi de dezvoltare, ex. prin agențiile oficiale

de dezvoltare ale statelor membre UE și/sau agenții ale ONU și alți parteneri multilaterali. Exercițiul a avut drept scop obținerea unui tablou cât mai veridic prin examinarea mai multor surse de informații prezentate, valorile expuse de către partenerii externi și cele prezentate de autoritățile/instituțiile naționale, precum și datele disponibile la nivel internațional OCDE și IATI.

Gradul de răspuns a fost unul ridicat: toți donatorii solicitați au oferit date (chiar dacă nivelul de detaliere a variat), iar peste 90% dintre instituțiile naționale au completat chestionarele transmise. Participarea extinsă demonstrează o conștientizare sporită a importanței monitorizării asistenței externe, instituțiile implicate fiind din ce în ce mai cooperante în furnizarea informațiilor solicitate. Totodată, conectarea directă la platforma informațională UN Info a permis includerea completă a proiectelor derulate de ONU, eliminând omisiunile cauzate de eventuale neconcordanțe între raportările agențiilor internaționale și cele ale ministerelor de linie.

Per total, nu au fost identificate erori semnificative care să afecteze concluziile raportului, după corecțiile și validările efectuate. Cu toate acestea, dificultățile metodologice în colectarea datelor rămân o provocare importantă. În special, a fost imposibilă determinarea contribuțiilor individuale ale fiecărui donator în proiectele cu finanțare de la mai mulți donatori, întrucât raportarea s-a făcut la nivel de proiect cumulat. Această limitare metodologică îngreunează analiza comparativă a volumului de asistență oferit de fiecare donator, fiind necesare ajustări manuale și estimări pentru a aproxima contribuțiile individuale.

De asemenea, lipsește un cadru metodologic unificat pentru măsurarea rezultatelor proiectelor, ceea ce afectează comparabilitatea datelor de impact. Diferite organizații și implementatori folosesc indicatori proprii și definiții variabile ale beneficiilor, fapt ce a condus la rapoartări neuniforme. S-au identificat situații în care proiecte similare au raportat rezultate în mod diferit – de exemplu, într-un proiect numărul beneficiarilor a fost raportat ca număr de gospodării, iar într-un alt proiect asemănător ca număr de persoane individuale, din cauza absenței unei metodologii standardizate.

Astfel de inconsecvențe evidențiază necesitatea armonizării indicatorilor și a terminologiei deoarece în lipsa unei definiții comune a indicatorilor de rezultat, agregarea impactului la nivel național devine dificilă și se reduce calitatea analizelor strategice. Cancelaria de Stat a luat notă de aceste probleme și, pe parcursul exercițiului de raportare, a solicitat clarificări și corectări acolo unde a fost posibil – de exemplu, cerând implementatorilor să reconcilieze datele conflictuale și să furnizeze explicații pentru diferențele apărute.

Per ansamblu, datele raportate în 2024 pot fi considerate suficient de fiabile pentru scopul evaluării, însă îmbunătățiri viitoare sunt necesare mai ales în direcția metodologiei de raportare întrucât prin standardizarea modului de raportare a indicatorilor de performanță și asigurarea transparenței privind structura finanțării proiectelor (inclusiv defalcarea pe donatori în proiectele cu surse mixte) vor crește semnificativ acuratețea și utilitatea rapoartelor viitoare.

Limitări:

- *omise careva informații relevante aferente proiectelor/programelor de asistență externă, pentru că nu au fost raportate de coordonatorii sectoriali sau unii partenerii externi;*

- prezente eventuale discrepanțe dintre datele partenerilor externi comparativ cu cele ale autorităților publice și cele reflectate în sistemul național trezorerial;
- omise proiectele implementate la nivel regional cu un buget comun pentru mai multe țări;
- divergențe aferente ratei de schimb valutar utilizate la nivel național comparativ cu ratele utilizate de partenerii externi de dezvoltare;
- omise cifre aferente suportului unor parteneri externi care, din anumite motive, nu au prezentat date pentru compilarea Raportului în cauză;
- alte aspecte relevante care au impact asupra comparabilității datelor, dar care nu afectează per general esența prezentului Raport.

Perioada de timp

Raportul vizează asistența externă acordată în perioada 1 ianuarie - 31 decembrie 2024. Pentru relevanța analizei, s-a făcut referință la cadrul legal și instituțional, rapoartele și paginile web oficiale ale partenerilor externi de dezvoltare.

NOTĂ !!!!

Raportul prevede analiza asistenței externe acordate Republicii Moldova și nu include ajutoarele umanitare, donațiile, sponsorizările sau alte acțiuni cu caracter filantropic către beneficiari, persoane fizice sau juridice din Republica Moldova.

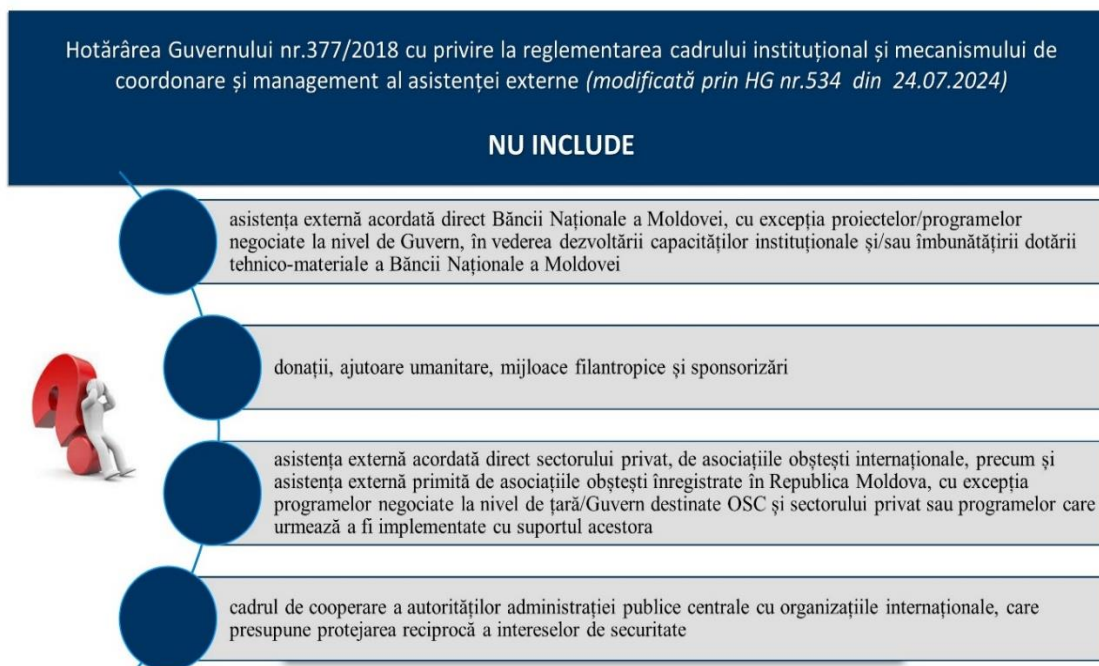

Figura 1: Tipurile de ajutor ce nu sunt reflectate în Raport

1.2 Mecanismul național de coordonare și management al asistenței externe

Mecanismul instituțional de coordonare și management al asistenței externe este axat pe o coordonare multi-nivel cu roluri și funcții clare pe întreg ciclul de gestionare a asistenței

externe – de la programare, negociere și aprobare, până la monitorizare, evaluare și ajustare strategică.

Cadrul instituțional

Figura 2: Cadrul instituțional de coordonare a asistenței externe

Coordonatorul național al asistenței externe - funcția de coordonator național este exercitată de către Prim-ministru, care asigură direcționarea și utilizarea eficientă a asistenței externe, pentru atingerea priorităților definite în strategiile și programele naționale și sectoriale de dezvoltare.

Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică - organul decizional, condus de coordonatorul național în domeniul asistenței externe, care asigură direcționarea și corelarea asistenței externe pentru realizarea priorităților naționale de dezvoltare, precum și monitorizarea utilizării eficiente și eficace a acesteia.

Autoritatea națională de coordonare a asistenței externe - Cancelaria de Stat este responsabilă de mecanismul de coordonare și management al asistenței externe și îndeplinește rolul de punct unic de contact/control în relația cu partenerii externi de dezvoltare și cu autoritățile publice privind propunerile de proiecte/programe de asistență externă.

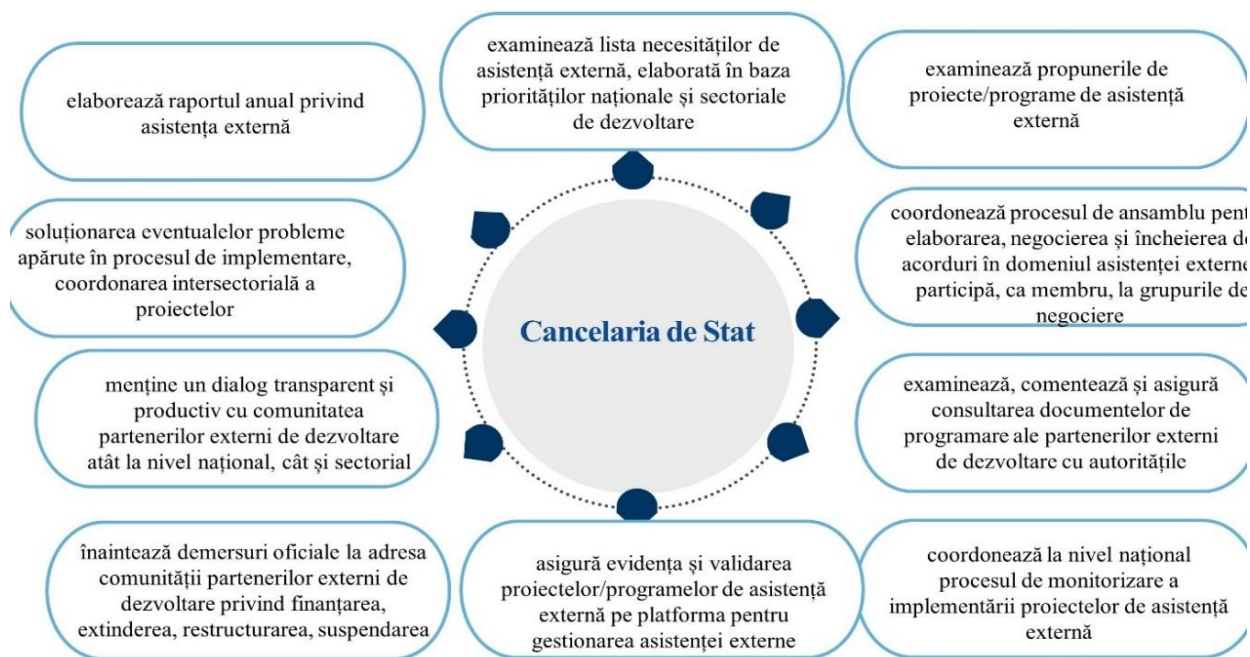

Figura 3: Atribuțiile Autorității naționale de coordonare a asistenței externe

Ministerul Finanțelor - în calitate de autoritate responsabilă de domeniul gestionării bugetului și a finanțelor publice, asigură coerența asistenței externe cu sustenabilitatea financiar-bugetar la nivel național și analiza încadrării în spațiul bugetar-fiscal a noilor proiecte de asistență externă, precum și asigură respectarea procedurilor pe marginea încheierii contractelor de împrumut extern de stat.

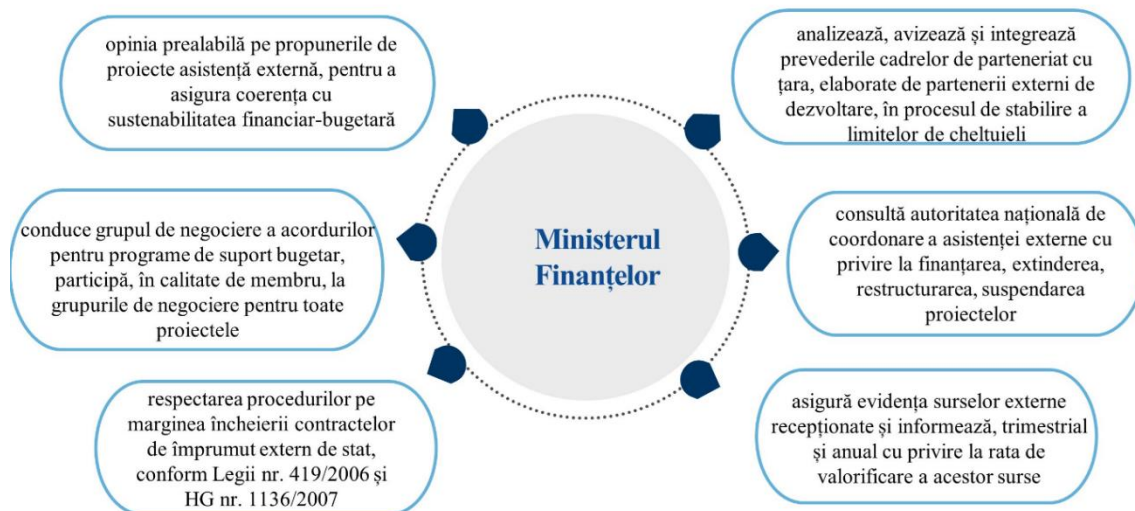

Figura 4: Atribuțiile Ministerului Finanțelor în cadrul mecanismului de coordonare a asistenței externe

Coordonatorul sectorial al asistenței externe – autoritatea publică centrală, responsabilă de politica în sector sau autoritatea publică, în cazul în care sectorul din care face parte nu dispune de autoritate publică centrală de specialitate, responsabilă de politica în sector. Rolul coordonatorului sectorial se propune a fi consolidat prin extinderea responsabilității, dar și asigurarea unui spațiu suficient de accesare directă a asistenței externe la nivel de sector.

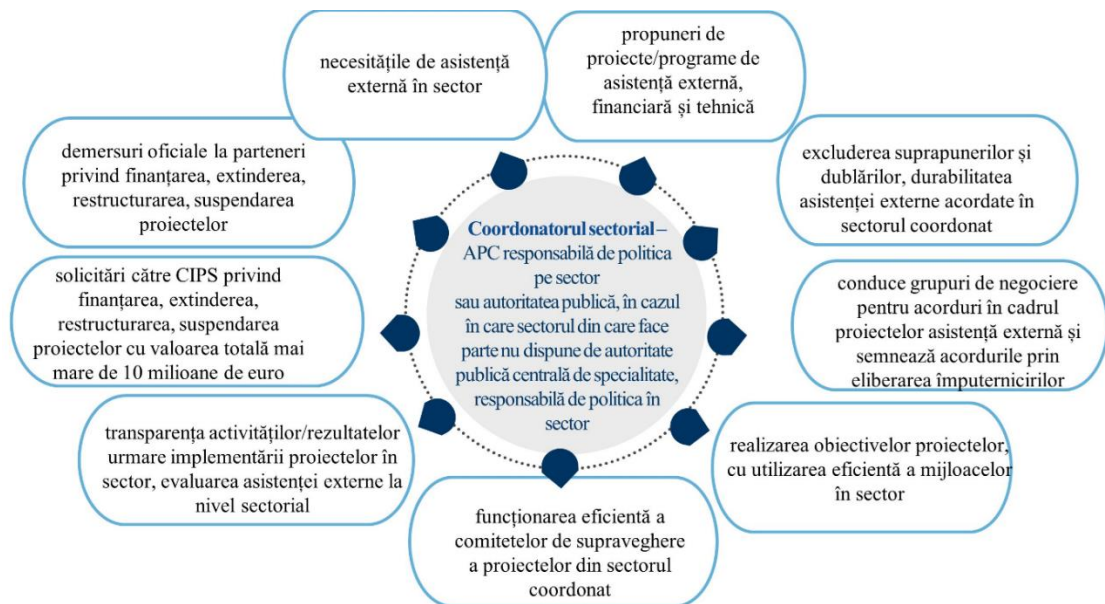

Figura 5: Atribuțiile Coordonatorului sectorial al asistenței externe

Consiliile sectoriale - organul consultativ instituit de către coordonatorul sectorial al asistenței externe în vederea asigurării unui dialog transparent și productiv cu comunitatea partenerilor externi de dezvoltare la nivel de sector, la toate etapele de gestionare a asistenței externe – planificare, implementare, monitorizare și evaluare sectorială a proiectelor și programelor de asistență externă. Consiliile sectoriale sunt organizate la nivel de minister și se convoacă ori de câte ori este necesar, dar nu mai rar decât o dată în trimestru.

Consiliul sectorial este compus din: reprezentanți ai subdiviziunilor responsabile de formularea, monitorizarea și evaluarea politicilor în sector și/sau de managementul asistenței externe în sector; reprezentanți ai comunității partenerilor externi de dezvoltare activi în sector; reprezentant(ți) al (ai) autorității naționale de coordonare a asistenței externe și a Ministerului Finanțelor; reprezentant(ți) al (ai) organizațiilor societății civile; reprezentant(ți) al (ai) sectorului privat (în caz de relevanță); reprezentanți al (ai) altor autorități și instituții relevante, inclusiv al (ai) autorităților publice locale (în caz de relevanță).

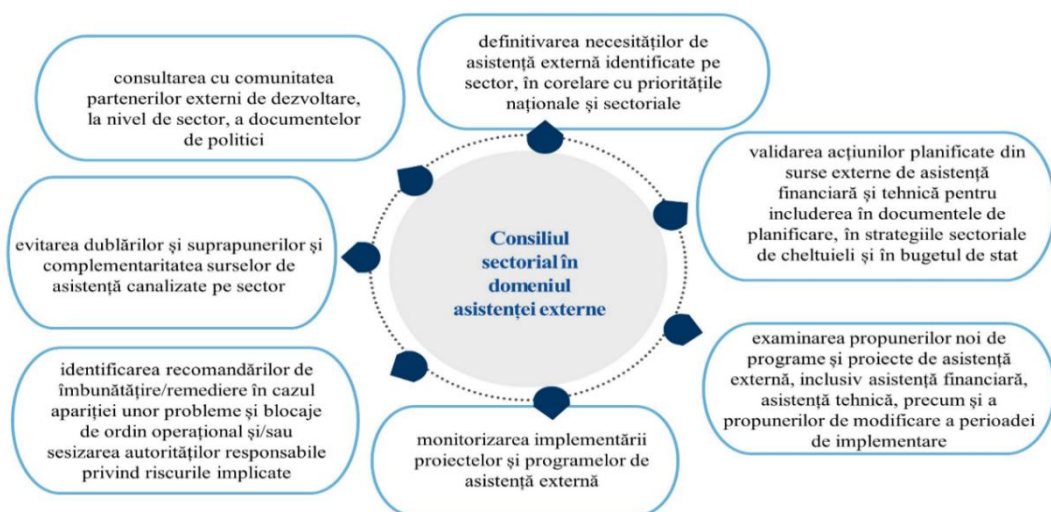

Figura 6: Funcțiile Consiliului sectorial în domeniul asistenței externe

PROGRAMAREA: Autoritatea națională de coordonare a asistenței externe și coordonatorul sectorial, în procesul de programare a asistenței externe, vor urma calendarul bugetar. Etapa de programare constă din următoarele faze: (i) determinarea priorităților pe termen mediu; (ii) identificarea ideilor de proiect și necesităților de asistență externă identificate prin intermediul consiliilor sectoriale în domeniul asistenței externe asigurându-se alinierea la prioritățile naționale și sectoriale; (iii) formularea propunerilor de proiecte, completarea formularelor aprobate de Guvern și înaintarea spre aprobare către Comitetul interministerial pentru planificare strategică; (iii) negocierea și semnarea acordurilor de asistență externă.

În procesul de negociere a **cadrelor de parteneriat sau ale altor documente de programare cu partenerii externi de dezvoltare**, autoritatea națională de coordonare, se consultă cu Ministerul Finanțelor, și asigură:

1) alinierea cu prioritățile naționale și sectoriale de dezvoltare, stabilite conform documentelor de planificare (Strategia Națională de Dezvoltare, Planul Național de Dezvoltare, Planul Național pentru Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, Programul de Activitate al Guvernului, Planului Național „Construim Moldova Europeană”, strategii/programe sectoriale și planuri de acțiune) și angajamentelor față de comunitatea internațională;

2) coerența cu spațiul bugetar disponibil și sustenabilitatea financiar- bugetară;

3) respectarea calendarului bugetar;

4) încurajarea formelor de asistență externă nerambursabilă.

IMPLEMENTAREA proiectului/programului de asistență externă este responsabilitatea beneficiarului primar și/sau implementatorului, sub conducerea coordonatorului sectorial. Deciziile privind extinderea, restructurarea, suspendarea proiectelor/programelor de asistență externă în derulare sau alte modificări necesare pentru a asigura utilizarea durabilă și eficientă a resurselor disponibile se iau de către:

➤ Comitetul interministerial pentru planificare strategică - pentru programe și proiecte de asistență externă, inclusiv asistență financiară, asistență tehnică **cu valoarea totală mai mare de 10 mil. EUR.**

➤ Coordonatorul sectorial, după coordonarea prealabilă cu autoritatea națională de coordonare a asistenței externe și cu Ministerul Finanțelor - pentru programe și proiecte de asistență externă, inclusiv asistență financiară, asistență tehnică **cu valoarea totală mai mică de 10 mil. EUR.**

MONITORIZAREA implementării proiectelor/programelor de asistență externă, în scopul evaluării eficienței, eficacității, impactului și durabilității acestora, este efectuată prin intermediul rapoartelor de progres. Coordonatorii sectoriali, prin intermediul managerilor de proiect desemnați, asigură actualizarea permanentă a statutului proiectelor și mersului implementării în **Instrumentul de gestionare a proiectelor** (PMT) project.gov.md - sistem informațional automatizat, accesibil on-line, utilizat în vederea monitorizării implementării proiectelor/programelor de dezvoltare. Rapoartele intermediare privind progresul în implementarea proiectului/programului de asistență externă sunt extrase din PMT.

Monitorizarea implementării proiectelor/programelor de asistență externă de către coordonatorii sectoriali este asigurată, inclusiv prin:

- participarea la ședințele Comitetului de supraveghere a proiectelor și programelor de asistență externă din sectorul respectiv;
- revizuirea și comentarea rapoartelor de monitorizare a proiectelor/programelor;
- consolidarea constatărilor cheie și a datelor rezultate din monitorizarea la nivel de sector și partajarea constatărilor cheie cu autoritatea națională de coordonare;
- asigurarea acțiunilor de remediere în cazul tergiversărilor/blocajelor identificate în procesul de monitorizare, după caz;
- interviuarea instituțiilor beneficiare și a contractorului;
- vizite la locul implementării proiectului/programului de asistență externă;
- desfășurarea sondajelor de opinie privind impactul proiectelor/programelor de asistență externă finalizate;
- controale tematice/inopinate efectuate de către autoritatea responsabilă de inspectarea financiară.

EVALUAREA orientată spre rezultate a proiectelor/programelor de asistență externă va fi realizată în conformitate cu „Liniile directoare pentru Monitorizarea și Evaluarea Asistenței Externe, emise de către Comitetul de Asistență pentru Dezvoltare din cadrul Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică” și structurată după cele 6 criterii de evaluare și anume: relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și durabilitate. În procesul de evaluare a asistenței externe, coordonatorii sectoriali asigură: (i) revizuirea și comentarea rapoartelor de evaluare a partenerilor externi de dezvoltare din sectorul respectiv; (ii) analiza și consolidarea constatărilor rapoartelor și datelor de evaluare disponibile, în cadrul sectorului respectiv, pentru o diseminare mai largă către părțile interesate cheie din sector, precum și către autoritatea națională de coordonare; (iii) integrarea constatărilor cheie ale evaluării pentru definirea necesităților viitoare de asistență externă și proiecte/ programe la nivel sectorial; (iv) suport în implementarea evaluărilor în sectorul respectiv.

Autoritatea națională de coordonare a asistenței externe consolidează constatările rapoartelor de evaluare disponibile, diseminând constatările cheie și asigurând utilizarea constatărilor în definirea priorităților și proiectelor/programelor viitoare de asistență externă la nivel național și sectorial, după caz.

Contractele de stat – simplificarea procedurilor de accesare a asistenței externe nerambursabile

Pe parcursul anului 2024 au fost ajustate prevederile Legii nr. 595/1999 privind tratatele internaționale, în vederea reglementării unor categorii de acorduri care nu constituie tratate internaționale, și anume - *acord încheiat de către organul responsabil în numele statului, al Guvernului, al ministerelor, al altor autorități administrative centrale sau al altor instituții abilitate ale statului cu alt stat, guvern, organizație internațională, respectiv, cu instituțiile financiare străine fondate de acestea, care nu au calitatea de subiect de drept internațional, în domeniul economic, comercial, financiar și în alte domenii și care nu este guvernat de dreptul internațional public*. Aceste modificări au avut drept scop separarea acordurilor/înțelegerilor ce nu sunt guvernate de normele dreptului internațional public și nu constituie tratate, în special

pentru a stabili proceduri rapide, eficiente si care vor permite accesarea în termeni proximi a asistenței externe nerambursabile.

Astfel, în cadrul mecanismului de coordonare și management al asistenței externe au fost introduse proceduri separate de încheiere a contractelor de stat, și anume - **Regulamentul privind mecanismul de încheiere și intrare în vigoare a contractelor de stat**, ce descrie procedurile de semnare, aprobare/ratificare, precum și intrare în vigoare a contractelor de stat, altele decât cele guvernate de reglementări speciale, precum și modul de amendare a acestora, cu proceduri de promovare și aprobare mai restrânse ca timp și etape în vederea accesării rapide a asistenței externe nerambursabile.

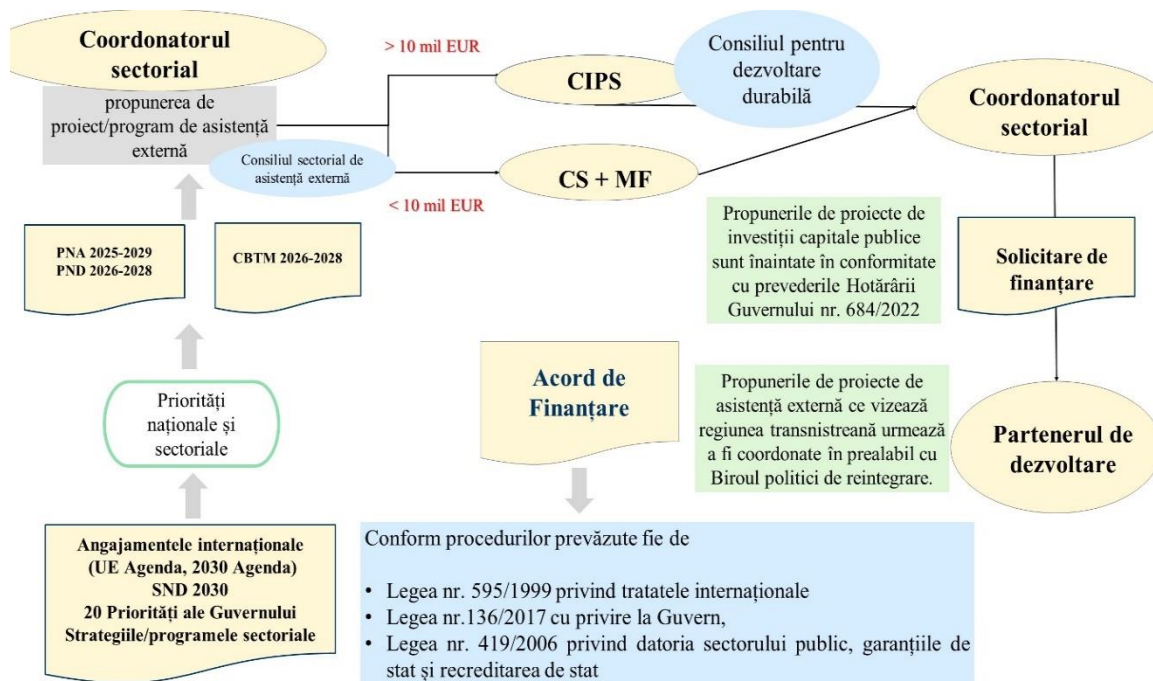

Figura 7: Procesul de accesare a asistenței externe de către coordonatorii sectoriali

În vederea explicării noilor prevederi legale și consolidarea capacităților coordonatorilor sectoriali, pentru punerea în aplicare a procedurilor de încheiere a contractelor de stat, au fost desfășurate 2 sesiuni de instruire cu 80 de reprezentanți ai autorităților publice centrale pe parcursul anului 2024.

Noua procedură s-a dovedit a fi una utilă și o soluție eficientă și rapidă pentru accesarea asistenței externe nerambursabile, care nu face obiectul unui tratat internațional.

1.3 Instrumente de monitorizare și asigurarea vizibilității asistenței externe

Un mecanism esențial menit să consolideze transparența asistenței externe acordată de partenerii de dezvoltare, reprezintă Platforma pentru Gestionarea Asistenței Externe - sistem informațional automatizat accesibil on-line, destinat înregistrării și monitorizării proiectelor de asistență externă realizate pe teritoriul Republicii Moldova de către organizațiile internaționale și țările donatoare, precum și a proiectelor de asistență investiționale, finanțate din contul

granturilor acordate Guvernului, precum și din contul granturilor acordate instituțiilor finanțate de la buget.

Platforma reprezintă o sursă transparentă și accesibilă de informare pentru publicul larg privind proiectele finanțate pe diverse sectoare și rezultatele acestora, precum și un instrument util pentru gestionarea asistenței externe, în special pentru donatori și ministere. Conform datelor din platformă, pe parcursul anului 2024 au fost implementate **813 proiecte de asistență externă nerambursabilă**, dedicate susținerii, dezvoltării și îmbunătățirii calității vieții cetățenilor Republicii Moldova. Acest instrument este supus unei modernizări continue, pentru a răspunde în mod optim necesităților utilizatorilor și pentru a integra cele mai noi standarde și tehnologii în domeniu.

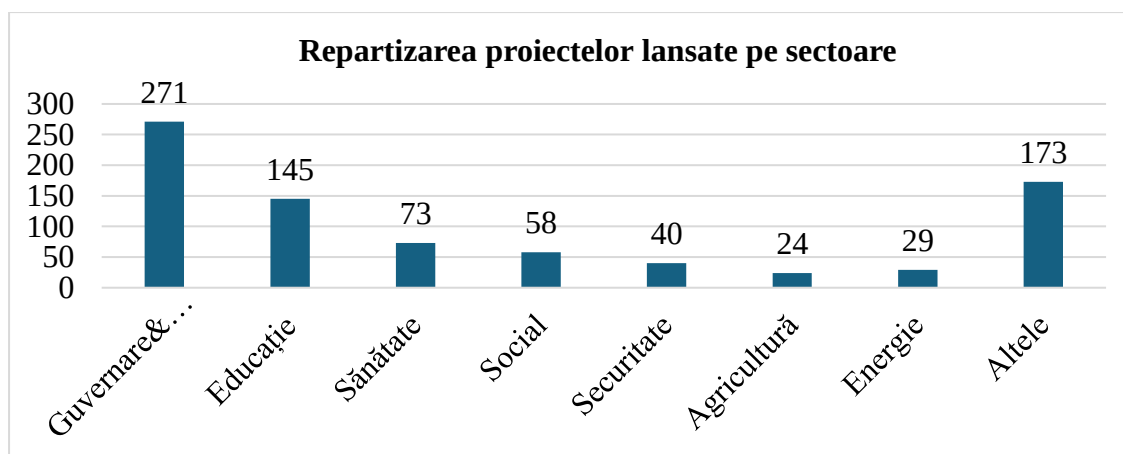

Figura 8: Repartizarea proiectelor pe sectoare, conforma datelor din AMP

Un alt instrument important dezvoltat pentru gestionarea relațiilor cu partenerii de dezvoltare este modulul „Managementul relațiilor cu partenerii de dezvoltare” (MRP), integrat în Sistemul informațional e-Legislație. Acesta permite utilizatorilor să înregistreze, actualizeze și gestioneze date referitoare la evenimente, angajamente, proiecte și parteneri de dezvoltare, contribuind la formarea unei resurse informaționale centralizate. În prezent, modulul MRP se află în proces de dezvoltare, pentru a răspunde mai eficient necesităților utilizatorilor și cerințelor în evoluție ale administrației publice.

Pentru a crește rata de implementare a reformelor, a asigura utilizarea eficientă a resurselor și a majora gradul de valorificare a asistenței financiare externe, în premieră, în anul 2024, Guvernul a operaționalizat un mecanism nou de implementare a reformelor, bazat pe sistemele de management al proiectelor. În acest sens, a fost lansată platforma www.project.gov.md – inițiativă digitală instituită pentru a oferi un mediu interactiv și transparent pentru gestionarea eficientă a proiectelor de dezvoltare din Republica Moldova.

Platforma este destinată păstrării, prelucrării și furnizării informațiilor aferente proiectelor de dezvoltare planificate în Planul Național de Dezvoltare, proiectelor investiționale pentru implementarea Agendei de reforme aferente Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025- 2027 și, după caz, proiectelor planificate în alte documente de planificare.

Project.gov.md cuprinde 265 de proiecte, inclusiv 92 finanțate din surse externe, și este utilizată de peste 1 000 de utilizatori unici din cadrul ministerelor, autorităților administrative centrale și altor instituții publice competente în implementarea proiectelor de dezvoltare, contribuind la:

- centralizarea și accesul rapid la date actualizate despre proiecte;
- coordonarea eficientă între autorități, donatori și alți actori implicați;
- reducerea riscurilor de suprapunere și alocare ineficientă a resurselor;
- monitorizarea în timp real a progresului și a impactului proiectelor;
- asigurarea transparenței în utilizarea fondurilor publice și externe;
- fundamentarea deciziilor strategice pe date obiective și dovezi clare.

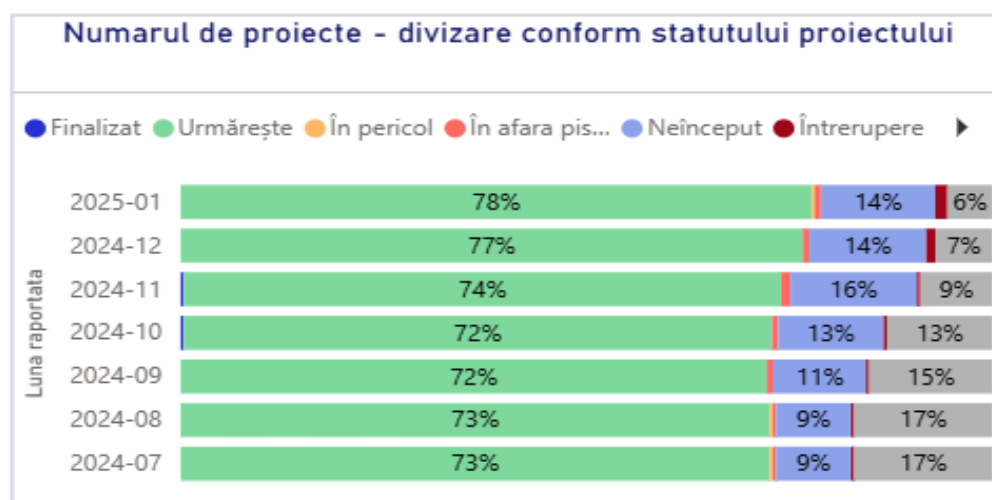

Figura 9: Progresul la zi pe implementarea proiectelor din platforma project.gov.md

Funcționalitățile platformei se află într-un proces continuu de îmbunătățire, iar integrarea sa operațională la nivel instituțional este în curs de consolidare. În acest context, se preconizează extinderea utilizării active de către toate autoritățile de implementare, precum și dezvoltarea de noi funcționalități care să sprijine un management eficient, integrat și orientat spre rezultate.

2. Analiza consolidată a proiectelor de asistență externă

2.1 Volumul financiar total al asistenței externe în 2024

Conform datelor raportate de partenerii de dezvoltare, valoarea totală a **angajamentelor** asumate pentru proiectele de asistență externă active în anul 2024 a fost de **aproximativ 3,77 mld. EUR**, din care circa **1,59 mld. EUR au fost debursate** efectiv pe parcursul anului. Volumul debursărilor înregistrate în anul 2024 reprezintă o diminuare de aproximativ 11% comparativ cu anul 2023, când volumul total al debursărilor a fost de circa 1,77 mld. EUR. Această diferență se explică în principal prin reducerea contribuțiilor directe ale unor parteneri bilaterali, în special ale Statelor Unite ale Americii, care în 2023 a fost cel mai mare donator bilateral, cu aproximativ 152,7 mil. EUR. Scăderea asistenței acordate de SUA reflectă ajustările intervenite în cadrul programelor de asistență externă ale acestui partener, inclusiv

revizuiți și reevaluări ale politicilor de finanțare, aspecte comunicate public de autoritățile americane.

În topul partenerilor de dezvoltare, după valoarea totală a debursărilor efective în 2024, s-au situat **Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare**, cu aproximativ 321,5 mil. EUR, urmată de **Fondul Monetar Internațional**, cu circa 302,7 mil. EUR, și **Comisia Europeană**, cu aproximativ 225,8 mil. EUR. De asemenea, **Banca Mondială** a debursat circa 125,5 mil. EUR. **Statele Unite ale Americii** au contribuit estimativ cu 90 mil. EUR, urmate de **Japonia**, cu 84,3 mil. EUR. Alți parteneri importanți au fost **România** cu 70,57 mil. EUR, **Banca Europeană de Investiții** cu aproximativ 62,76 mil. EUR și **Canada** cu circa 54,22 mil. EUR și **Franța** cu circa 54,1 mil. EUR.

În Tabelul 1 de mai jos sunt prezentați toți partenerii externi majori ai Republicii Moldova în 2024, cu valorile angajate și debursările efective aferente acestui an.

Tabelul 1: Angajamente și debursări ale partenerilor externi în anul 2024. Sursa: datele raportate de partenerii de dezvoltare pentru 2024, compilate de Cancelaria de Stat

Donator/Partener de Dezvoltare	Angajamente, milioane euro	Debursări în 2024		
		TOTAL, milioane euro	din care - grant (nerambursabil) milioane euro	% din total debursări
BERD	1002.77	321.53	36.40	11%
Banca Mondială	709.00	125.48	17.22	14%
Comisia Europeană	427.00	225.82	130.82	58%
FMI	343.34	302.73	0.00	0%
Japonia	230.86	84.25	1.90	2%
BEI	212.00	62.76	0.00	0%
Germania	188.11	25.35	25.35	100%
Franța	154.20	54.10	8.40	16%
SUA*	150.00	90.00	87.20	97%
România	70.57	70.57	70.57	100%
Canada	54.22	54.22	0.00	0%
Norvegia	47.18	47.18	47.18	100%
Maria Britanie	40.75	40.75	40.75	100%
BDCE	35.00	0.00	0.00	0%
Suedia	32.63	32.46	32.46	100%
ONU	31.63	7.08	7.08	100%
Elveția	26.00	26.00	26.00	100%
Cehia	5.86	5.86	5.86	100%
Polonia	4.31	4.31	4.31	100%
OSCE	2.26	0.83	0.83	100%
Austria	2.17	1.73	1.73	100%
Slovacia	1.89	0.88	0.88	100%
Liechtenstein	1.09	0.99	0.99	100%
Turcia	0.88	0.88	0.88	100%
Lituania	0.52	0.52	0.52	100%
Danemarca	0.37	0.37	0.37	100%
Slovenia	0.32	0.32	0.32	100%

**Notă – Statele Unite ale Americii: În cazul asistenței oferite de SUA, nu au fost disponibile cifre confirmate oficial pentru 2024, astfel că valorile din tabel reprezintă estimări bazate pe informații publice online. Contribuțiile directe ale SUA în 2024 au fost considerabil mai reduse comparativ cu anul anterior, marcând o scădere substanțială față de 2023, ca rezultat al pauzei, revizuirii și închiderii programelor de asistență externă ale SUA (inclusiv USAID). Acest declin explică, în mare parte, diferența menționată mai sus în volumul total al debursărilor între 2023 și 2024.*

***Notă – Instituțiile ONU: tabelul de față prezintă contribuțiile individuale raportate de fiecare donator în parte. Agențiile Națiunilor Unite implementează, în parteneriat cu autoritățile naționale, peste 50 % din numărul total de proiecte de asistență în Republica Moldova. Valoarea globală a proiectelor, 329 la număr, derulate de ONU în 2024 se ridică la aproximativ 329,2 mil. EUR, dar nu este inclusă în acest tabel, pentru că, în majoritate, aceste intervenții sunt cofinanțate de mai mulți parteneri.*

În anul 2024, **Uniunea Europeană** a fost partenerul de dezvoltare cu cele mai mari debursări efective sub formă de granturi, cu un volum total de aproximativ 131 mil. EUR.

Pe locul următor s-au situat **Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare**, care a oferit granturi în valoare de circa 36,4 mil. EUR, și **Statele Unite ale Americii**, cu aproximativ 87,20 mil. EUR debursați sub formă de granturi. Alți parteneri importanți care au acordat finanțări nerambursabile au fost **Guvernul României** (aproximativ 70,57 mil. EUR), **Norvegia** (circa 47 mil. EUR), **Maria Britanie** (40 mil. EUR), **Suedia** (32,46 mil. EUR), **Elveția** (26 mil. EUR) și **Germania** (25,35 mil. EUR).

De asemenea, contribuții semnificative sub formă de granturi au fost raportate din partea **Băncii Mondiale** (circa 17 mil. EUR), **Agenciei Franceze de Dezvoltare** (circa 8,4 mil. EUR) și **Agențiilor ONU** (circa 7 mil. EUR). Aceste fonduri nerambursabile au susținut implementarea unor proiecte diverse, contribuind direct la realizarea priorităților naționale de dezvoltare.

Din perspectiva structurii surselor de finanțare, în 2024 ponderea cea mai mare a revenit finanțării multilaterale. Instituțiile financiare internaționale (precum BM, BERD, FMI) au furnizat împreună o parte substanțială din volumul total al debursărilor. Asistența oferită de Comisia Europeană a reprezentat aproximativ 10% din totalul debursărilor în 2024, fiind principalul contribuitor individual la nivel de granturi nerambursabile. Contribuțiile bilaterale cumulate ale statelor individuale (precum Japonia, Germania, România, Suedia ș.a.) s-au ridicat la circa 34% din totalul debursărilor.

Distribuția asistenței pe sectoare de dezvoltare

Analiza pe domenii sectoriale relevă că proiectele de asistență externă au acoperit practic toate sectoarele prioritare de dezvoltare ale Republicii Moldova.

Distribuția proiectelor active în anul 2024 pe domenii (vezi Figura 2) reflectă prioritățile strategice urmărite în implementarea asistenței externe. Trebuie menționat, că proiectele de asistență sunt adesea multi-sectoriale. Astfel, valorile procentuale prezentate în Figura 2 indică contribuția cumulativă a proiectelor la fiecare sector vizat, fără ca aceste valori să poată fi însumate pentru a obține totalul exact al asistenței externe. Conform acestei abordări, sectoarele care au beneficiat în cea mai mare măsură din punct de vedere valoric sunt energia (circa 28%), economia (aproximativ 17%) și protecția socială (circa 14%), urmate de educație, agricultură și mediu, fiecare reprezentând aproximativ 9-12% din valoarea cumulată a proiectelor.

Această abordare evidențiază sectoarele prioritare vizate de asistența externă, recunoscând în același timp limitările metodologice generate de caracterul multi-sectorial al

proiectelor finanțate. Această perspectivă multi-sectorială confirmă complexitatea intervențiilor și abordarea integrată a asistenței externe în susținerea priorităților naționale ale Republicii Moldova.

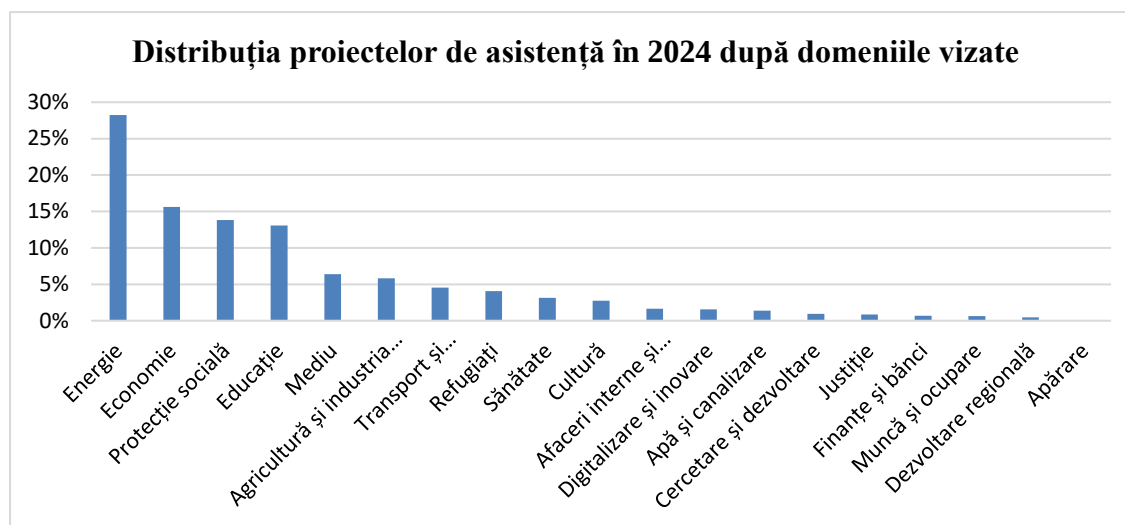

Figura 10: Distribuția valorică a proiectelor de asistență în 2024 pe sectoare (cu mențiunea că proiectele multi-sectoriale sunt atribuite simultan la mai multe sectoare). Sursa: Date raportate de partenerii de dezvoltare, compilate de Cancelaria de Stat.

Distribuția geografică a proiectelor

Asistența externă a avut în 2024 o acoperire națională, însă distribuția proiectelor evidențiază și unele priorități regionale. Majoritatea intervențiilor finanțate – peste 95% de proiecte – au avut o rază de acțiune națională, vizând beneficiari de pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Acestea includ, de regulă, programe naționale (de exemplu, reforme la nivel de politici publice, proiecte de infrastructură de importanță națională sau scheme de finanțare cu acoperire generală) al căror impact este resimțit la nivelul întregii țări.

În paralel, o serie de proiecte au fost orientate specific regional. Astfel, în regiunea de Sud a țării s-au implementat 22 proiecte dedicate (de exemplu, în Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia și raionul Taraclia, sprijinite de UE și UNDP pentru dezvoltare locală). În regiunea Centru au fost raportate 17 proiecte (inclusiv programe de alimentare cu apă și canalizare pentru raioanele centrale), iar în regiunea Nord – 12 proiecte axate pe dezvoltare economică locală și îmbunătățirea infrastructurii municipale. De asemenea, municipiul Chișinău a beneficiat de circa 26 proiecte focalizate, cum ar fi cele privind modernizarea transportului public urban sau creșterea eficienței energetice a clădirilor din capitală.

Per ansamblu, caracterul național al majorității intervențiilor sugerează că beneficiile asistenței externe s-au răspândit pe întreg teritoriul țării, chiar dacă nu întotdeauna vizibil sub forma unor proiecte localizate distinct.

Distribuția asistenței pe categorii de beneficiari

Din perspectiva structurii beneficiarilor finali, asistența externă acordată Republicii Moldova în anul 2024 a fost direcționată preponderent către **sectorul public**. Conform datelor raportate de partenerii de dezvoltare, circa 1,22 mld. EUR din totalul debursărilor efective

(reprezentând aproximativ 90% din suma totală debursată) au fost destinate instituțiilor publice centrale și locale, autorităților administrative și altor entități din sectorul public.

Sectorul neguvernamental a beneficiat de aproximativ 100 mil. EUR, corespunzător unei ponderi de circa 7% din totalul debursărilor, în timp ce sectorul privat a beneficiat de circa 10 mil. EUR, echivalentul a aproximativ 1% din totalul asistenței externe debursate în anul 2024.

Această distribuție reflectă orientarea predominantă a finanțărilor externe către consolidarea capacităților publice și susținerea politicilor guvernamentale, cu menținerea unui rol activ și pentru organizațiile societății civile și sectorul economic privat, în special în cadrul programelor de dezvoltare economică și incluziune socială.

Distribuția asistenței externe 2024 pe categorii de beneficiari

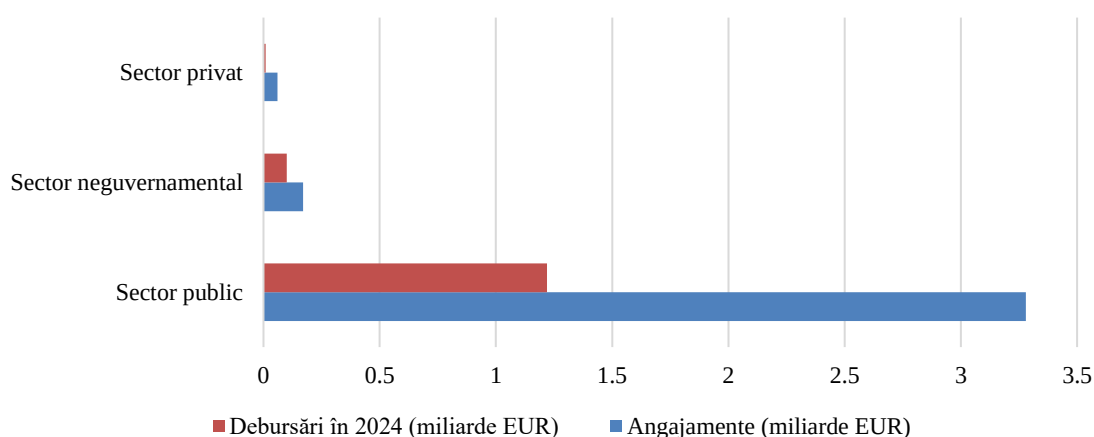

Figura 11: Distribuția angajamentelor și debursărilor din asistența externă în 2024 pe categorii de beneficiari (sector public, sector neguvernamental, sector privat. Sursa: Date raportate de partenerii de dezvoltare, compilate de Cancelaria de Stat.)

2.2 Implementatorii și agențiile de implementare

Proiectele finanțate din asistență externă în 2024 au fost derulate printr-o varietate de implementatori, incluzând atât structuri ale administrației publice, cât și organizații internaționale sau locale. La nivel central, *ministerele și agențiile de stat* au delegat pentru gestionare și implementare o serie de proiecte către unitățile de implementare a programelor și proiectelor finanțate din surse externe (UIPFAE), cu personalitate juridică, având statut de instituție publică (Anexa nr. 1: *Lista UIPFAE fondate de autoritățile publice centrale*).

UIPFAE asigură: a) utilizarea conform destinației și eficiență a asistenței externe raportată la rezultatele scontate; b) elaborarea și aprobarea rapoartelor de progres în implementarea proiectelor/programelor; c) angajarea experților pentru buna executare a proiectului/programului; d) eficiența și transparența procesului de achiziții a serviciilor și bunurilor, precum și a managementului financiar (organizarea procedurilor de achiziții în conformitate cu regulamentele donatorilor, elaborarea documentației de licitație și evaluarea ofertelor, contractarea și supervizarea furnizorilor de bunuri, lucrări sau servicii); e) organizarea activității comitetului de supraveghere pentru proiect/program, după caz; f) vizibilitatea proiectelor/programelor de asistență externă în derulare; g) înregistrarea

proiectelor/programelor de asistență externă în platforma pentru gestionarea asistenței externe și actualizarea permanentă a informației pe tot parcursul implementării proiectului.

Activitatea UIPFAE este esențială pentru asigurarea unei utilizări eficiente și conforme a resurselor externe. Prin planificarea, gestionarea, monitorizarea și raportarea adecvată, aceste unități joacă un rol crucial în implementarea cu succes a proiectelor de dezvoltare. În același timp, performanța activității și gestionarea riscurilor sunt componente fundamentale ale mandatului UIPFAE, contribuind la atingerea obiectivelor de dezvoltare și la promovarea transparenței și responsabilității în cadrul asistenței externe.

Pe parcursul anului 2024, Curtea de Conturi a efectuat audit cu scopul de a evalua performanța activității UIPFAE, cu oferirea de analize/perspective și recomandări de îmbunătățire în implementarea politicilor publice din domeniul lor de competență.

Activitățile de audit desfășurate în cadrul a 12 UIPFAE, au evidențiat că atât documentele de politici publice, cât și actele normative care reglementează procesul de organizare și funcționare a entităților auditate prezintă o structură fragmentată și, în anumite aspecte, contradictorie.

Raportul de audit al performanței asupra activității UIPFAE și utilizării resurselor financiare alocate a înaintat o serie de recomandări care vizează elaborarea și implementarea unor reguli clare și uniforme de activitate și funcționare a acestor Unități.

Analizând impactul modificărilor în structura ministerială a Guvernului asupra sistemului de management al asistenței externe, auditul a stabilit că doar 8 ministere (MAIA, MM, MIDR, MF, MS, MJ, MDDE și ME) au acționat în calitate de fondatori ai celor 12 UIPFAE, iar 6 ministere (MAE, MMPS, MA, MAI, MEC și MC) nu au instituit UIPFAE în subordine, asigurând implementarea proiectelor finanțate din surse externe prin intermediul aparatelor lor centrale sau prin alte forme.

Respectiv, Curtea de Conturi a recomandat revizuirea actelor de constituție ale UIPFAE în vederea elaborării și/sau unificării prevederilor privind: a) forma organizatorico-juridică a UIPFAE, care urmează a fi aliniată la mandatul, scopul și obiectivele stabilite pentru acestea; b) atribuțiile și drepturile ministerelor de ramură, în calitate de fondatori ai UIPFAE, cu reglementarea unor criterii clare de interacțiune și control între acestea; c) selectarea și numirea membrilor organelor colegiale de supraveghere a UIPFAE, stabilirea clară a competențelor, obiectivelor, sarcinilor precum și a sancțiunilor pentru neexecutarea atribuțiilor de către membrii acestor organe colegiale; d) numirea și durata mandatului Directorilor UIPFAE; e) reglementarea unor reguli/criterii clare de evaluare și monitorizare a activității UIPFAE; f) reglementarea exhaustivă a modului de finanțare, de ținere a evidenței contabile și de raportare financiară a activității UIPFAE, care ar fi în corelare cu forma organizatorico-juridică a UIPFAE; g) reglementarea modului de evidență și de salarizare a personalului UIPFAE, care ar fi în corelare cu forma organizatorico-juridică a UIPFAE.

Astfel, luând în considerare importanța UIPFAE în implementarea cu succes a proiectelor, în scopul creării unui cadru uniform de reglementare a constituirii, funcționării și încetării activității acestor unități, Cancelaria de Stat prin proiectul de Lege privind instituțiile publice a introdus norme ce vizează și UIPFAE, în special a sarcinilor, atribuțiilor și responsabilităților părților implicate în procesul de gestionare a asistenței externe și modul de monitorizare și evaluare a performanței activității UIPFAE. Cadrul normativ propus va consolida rolul UIPFAE ca pilon al eficienței administrative, asigurând predictibilitate pentru partenerii de dezvoltare, responsabilizare instituțională și optimizarea resurselor prin proceduri uniforme.

UIPFAE care au forma organizatoric0-juridică de instituții publice vor trebui evaluate în conformitate cu dispozițiile alin (4) art. 18 din proiectul de Lege privind instituțiile publice, până la 01 iulie 2026, cu modificarea, după caz, a actelor de constituire și cele statutare în conformitate cu noua lege și în limitele permise de acordurile de finanțare corespunzătoare.

Opțiunea reorganizării sau dizolvării acestora conform lit. b) alin. (5) art. 18, al aceleiași proiect de Lege, nu va fi aplicabilă pentru proiectele în derulare, ele urmând a-și continue activitatea, conform alin. (9) art. 18, până la finalizarea termenului prevăzut în acordul de finanțare, urmând a fi dizolvate la momentul încetării programului/proiectului dat. Din momentul intrării în vigoare a noii legi, unitățile de implementare cu personalitate juridică, pentru care acordul de finanțare externă prevede constituirea unei unități de implementare cu personalitate juridică, a programelor și proiectelor finanțate din surse externe vor trebui să se conformeze noilor prevederi.

Concomitent, conform alin. (10) art. 18, al proiectului de lege nominalizat, Cancelaria de Stat, pe platforma Centrului Guvernului, în comun cu ministerele și alte autorități administrative centrale care exercită funcțiile de fondator al unităților de implementare a programelor și proiectelor finanțate din surse externe, în termen de 12 luni de la data publicării noii legi în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, va efectua o evaluare a unităților de implementare date, și va propune reorganizarea sau dizolvarea acestora, conform prevederilor cadrului normativ.

Alături de instituțiile naționale, *organizațiile internaționale* au jucat un rol-cheie în calitate de agenții de implementare. Agențiile ONU prin UNDP, UN Women, UNFPA, UNICEF, IOM, FAO, ILO, IMF, ITU, OHCHR, UNDPPA, UNEP, UNAIDS, UNCTAD, UNECE, UNESCO, UNHCR, UNICRI, UNDIO, UNODC, UNOPS, UNV, UFP, WHO au continuat să implementeze numeroase proiecte, în parteneriat cu Guvernul, în domenii variate – de la eficiența energetică a clădirilor publice, la consolidarea democrației locale. Banca Mondială și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare au acționat nu doar ca finanțatori, ci și ca entități de supraveghere tehnică pentru proiectele de împrumut (ex. în agricultură, eficiență energetică și infrastructură privată).

Ca exemplu, prin programe integrate și o strânsă colaborare guvernamentală, **Echipa de țară a ONU a furnizat 169 de mil. USD în 2024 sub formă de asistență externă**, astfel contribuind la progresul național în domenii critice precum drepturile omului, protecția și incluziunea socială, acțiunea climatică, securitatea alimentară, egalitatea de gen, sănătatea publică și incluziunea refugiaților. Cele mai importante includ:

- **Modernizarea sistemului de protecție socială – Reforma RESTART:** Sub coordonarea UNICEF și ca răspuns la solicitarea Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Organizația Națiunilor Unite a susținut reforma RESTART pentru modernizarea sistemului de asistență socială din Moldova. Drept rezultat al eforturilor comune, mai mulți copii, femei și bărbați – în special din grupurile vulnerabile – au beneficiat de servicii integrate de protecție socială și management de caz, consolidând angajamentul țării față de drepturile omului și incluziune.

- **Protejarea gospodăriilor vulnerabile din punct de vedere energetic:** Cu sprijinul mai multor parteneri de finanțare, UNDP a consolidat Fondul de Reducere a Vulnerabilității Energetice din Moldova, contribuind la atenuarea impactului creșterii prețurilor la energie asupra a peste 790.000 de gospodării cu venituri mici (aproape 60% din totalul gospodăriilor) și promovând practicile de eficiență energetică.

- **Primul recensământ digital implementat:** Sub coordonarea UNFPA și cu finanțare din partea Uniunii Europene, Recensământul Populației și al Locuințelor din 2024 a implementat pentru prima dată în Moldova tehnologii digitale, sporind participarea și transparența, și obținând o rată de răspuns de 98,9%.

- **Sprijinirea micilor fermieri și asigurarea securității alimentare:** Ca răspuns la efectele continue ale războiului din Ucraina, ale secetei severe și perturbării piețelor globale de cereale, ONU (sub coordonarea FAO și UNDP), în colaborare cu Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și cu sprijin din partea Elveției și Austriei, printr-un Fond Comun local, a furnizat resurse esențiale și a introdus practici agricole inteligente din punct de vedere climatic. Aceasta a contribuit la consolidarea securității alimentare și a mijloacelor de trai pentru a peste 11.500 de fermieri și 17.000 de gospodării.

- **Răspuns incluziv la criza refugiaților:** În 2024, ONU, sub coordonarea UNHCR, a avansat rezultate concrete prin Cadrul de Cooperare și Planul de Răspuns la Criza Refugiaților, punând accent pe localizare și implicarea sistemelor și organizațiilor naționale. Această abordare a consolidat coeziunea socială, a sprijinit comunitățile gazdă și a îmbunătățit includerea refugiaților în serviciile naționale. Răspunsul Moldovei la criza refugiaților este acum văzut drept un posibil model de coerență umanitar-dezvoltare-pace, care urmează a fi prezentat pe platformele regionale și globale.

- **Consolidarea răspunsului Republicii Moldova la violența de gen și la sprijinirea integrării genului în toate sectoarele de dezvoltare:** În 2024 ONU, sub coordonarea UN Women, a contribuit în mod semnificativ la promovarea guvernanței care ia în considerare dimensiunea de gen, la promovarea emancipării economice a femeilor, la consolidarea răspunsului Republicii Moldova la violența de gen și la sprijinirea integrării genului în toate sectoarele economiei, ajutorului umanitar și păcii, contribuind în mod direct la punerea în aplicare a documentelor de politici esențiale referitoare la egalitatea de gen și emanciparea femeilor (cum ar fi: Programul guvernamental privind egalitatea de gen; Programul național privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice; Programul național privind punerea în aplicare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea; Programul național privind îngrijirea copiilor; Strategia de Dezvoltare a Managementului Finanțelor Publice). De asemenea, s-a contribuit la punerea în aplicare a sistemelor naționale de monitorizare a ODD-urilor care au fost revizuite și aliniate la standardele UE și ale Agendei 2030, a Convenției de la Istanbul, a Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și a Platformei de acțiune de la Beijing.

GIZ și KfW, au continuat să fie principalii actori-cheie prin care Germania implementează cooperarea pentru dezvoltare în Republica Moldova. Deși ambele lucrează pentru obiective comune – sprijinirea dezvoltării durabile – rolurile și modalitățile de intervenție ale acestora sunt diferite, dar complementare. GIZ este principalul implementator al cooperării tehnice din partea Guvernului german și KfW este responsabilă de cooperarea financiară.

În anul 2024, cooperarea germană pentru dezvoltare, prin intermediul GIZ și KfW, a continuat să joace un rol esențial în sprijinirea modernizării Republicii Moldova, contribuind la consolidarea infrastructurii, reformelor sociale și creșterii economice durabile. GIZ, în calitate de implementator s-a concentrat pe **consolidarea capacităților instituționale și integrarea grupurilor vulnerabile în economie**. Un exemplu de impact este proiectul destinat tinerilor NEET, care a oferit suport personalizat pentru integrarea acestora pe piața muncii, în colaborare cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă. Prin acest proiect, sute de tineri au avut acces la consiliere, formare profesională și sprijin în găsirea unui loc de muncă, contribuind astfel la combaterea șomajului și la revitalizarea capitalului uman. În paralel, GIZ a sprijinit autoritățile centrale și regionale în **modernizarea serviciilor publice locale** – prin proiecte de infrastructură ce au adus acces mai bun la apă, canalizare, școli renovate și spitale eficientizate energetic. Peste 100 000 de cetățeni au beneficiat direct de aceste îmbunătățiri, în timp ce instituțiile locale și-au crescut capacitatea de planificare și management al serviciilor publice. Totodată, GIZ a avut un rol activ și strategic în consolidarea **capacităților administrației publice centrale** din Republica Moldova, oferind asistență tehnică, expertiză internațională și sprijin pentru reforme structurale pentru avansarea pe calea de aderare la Uniunea Europeană.

La nivel financiar, KfW a intervenit prin mobilizarea unor fonduri importante dedicate dezvoltării economice și infrastructurii. Un proiect-cheie a fost **Facilitatea de Dezvoltare a IMM-urilor, gestionată împreună cu ODA**. Prin această inițiativă, sute de întreprinderi mici și mijlocii au primit finanțare și suport tehnic, cu accent pe incluziunea femeilor antreprenoare și pe inovație economică. Tot în 2024, KfW a semnat un acord de 14 mil. EUR pentru **reabilitarea rețelelor de apă în regiunea Centru** (Chișinău, Strășeni, Călărași), proiect ce va conecta sute de mii de oameni la servicii de alimentare cu apă sigure și durabile. În același timp, s-a pregătit lansarea unui program ambițios de **renovare energetică a clădirilor publice**, cu un grant de aproape 39 mil. EUR, destinat reducerii consumului energetic în spitale, școli și instituții sociale.

Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) în calitate de instituție guvernamentală a Confederației Elvețiene care implementează programul de cooperare pentru dezvoltare în Republica Moldova, fiind unul dintre cei mai activi parteneri de dezvoltare a contribuit la reformele structurale și la îmbunătățirea condițiilor de viață ale cetățenilor prin proiecte concrete în mai multe domenii-cheie, promovând astfel incluziunea și coeziunea socială prin implicarea întregii societăți, vizând emanciparea femeilor și tinerilor, a persoanelor de origini etnice diverse, precum și dezvoltarea comunității de pe ambele maluri ale râului Nistru.

Un pilon central al intervenției SDC a fost îmbunătățirea guvernării locale și a calității serviciilor publice, realizată în special prin programul „MĂ IMPLIC”. Prin acesta, autoritățile publice locale au beneficiat de suport în **planificarea participativă, cooperarea intercomunitară și furnizarea de servicii publice mai eficiente** – de la iluminat stradal, la apă și canalizare. În același timp, cetățenii au fost încurajați să participe la luarea deciziilor, consolidând astfel legătura dintre administrație și comunitate. În paralel, SDC a investit în dezvoltarea economică prin inițiativa „Resilient, Inclusive Markets”, care a oferit șanse reale **de integrare economică pentru femei, tineri, migranți reveniți și refugiați**. Sprijinul a vizat nu doar accesul la locuri de muncă, ci și la dezvoltarea lanțurilor valorice și a antreprenoriatului rural, contribuind la reducerea inegalităților regionale.

Un alt domeniu prioritar pentru SDC a fost **gestionarea migrației și implicarea diasporei**. Prin programe dedicate, diaspora a fost conectată la inițiativele de dezvoltare locală, iar autoritățile centrale au primit sprijin în elaborarea de politici coerente și bazate pe date privind migrația, demografia și dezvoltarea regională.

În **domeniul sănătății**, intervențiile SDC au avut un impact concret asupra modernizării serviciilor perinatale, dotării spitalelor și formării personalului medical, contribuind la reducerea riscurilor pentru mame și nou-născuți, mai ales în zonele rurale.

Tot în 2024, SDC a lansat un nou program ambițios ”Dezvoltarea și consolidarea parlamentară în Republica Moldova” destinat **consolidării democrației parlamentare** în Moldova. Prin acesta, Parlamentul este sprijinit în reformarea proceselor legislative, în profesionalizarea aparatului și în creșterea transparenței și responsabilității față de cetățeni.

În anul 2024, Agenția Suedeză pentru Cooperare Internațională pentru Dezvoltare (SIDA) agenția guvernamentală a Suediei din subordinea Ministerului Suedez de Externe, responsabilă cu gestionarea și implementarea asistenței oficiale pentru dezvoltare în Republica Moldova, și-a consolidat rolul de partener strategic al Republicii Moldova, sprijinind tranziția democratică, dezvoltarea instituțională și protecția categoriilor vulnerabile în contextul unor provocări regionale majore. Cu o abordare integrată și predictibilă, SIDA a oferit sprijin financiar și expertiză tehnică în domenii-cheie precum **democrația, statul de drept, securitatea socială și incluziunea socială**.

În contextul aspirațiilor europene și al provocărilor economice și sociale complexe, Republica Moldova a beneficiat în mod esențial de expertiza și resursele financiare oferite de instituțiile financiare internaționale, precum **BERD, BM, AFD și BEI**. Aceste instituții nu oferă doar sprijin financiar, ci și joacă un rol activ în implementarea, monitorizarea și asigurarea sustenabilității proiectelor, în parteneriat cu autoritățile naționale și locale.

De asemenea, *organizațiile neguvernamentale* locale și internaționale au fost implementatori pentru proiecte comunitare și sociale – de exemplu, ONG-uri au gestionat inițiative de dezvoltare rurală, integrare a refugiaților sau abilitare a tinerilor, finanțate de parteneri precum UE sau state membre.

Totodată, *sectorul privat* a fost implicat ca furnizori de bunuri/servicii în executarea unor proiecte, în special în infrastructură și energie. Această varietate de implementatori indică un ecosistem de executare divers, care necesită coordonare strânsă. Cancelaria de Stat, în calitate de coordonator național, a menținut dialogul constant cu toți implementatorii, asigurându-se că activitățile se desfășoară conform obiectivelor stabilite și evitând suprapunerea eforturilor între entități.

3. Integrarea asistenței externe în bugetul național.

3.1 Volumul asistenței externe în bugetul de stat și gradul de absorbție

În anul 2024, asistența externă a continuat să joace un rol esențial în susținerea dezvoltării economice și sociale a Republicii Moldova. Aceasta a fost canalizată, în principal, prin bugetul de stat sub formă de granturi nerambursabile și împrumuturi externe concesionale, orientate atât către investiții în infrastructură, cât și către sprijinirea politicilor publice și a reformelor structurale.

În anul 2024, **au fost debursate granturi în sumă de 130 mil. EUR**, cu 138,9 mil. EUR mai puține față de anul 2023. În structura veniturilor bugetului public național, granturile au constituit circa 2,3% față de 5,2% în anul 2023. Din totalul granturilor, cele destinate susținerii bugetului reprezintă 72,1% și 27,9 %, fiind destinate proiectelor finanțate din surse externe. Ponderea granturilor în produsul intern brut a constituit circa 0,8 % cu 1,0 puncte procentuale mai puțin față de nivelul anului 2023.

În anul 2024 au avut loc **întrări de împrumuturi externe în sumă totală de 940,4 mil. EUR**, ceea ce reprezintă o executare de 97,4% față de suma precizată pe an, și care după destinația lor sunt: pentru realizarea proiectelor finanțate din surse externe – 393,14 mil. EUR ceea ce reprezintă 41,8% din suma totală de intrări din împrumuturi de stat externe și o executare de 111,5% față de suma precizată pe an, respectiv o supra executare de 11,5 la sută și pentru susținerea bugetului de stat – 547,3 mil. EUR, ceea ce reprezintă 58,2% din suma totală de intrări din împrumuturi și o executare de 89,3% față de suma precizată pe an.

Astfel, se atestă un grad de absorbție de 97,1 % a resurselor alocate din fonduri externe în bugetul de stat.

Această performanță marchează o îmbunătățire comparativ cu anii anteriori și reflectă o serie de progrese instituționale și operaționale importante:

- *o planificare bugetară mai riguroasă și realistă, bazată pe estimări detaliate privind capacitatea de contractare și execuție a proiectelor;*
- *o coordonare mai eficientă internă dintre Cancelaria de Stat, coordonatorii sectoriali, Ministerul Finanțelor și partenerii externi, ceea ce a permis o accelerare a etapelor de implementare;*
- *revitalizarea și funcționarea eficientă a platformelor sectoriale – consiliile sectoriale ale asistenței externe (10 din 19 funcționale) și Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică;*
- *consolidarea treptată a capacității administrative a instituțiilor publice, inclusiv la nivel local, pentru gestionarea proiectelor finanțate din surse externe.*

Impactul direct al fondurilor absorbite în 2024 este semnificativ: o mare parte a asistenței care a intrat în bugetul de stat a fost direcționată către proiecte de modernizare a infrastructurii drumurilor, eficiență energetică, dotare cu echipamente medicale, îmbunătățirea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare, susținerea IMM-urilor și reforme în domeniul justiției, educației și protecției sociale.

Faptul că peste 97,1% din fondurile planificate în bugetul de stat au fost absorbite, demonstrează o capacitate administrativă în creștere, dar și un angajament solid al autorităților naționale pentru valorificarea eficientă a resurselor externe. Această tendință este esențială în contextul perspectivei de aderare la Uniunea Europeană și a necesității de a demonstra capacitate sporită de implementare în regim de gestiune indirectă a fondurilor UE.

3.2 Suportul bugetar oferit Republicii Moldova de către partenerii externi de dezvoltare

Pe parcursul anului 2024, în contextul Mecanismului de finanțare extinsă, Mecanismului extins de creditare și Mecanismului de finanțare pentru reziliență și durabilitate a fost **debursată suma de 302,5 mil EUR, reflectând încrederea FMI în progresul reformelor**

implementate de Republica Moldova și în capacitatea Guvernului de a gestiona provocările economice și sociale într-un mod sustenabil. Sursele au fost direcționate, în principal, pentru:

- stabilitatea macroeconomică: susținerea bugetului de stat și echilibrarea finanțelor publice, cu scopul reducerii deficitului fiscal și menținerii echilibrelor economice;
- guvernanta fiscală și supravegherea sectorului financiar: consolidarea statului de drept pentru asigurarea unei administrări corecte și responsabile a resurselor publice, protejarea drepturilor cetățenilor și stimularea unei economii sustenabile pe termen lung;
- autonomia instituțională a BNM: consolidarea autonomiei BNM, prin modificări legislative care întăresc guvernanta și independența acesteia;
- creșterea rezilienței climatice, în baza noului mecanism RSF, prin aprobarea unui program național de gestionare a riscurilor de dezastru, care include măsuri pentru reducerea vulnerabilității la schimbările climatice și pentru promovarea unei economii durabile;
- reducerea vulnerabilității energetice: sprijinirea grupurilor sociale vulnerabile în contextul crizei energetice și consolidarea rețelelor de protecție socială pentru categoriile cele mai expuse riscurilor energetice.

Astfel, FMI a jucat un rol esențial în 2024, contribuind la menținerea echilibrelor economice ale Republicii Moldova, sprijinind reformele structurale și facilitând tranziția către o economie mai rezilientă și pregătită pentru aderarea la Uniunea Europeană.

Reformele instituționale și de politică în curs de desfășurare vor contribui la stimularea creșterii durabile pe termen mediu, contribuind la consolidarea unui viitor economic stabil și prosper.

Comisia Europeană, în baza Acordului de facilitare de împrumut dintre Republica Moldova, Uniunea Europeană și Banca Națională a Moldovei privind asistența macrofinanciară pentru Republica Moldova, a debursat **127 de mil. EUR**, dintre care **32,8 mil. EUR grant** pentru *susținerea stabilității economice și bugetare, compensarea deficitului de balanță de plăți, încurajarea reformelor în domeniul guvernantei, luptei împotriva corupției, statului de drept și îmbunătățirii climatului de afaceri, și alinierea cadrului instituțional la standardele UE*, ca parte a parcursului european al țării.

Întru susținerea măsurilor de consolidare a redresării socio-economice pe termen lung, precum și a eforturilor în asigurarea securității energetice în Republica Moldova, în special asupra grupurilor vulnerabile, în baza Amendamentului nr.2 la Acordul de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană privind Contractul de consolidare a statului și rezilienței pentru Republica Moldova, semnat la Bruxelles la 15 decembrie 2021, au fost debursate **34,9 mil. EUR** în bugetul de stat sub formă de grant.

Astfel, pe parcursul anului 2024, cumulativ în bugetul de stat, **Comisia Europeană a debursat 162,5 mil. EUR**, dintre care 67,7 mil. EUR grant.

În baza Acordul de facilitare de împrumut dintre Republica Moldova, acționând prin intermediul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova, și Majestatea Sa Regele de drept al Canadei, reprezentat de ministrul dezvoltării internaționale, acționând prin intermediul Departamentului afacerilor externe, comerțului și dezvoltării, semnat la 6 septembrie 2024, **Guvernul Canadei a debursat 54,2 mil. EUR suport bugetar** orientat pe:

- *consolidarea capacității bugetare a statului în contextul presiunilor sociale și economice generate de crizele regionale;*
- *susținerea protecției sociale pentru grupurile vulnerabile, în special femei, copii și persoane în situații de risc;*
- *promovarea egalității de gen și a incluziunii sociale;*
- *întărirea serviciilor publice esențiale, inclusiv în domeniul sănătății, educației și administrației publice locale;*
- *facilitarea reformelor menite să îmbunătățească guvernanta, transparența și responsabilitatea în gestionarea finanțelor publice.*

Acest suport este parte a angajamentului Canadei de a contribui la stabilitatea, dezvoltarea democratică și integrarea europeană a Republicii Moldova și se aliniază obiectivelor mai largi ale parteneriatului bilateral moldo-canadian.

În vederea stabilizării și creșterii economiei, precum și implementării programelor sociale și economice, parte a agendei de reformă a Guvernului Republicii Moldova, **Banca Mondială a acordat suport bugetar în sumă de 56,7 mil. EUR**, dintre care:

- din contul împrumutului în vederea realizării Programului "Operațiunea Politică de dezvoltare pentru sprijinirea creșterii și rezilienței în Moldova", a debursat suma de 41,3 mil. EUR;
- prin intermediul Fondului fiduciar multidonator „Creștere, reziliență și oportunități pentru bunăstare în Moldova (M-GROW)” din partea Guvernului Marii Britanii, Norvegiei, Irlandei, întru sprijinirea și creșterea rezilienței în Moldova, au fost debursate resurse financiare pentru suportul bugetar nerambursabil în sumă de 15,5 mil. EUR.

În conformitate cu prevederile Acordului de facilitare de credit dintre Republica Moldova și **Agencia Franceză pentru Dezvoltare**, semnat la Paris la 7 martie 2024 (măsurile de reformă în sectorul forestier) și a Acordului de facilitare de credit dintre Republica Moldova și Agenția Franceză pentru Dezvoltare, semnat la Chișinău la 17 septembrie 2024 (măsurile de reformă în sectorul energetic) a fost debursată suma de **45 mil. EUR**, în scopul finanțării necesităților bugetului de stat în vederea implementării reformelor pentru creșterea sustenabilității și eficienței gestionării resurselor forestiere, modernizarea și decarbonizarea sectorului energetic și alinierea politicilor naționale la standardele și bunele practici europene în domeniile de mediu și energie.

De asemenea, în vederea asigurării angajamentelor din Contractul de finanțare dintre Republica Moldova și **Banca Europeană de Investiții** privind infrastructura feroviară și parcul de material rulant ale Republicii Moldova, în sumă de 50 de mil. de EUR, semnat la Chișinău la 26 septembrie 2016 (ratificat prin Legea nr. 298/2016) a fost debursate resurse financiare în sumă de **13,3 mil. EUR**.

În vederea suplimentării eforturilor Guvernului de a compensa în factură cele mai vulnerabile gospodării, asigurării și mobilizării resurselor financiare în cadrul Fondului pentru vulnerabilitate energetică, prin intermediul UNDP, cu suportul Guvernului Suediei și Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare, a fost implementat proiectul „Contribuție la Fondul de Reducere a Vulnerabilității Energetice al Republicii Moldova”, semnat la 12.12.2023, fiind debursată sumă de 15,2 mil. USD.

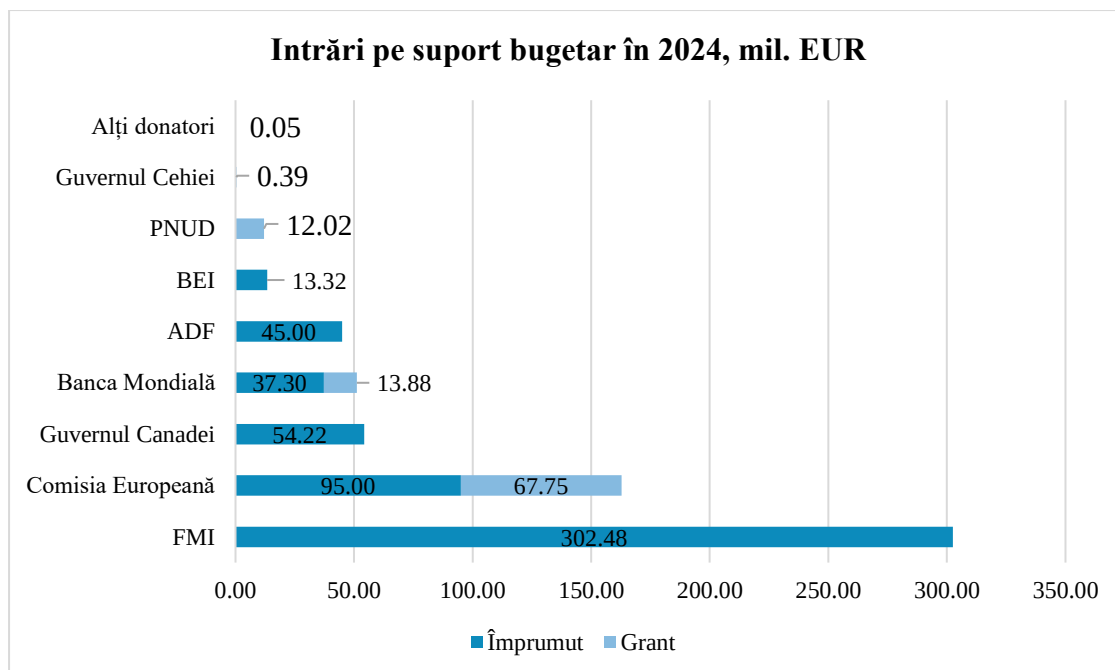

Figura 12: Intrări pe suport bugetar în 2024, pe surse și tipuri de finanțare (împrumuturi vs. granturi), în mil. EUR
 Anexa 2: Surse externe (împrumuturi/granturi) pentru susținerea bugetului de stat în anul 2024

Guvernul Republicii Cehe a contribuit cu 0,38 mil. EUR pentru Fondul de Reducere a Vulnerabilității Energetice în contextul crizei energetice, iar Guvernul Letoniei cu 0,05 mil. EUR.

Ca concluzie generală, intrările de surse nerambursabile ca suport bugetar au constituit 14,6 % sau 94,1 mil. EUR din total **suport bugetar de 641,4 mil. EUR**. Printre donatorii care au susținut bugetul de stat în 2024 cu suport direct sunt FMI, Comisia Europeană, Guvernul Canadei și Banca Mondială etc. (Anexa 2: Surse externe (împrumuturi/granturi) pentru susținerea bugetului de stat în anul 2024).

3.3 Distribuția asistenței externe pe proiecte în diverse sectoare

Ținând cont de coerența și complementaritatea instrumentelor oferite de partenerii de dezvoltare, precum și de oportunitățile privind accesarea și valorificarea asistenței externe, se denotă direcționarea mijloacelor financiare în următoarele sectoare esențiale pentru dezvoltarea economică și socială a țării, precum: infrastructura drumurilor, energetic (urmare a crizei energetice), agricultură, sănătate, însumând o valoare a debursărilor pentru anul 2024 de cca **429,58 mil. EUR pe proiecte în diverse sectoare**.

Pentru realizarea proiectelor de finanțare din surse externe au fost direcționate:

- **393,14 mil. EUR** sau **41,8 %** din totalul intrărilor de împrumuturi de stat externe;
- **36,44 mil. EUR granturi** sau **27,9 %** din totalul intrărilor de granturi în buget.

Distribuția resurselor externe pe sectoare de intervenție se prezintă după cum urmează:

- Circa 79% din totalul alocărilor din împrumuturi au fost direcționate în proiecte de investiții semnificative în **infrastructura energetică și de transport, dezvoltare regională, agricultură** ș.a. Nivelul ridicat al finanțărilor se datorează în special

împrumuturilor contractate de la instituții financiare internaționale, precum BERD, BEI și BM, pentru proiecte de infrastructură, dar și contribuțiilor europene pentru fortificarea rezilienței energetice. Sprijinul partenerilor externi – BEI, Banca Mondială, IFAD – a fost esențial, prin granturi și împrumuturi ce susțin competitivitatea, sustenabilitatea și alinierea sectorului agroalimentar la standardele europene. Această alocare evidențiază angajamentul autorităților de a canaliza asistența externă spre modernizarea infrastructurii și creșterea competitivității economice a țării.

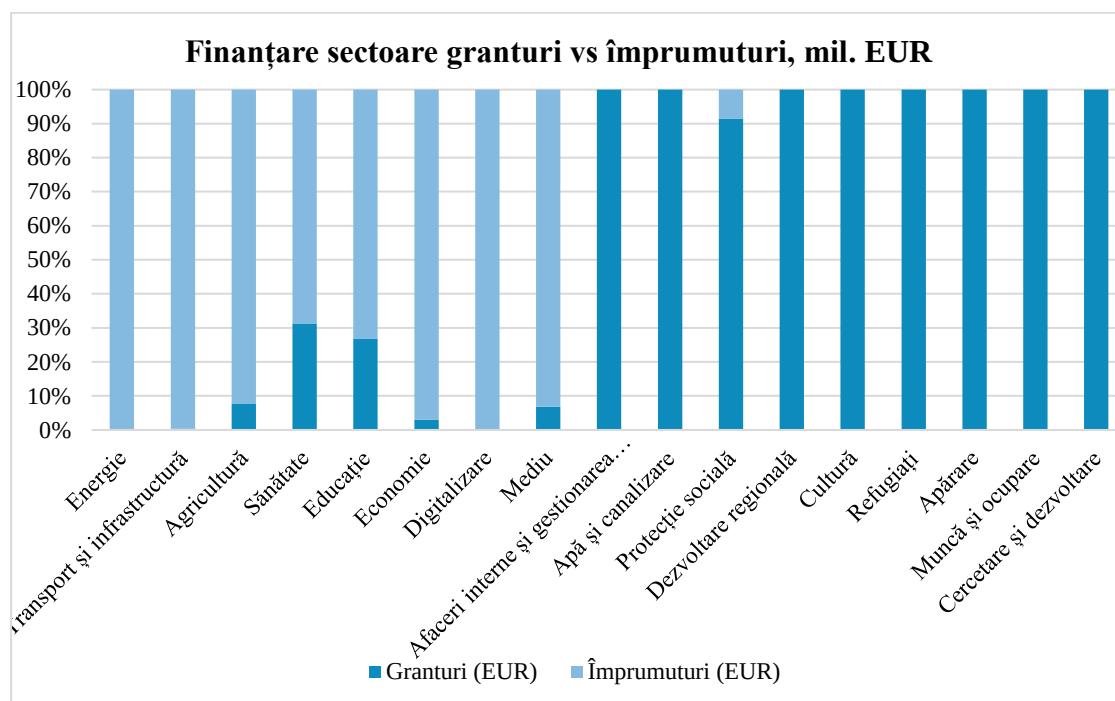

Figura 13: Finanțare sectorială în 2024 prin granturi (nuanță închisă) versus împrumuturi (nuanță deschisă), în mil. EUR și ca procent din total

- **Sectorul sănătății** a fost unul din sectoare cu un volum mare de investiții, fiind urmat, ca importanță a alocărilor, de **domeniul educației**. Aceste sectoare au beneficiat atât de finanțare în bază de credit, dar și asistență sub formă de granturi. În domeniul sănătății, asistența a provenit din partea OMS, Uniunii Europene și Fondului Global, sprijinind activități de prevenție, precum și dotarea instituțiilor medicale. Investițiile externe în îmbunătățirea serviciilor de sănătate și a infrastructurii medicale au fost susținute de BIRD/Banca Mondială, Elveția, Japonia, BEI și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei. În educație, sprijinul Băncii Mondiale și al partenerilor bilaterali - România, Japonia, a contribuit la investiții în infrastructura școlară și la modernizarea curriculumului.

- **În sectorul economic și digitalizare** (reglementarea mediului de afaceri, sprijinirea IMM-urilor, îmbunătățirea infrastructurii de comunicații, protecția consumatorilor și atragerea de investiții, digitalizarea administrației și a serviciilor publice) cea mai mare pondere a investițiilor a fost canalizată de către Grupul Băncii Mondiale (BIRD și IDA), iar BEI, de comun cu Banca Mondială, au fost cei mai mari investitori pe **sectorul forestier și sporirea rezilienței la schimbările climatice**.

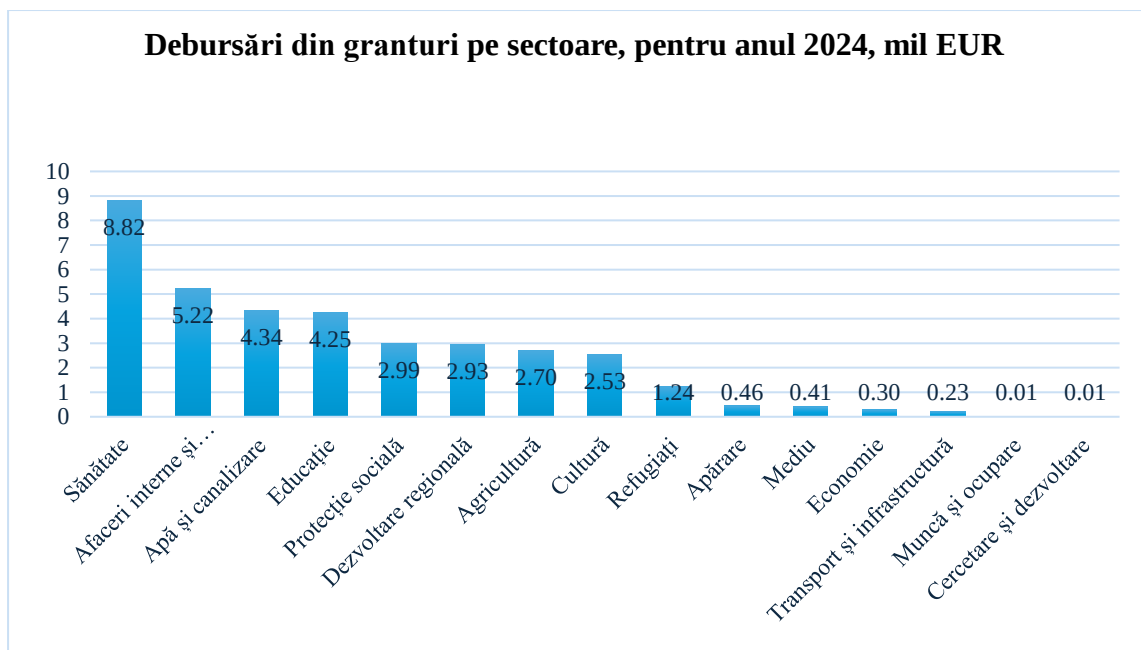

Figura 14: Debursări din granturi pe sectoare în anul 2024, exprimate în mil. EUR.

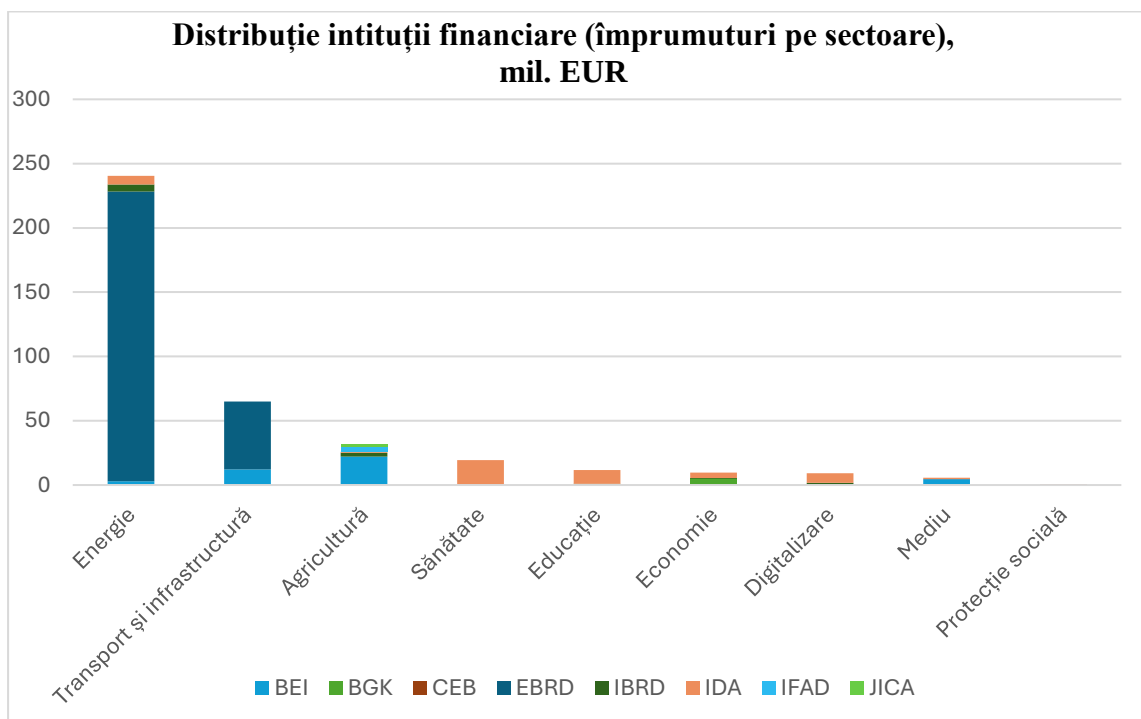

Figura 15: Distribuție a împrumuturilor pe sectoare în 2024, detaliată pe instituții financiare internaționale, exprimată în mil. EUR

- Cele mai multe granturi și resurse nerambursabile au fost canalizate pe sectoarele sănătății, afaceri interne și gestionarea frontierelor, apă și canalizare, educație și protecție socială. Comisia Europeană, Guvernul României, Guvernul Germaniei, UNICEF și Fondul Global au fost principalii parteneri care au susținut prin proiecte de asistență nerambursabilă aceste sectoare.

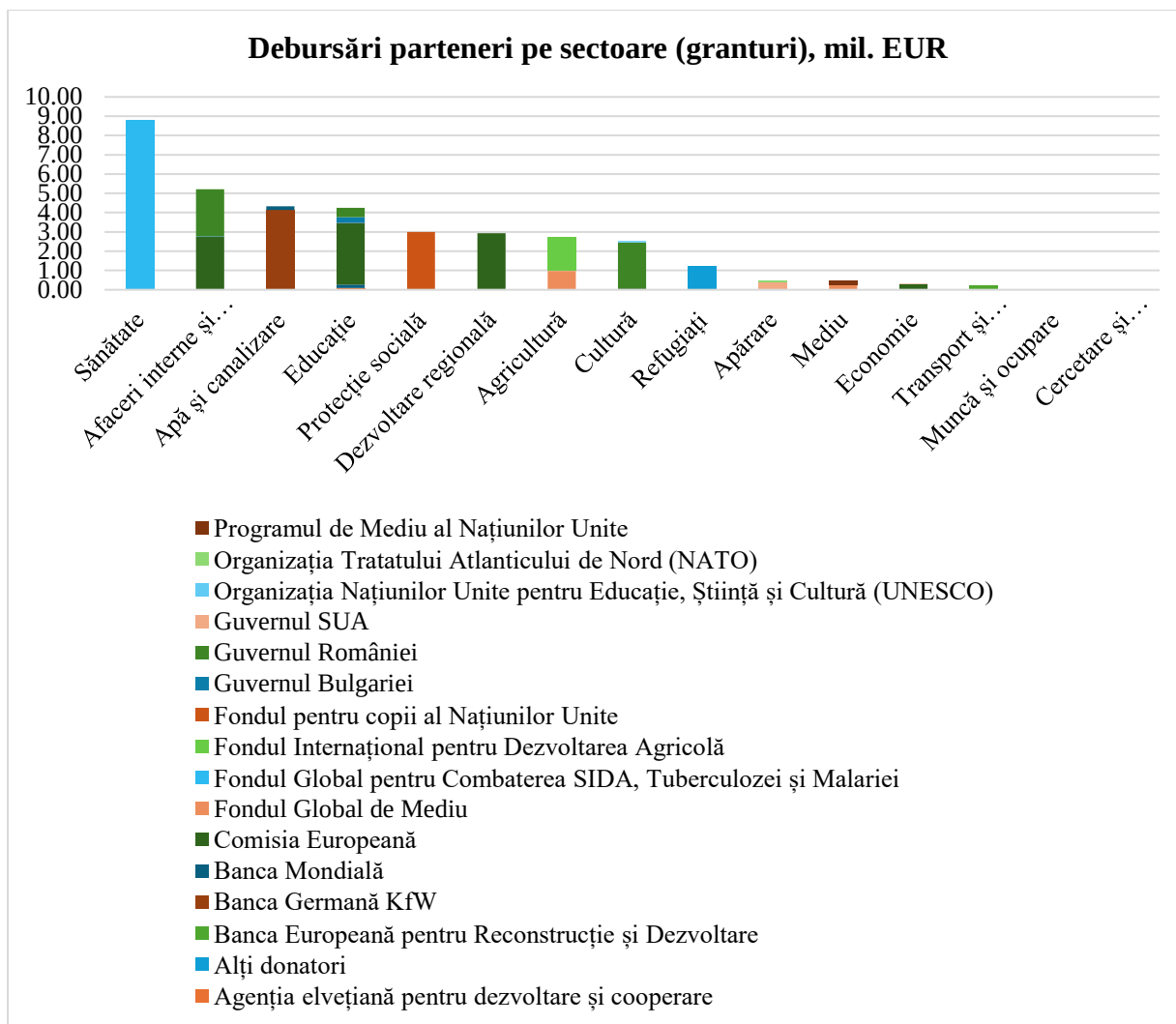

Figura 16: Debursări din granturi pe sectoare în anul 2024, detaliate pe parteneri (agenții ONU, guverne, instituții financiare și alți donatori), exprimate în mil. EUR

Nivelul absorbției granturilor pentru finanțarea proiectelor din surse externe în anul 2024 a constituit 96,8% față de 80,7% în anul precedent.

Integrarea asistenței externe în bugetul de stat pentru anul 2024 s-a remarcat printr-un grad înalt de absorbție și prin orientarea eficientă a fondurilor către prioritățile guvernamentale de dezvoltare. Finanțările externe au acoperit o parte esențială a investițiilor publice și au susținut sectoare critice, complementând resursele interne și contribuind la implementarea obiectivelor strategice naționale.

În același timp, este esențială consolidarea unui parteneriat durabil cu donatorii externi, bazat pe predictibilitate, încredere reciprocă și o viziune comună asupra dezvoltării durabile a Republicii Moldova. Menținerea acestei performanțe va depinde de continuarea reformelor în domeniul managementului finanțelor publice și de o colaborare strânsă și eficientă cu partenerii de dezvoltare.

4. Programele de cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională

Pe parcursul anului 2024, Republica Moldova a continuat să valorifice activ oportunitățile oferite de programele de cooperare teritorială europeană din cadrul instrumentului Interreg, participând în mod substanțial la cinci programe de cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională: *Interreg NEXT România–Republica Moldova*, *Interreg NEXT Bazinul Mării Negre*, *Interreg Regiunea Dunării*, *Interreg Europe* și *URBACT IV*, precum și în **programul ESPON** (Program UE privind Rețeaua Europeană de Observare a Amenajării Teritoriului), în calitate de observator.

Implementarea acestor programe este reglementată de Acordurile de finanțare semnate între Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană, precum și de Hotărârea Guvernului nr. 576/2017 privind aprobarea Regulamentului cu privire la implementarea programelor de cooperare transfrontalieră și transnațională finanțate de Uniunea Europeană.

La sfârșitul anului 2024, au fost adoptate Decretul nr. 1686 din 09.12.2024 privind inițierea negocierilor și semnarea Acordului de finanțare pentru Programul URBACT IV 2021–2027, precum și Decretul nr. 1706 din 20.12.2024 pentru Programul Interreg Europe 2021–2027. Acestea au permis semnarea acordurilor în 2024 și demararea procedurilor de intrare în vigoare în 2025. Cu toate acestea, prin Decizia Comisiei Europene din 20 decembrie 2023, Republica Moldova a devenit eligibilă pentru participarea la Programele Interreg Europe și URBACT IV începând cu anul 2023.

Pe parcursul anului 2024, au fost înregistrate progrese pe Programele Interreg NEXT, reflectate în numărul proiectelor aprobate și contractate, în diversitatea tematicilor abordate – de la schimbări climatice, educație și sănătate, la inovare, turism durabil, guvernanta și dezvoltare urbană – precum și în implicarea tot mai activă a autorităților și organizațiilor din Republica Moldova.

În total, au fost contractate 40 de proiecte cu participarea beneficiarilor din Republica Moldova, cu o valoare cumulată a granturilor de aproximativ 4 mil. EUR, consolidând cooperarea regională și transnațională și contribuind la creșterea capacității instituționale și economice la nivel local și național.

Aceste rezultate reflectă angajamentul ferm al Republicii Moldova de a participa activ la obiectivele de coeziune teritorială ale Uniunii Europene și confirmă potențialul țării de a se integra treptat și eficient în spațiul de cooperare europeană.

În continuare, sunt prezentate informațiile detaliate și rezultatele obținute în anul 2024 pentru fiecare program în parte:

4.1 Programul Interreg NEXT România – Republica Moldova 2021-2027

Programul Interreg NEXT România – Republica Moldova 2021-2027 presupune finanțarea următoarelor priorități: (i) comunități verzi; (ii) dezvoltare socială transfrontalieră; (iii) cooperare transfrontalieră. Bugetul aprobat de UE este 97,3 mil. EUR/grant pentru proiectele cu parteneri din cele 2 țări participante la program, 10% co-finanțare minimă din partea beneficiarilor.

Tabelul 2: Informații generale privind Programul Interreg NEXT România – Republica Moldova 2021-2027.

Bugetul aprobat de UE	97,3 mil. EUR grant din fondurile Instrumentul European de Vecinătate (European Neighborhood Initiative); cofinanțare minimă: 10%.
Țări participante	România, Republica Moldova
Priorități	1. Comunități verzi. 2. Dezvoltare socială transfrontalieră. 3. Cooperare transfrontalieră.
Obiective Specifice	1.1. Promovarea adaptării la schimbările climatice și a prevenirii riscurilor de dezastre și a rezilienței, luând în considerație abordările bazate pe ecosistem. 1.2. Îmbunătățirea protecției și conservării biodiversității naturii și a infrastructurii verzi, precum și reducerea tuturor formelor de poluare. 2.1. Îmbunătățirea accesului egal la servicii incluzive și de calitate în educație, formare și învățare pe tot parcursul vieții, prin dezvoltarea unei infrastructuri accesibile, inclusiv prin stimularea rezilienței pentru educație și formare la distanță și online. 2.2. Asigurarea accesului egal la îngrijirea sănătății și stimularea rezilienței sistemelor de sănătate, inclusiv asistența medicală primară și promovarea tranziției de la îngrijirea instituțională la cea bazată pe familie și pe comunitate. 2.3. Consolidarea rolului culturii și turismului durabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială. 3.1 Consolidarea unei administrații publice eficiente prin promovarea cooperării juridice și administrative și a cooperării între cetățeni, actorii societății civile și instituții, în special, în vederea rezolvării obstacolelor juridice, de capacitate și a altor obstacole din regiunea de frontieră. 3.2 Gestionarea trecerii frontierei și managementul mobilității și migrației.
Tip de proiecte finanțate	i. Proiecte la scară mică (200,0 mii EUR – 500,0 mii EUR). ii. Proiecte standard (300,0 mii EUR – 1 500,000 mii EUR).
Beneficiari	• Autoritățile publice centrale, regionale sau locale • Instituții de învățământ superior și cercetare. • Școli/centre de educație și formare. • Agenții de dezvoltare regionale sau locale. • ONG-uri și asociații obștești. • Organizații de sprijinire a afacerilor, inclusiv camere de comerț, rețele și clustere. • Alte organizații publice.

Apelul de propuneri pentru proiectele standard din cadrul Programului Interreg NEXT România–Republica Moldova 2021–2027 a fost lansat la data de 10 august 2023, iar apelul pentru proiectele de valoare mică a fost lansat la 29 septembrie 2023. Ambele apeluri au fost deschise până la 9 februarie 2024. În total, pentru ambele apeluri (standard și cu valoare mică), au fost depuse 277 de proiecte, care vizează domeniile educației, sănătății, turismului, precum și investiții în combaterea efectelor schimbărilor climatice, biodiversitate, buna guvernare și managementul frontierei. Valoarea totală nerambursabilă a proiectelor depuse este de aproximativ 211 mil. EUR, dintre care 99,5 mil. EUR (83 mil. EUR din apelul standard și 16,5 mil. EUR din apelul pentru proiecte de valoare mică) au fost solicitate de către aplicanții din Republica Moldova. Aceasta reprezintă o pondere de 47% din valoarea totală a fondurilor nerambursabile solicitate, evidențiind un interes semnificativ și o participare activă din partea aplicanților din Republica Moldova.

Rezultate pe parcursul anului 2024:

Programul Interreg NEXT România – Republica Moldova 2021-2027

Comunități verzi

S.O.1.1. Promovarea adaptării la schimbările climatice și a prevenirii riscurilor de dezastre și a rezilienței, luând în considerație abordările bazate pe ecosistem.

S.O.1.2. Îmbunătățirea protecției și conservării biodiversității naturii și a infrastructurii verzi, și reducerea tuturor formelor de poluare.

În cadrul Apelului I au fost aprobate spre finanțare în cadrul Comitetului de Monitorizare din 7 noiembrie 2024 – **9 proiecte cu valoare mica (1,12 mil. EUR)**

Dezvoltare socială transfrontalieră

S.O.2.1. Îmbunătățirea accesului egal la servicii incluzive și de calitate în educație, formare și învățare pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea unei infrastructuri accesibile, inclusiv prin stimularea rezilienței pentru educația și formarea la distanță și online.

S.O.2.2. Asigurarea accesului egal la îngrijirea sănătății și stimularea rezilienței sistemelor de sănătate, inclusiv asistența medicală primară și promovarea tranziției de la îngrijirea instituțională la cea bazată pe familie și pe comunitate.

S.O.2.3. Consolidarea rolului culturii și turismului durabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială.

În cadrul Apelului I au fost aprobate spre finanțare în cadrul Comitetului de Monitorizare din 7 noiembrie 2024 – **16 proiecte cu valoare mica (2,41 mil. EUR)**

Cooperare transfrontalieră

S.O.3.1 Consolidarea unei administrații publice eficiente prin promovarea cooperării juridice și administrative și a cooperării între cetățeni, actorii societății civile și instituții.

În cadrul Apelului I au fost aprobate spre finanțare în cadrul Comitetului de Monitorizare din 7 noiembrie 2024 – **8 proiecte cu valoare mica (1,89 mil. EUR)**

În cadrul apelului standard au fost depuse **167 de proiecte, cu o valoare totală nerambursabilă de 176 mil. EUR, dintre care 83 mil. EUR solicitate de către aplicanții din Republica Moldova.**

La apelul pentru proiecte de valoare mică au fost depuse **110 proiecte, cu o valoare de 35 mil. EUR, fonduri nerambursabile, dintre care 16,5 mil. EUR solicitate de către aplicanții din Republica Moldova.**

La data de 7 noiembrie 2024 a avut loc cea de-a treia ședință a Comitetului de Monitorizare pentru Programul Interreg NEXT România–Republica Moldova, în cadrul căreia au fost aprobate 33 de proiecte cu valoare financiară mică, selectate pentru finanțare. Bugetul total al acestora este de 10,5 mil. EUR, dintre care 4,9 mil. EUR revin beneficiarilor din Republica Moldova. Proiectele vizează domeniile educației, sănătății, turismului, schimbărilor climatice, biodiversității, buneii guvernante și managementului frontierei.

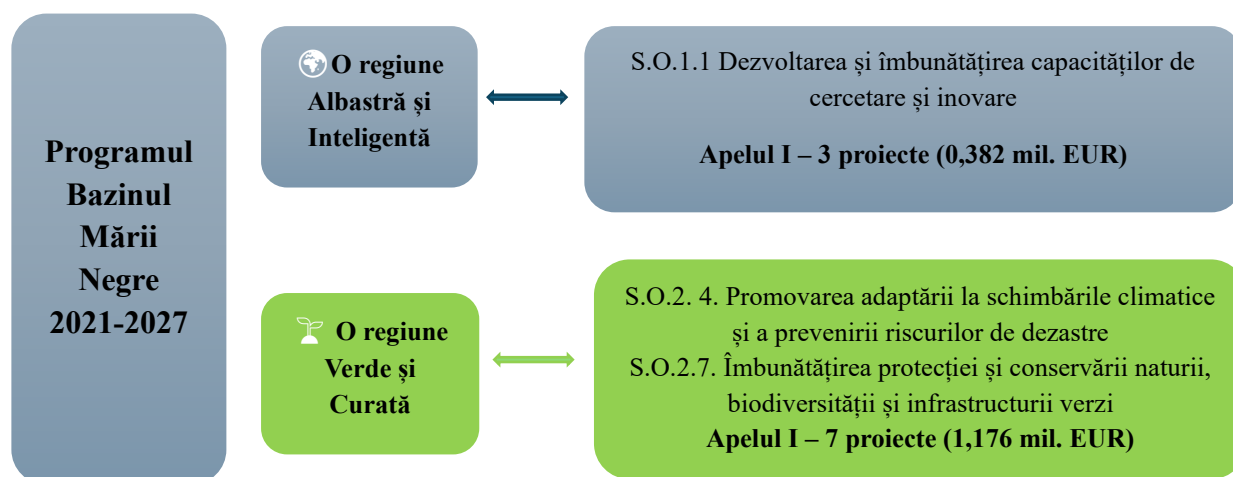
4.2 Programul Interreg NEXT Bazinul Mării Negre 2021-2027

Programul Interreg NEXT Bazinul Mării Negre 2021-2027 presupune finanțarea următoarelor priorități: (i) o regiune albastră și inteligentă; (ii) o regiune curată și verde. *Bugetul aprobat de UE este 85,01 mil. EUR grant pentru proiectele cu parteneri din cele 8 țări participante la program, 10% co-finanțare minimă din partea beneficiarilor.*

Tabelul 3: Informații generale privind Programul Interreg NEXT Bazinul Mării Negre 2021-2027.

Bugetul aprobat de UE	85,01 mil. EUR grant din fondurile ERDF, IPA III, NDICI; cofinanțare minimă: 10 %.
Țări participante	România, Bulgaria, Grecia, Turcia, Ucraina, Georgia, Armenia și Republica Moldova.
Priorități	1. regiune inteligentă. 2. regiune verde și curată. 3. O regiune competentă și rezilientă.
Obiective Specifice	➤ Dezvoltarea și consolidarea capacităților de cercetare și inovare. ➤ Promovarea adaptării la schimbările climatice și a prevenirii riscurilor de dezastre. ➤ Creșterea protecției și conservării naturii, a biodiversității și a infrastructurii verzi. ➤ Construirea încrederii reciproce, în special prin încurajarea acțiunilor interpersonale.
Tip de proiecte finanțate	(i) Proiecte la scară mică (250,0 mii EUR – 500,0 mii EUR). (ii) Proiecte standard (500,0 mii EUR – 1 500,000 mii EUR).
Beneficiari	• Autoritățile publice centrale, regionale sau locale. • Instituții de învățământ superior și cercetare. • Școli/centre de educație și formare. • Agenții de dezvoltare regionale sau locale. • ONG-uri și asociații obștești. • Organizații de sprijinire a afacerilor, inclusiv camere de comerț, rețele și clustere. • Alte organizații publice.

Rezultate pe parcursul anului 2024:

Pe parcursul anului 2024, în cadrul Programului Interreg NEXT Bazinul Mării Negre, au fost contractate **10 proiecte**, selectate în urma apelului desfășurat în anul 2023, în valoare totală de **1,5 mil EUR**, sub formă de granturi acordate beneficiarilor din Republica Moldova.

Trei dintre aceste proiecte, în valoare de **0,382 mil. EUR**, sunt aliniate la **Prioritatea 1 – O regiune albastră și inteligentă** și vizează:

- crearea unei baze de date tematice;
- desfășurarea programelor de conștientizare comunitară;
- dezvoltarea unor instrumente de monitorizare și gestionare, printre care:
 - **Programul de Educație Ecosistem;**
 - aplicația **Marine Litter Watch** pentru monitorizare și raportare;
 - activități comune de colectare a datelor și dezvoltarea unor modele pentru estimarea impactului schimbărilor de mediu asupra performanței și stării de sănătate a populațiilor de sturioni.

Alte șapte proiecte, în valoare totală de **1,176 mil. EUR**, sunt aliniate la **Prioritatea 2 – O regiune verde și curată** și au ca scop promovarea sustenabilității sociale și ecologice la nivel local și regional. Acestea includ:

- crearea unui **centru mobil de informare și prevenire a incendiilor**;
- elaborarea unui **Plan al Municipalitylor Verzi**, destinat transformării orașelor și regiunilor în spații mai sustenabile din punct de vedere social și ecologic;
- elaborarea unui **document de strategie comună – Regiunea Transnațională Verde** – pentru sprijinirea implementării politicilor publice sustenabile;
- organizarea de **tabere de tineret axate pe educația de mediu și protecția naturii**;
- desfășurarea de **mise rotunde cu participarea tinerilor și concursuri online de fotografie**, în vederea creșterii gradului de conștientizare cu privire la protecția mediului;
- elaborarea unui **ghid de bune practici pentru elevi**, privind combaterea poluării și protejarea mediului înconjurător;
- activități de **reîmpădurire**, organizarea **sărbătorilor orașului cu tematică ecologică** și formarea unor grupuri de voluntari sub inițiativa *Mișcarea Verde*;
- **investiții în infrastructura verde** pentru asigurarea unor spații publice mai curate;
- implementarea unui **program integrat de instruire**, ce include vizite de studiu, ateliere de lucru și elaborarea unui **ghid pentru schimbul de bune practici** în domeniul abordărilor ecologice și inovatoare, menite să accelereze dezvoltarea capacităților comunităților rurale;
- un **program educațional destinat școlilor**, care promovează utilizarea soluțiilor inteligente și prietenoase cu mediul.

4.3 Programul Interreg Regiunea Dunării 2021-2027

Programul Interreg Regiunea Dunării 2021-2027 presupune finanțarea următoarelor priorități: (i) o regiune a Dunării mai competitivă și mai inteligentă; (ii) o regiune a Dunării mai verde și cu emisii reduse de carbon; (iii) o regiune a Dunării mai socială; (iv) o mai bună guvernare a cooperării în regiunea Dunării. *Bugetul aprobat de Uniunea Europeană este 224,6*

mil. EUR/grant pentru proiectele cu parteneri din cele 14 țări participante la program, 20% co-finanțare minimă din partea beneficiarilor.

Tabelul 4: Informații generale privind Programul Interreg Regiunea Dunării 2021-2027.

Bugetul aprobat de UE	224,6 mil. EUR grant din fondurile ERDF, IPA III, NDICI; cofinanțare minimă: 20 %.
Țări participante	Austria, Bulgaria, Bosnia și Herțegovina, Cehia, Croația, Germania (landurile Baden-Württemberg și Bayern), Republica Moldova, România, Muntenegru, Serbia, Slovenia, Slovacia, Ungaria și Ucraina (regiunile Chernivetska, Ivano-Frankiviska, Zakarpatska, Odesa).
Priorități	Crearea unei platforme instituționale și a unui mediu de cooperare transnațional propice pentru integrarea teritorială, economică și socială a regiunii Dunărea.
Obiective specifice	1.1. Consolidarea inovării și transferului tehnologic. 1.2. Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenariat. 2.1. Ecologizarea sectoarelor de energie și transport prin creșterea integrării surselor de energie regenerabilă. 2.2. Promovarea adaptării la schimbările climatice și a managementului dezastrelor la nivel transnațional. 2.3. Gestionarea sustenabilă, integrată, transnațională a apei și a sedimentelor. 2.4. Protejarea și conservarea biodiversității în coridoarele ecologice și ecoregiunile de relevanță transnațională. 3.1. Piețe ale muncii accesibile, incluzive și eficiente. 3.2. Servicii accesibile și incluzive de calitate în educație, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții. 3.3. Dezvoltare socio-economică prin patrimoniu, cultură și turism. 4.1. Consolidarea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate pentru implementarea Strategiei UE pentru Regiunea Dunării (SUERD). 4.2. Creșterea capacităților instituționale pentru guvernarea teritorială și macroregională.
Tip de proiecte finanțate	Proiecte standard
Beneficiari	Fiecare proiect trebuie să includă cel puțin trei parteneri din trei țări diferite, iar cel puțin unul trebuie să fie dintr-un stat membru UE. • Autorități publice locale, regionale, naționale / organisme de drept public (inclusiv GECT-uri în sensul articolului 2 alineatul (16) din Regulamentul (UE) nr. 1303/2013). • Organizații internaționale. • Entități private.

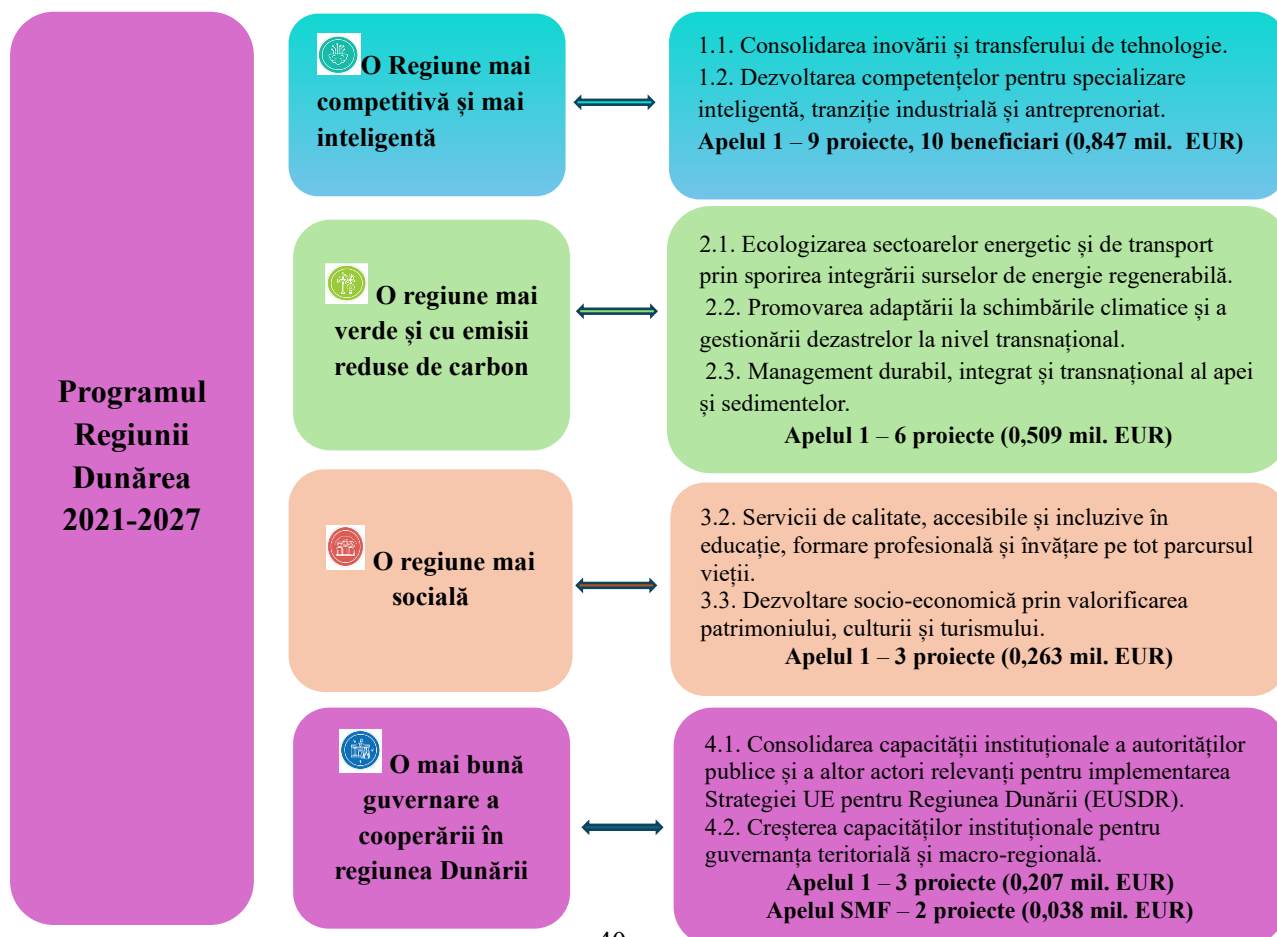
În cadrul Programului Regiunii Dunărea (PRD) 2021-2027, au fost deja lansate 3 apeluri de propuneri Apel 1, Apel SMF și Apel II. Pe parcursul anului 2024, au fost contractate 23 proiecte, dintre care 21 din cadrul Apelului I și 2 din cadrul Apelului SMF, în valoare totală de 1,8 mil. EUR, sub formă de granturi acordate beneficiarilor din Republica Moldova.

Din cadrul Apelului I

Zece proiecte, în valoare de 0,847 mil. EUR, sunt aliniate la Prioritatea 1 - *O regiune a Dunării mai competitivă și mai inteligentă*, și vizează:

- soluții concrete de inteligență artificială pentru a aborda provocările identificate în sectoarele fabricației, agroalimentar și sănătate;
- testarea a trei modele de afaceri inovatoare pentru tranziția circulară a femeilor antreprenoare în cadrul laboratorului din Moldova, zece participante vor beneficia de un program de instruire, iar la nivel strategic vor fi elaborate o strategie transnațională și un plan de acțiune;
- elaborarea strategiei TEX-DAN va promova lanțuri de valoare circulare în sectorul textil din regiunea Dunării, fiind implementată de parteneri și susținută de un cluster transnațional care va continua sprijinul tehnologic și acțiunile planificate și după finalizarea proiectului;
- dezvoltarea soluțiilor circulare și a strategiilor transnaționale în industriile prelucrătoare de plastic și mașini, consolidând capacitățile actorilor regionali și facilitând adoptarea economiei circulare în regiunea Dunării;
- dezvoltarea unui model comun de transformare digitală pentru industria forestieră, adoptat de autorități și alți actori, care sprijină integrarea standardelor Industry 4.0 și contribuie la consolidarea capacităților instituționale prin cooperare, diseminare și aplicare practică;
- generarea unei strategii aplicabile pentru transport accesibil în Regiunea Dunării, consolidând capacitatea instituțională a actorilor implicați și încurajând adoptarea de soluții digitale inovatoare în afara parteneriatului prin acțiuni participative și transfer de bune practici;

Rezultate pe parcursul anului 2024:

- dezvoltarea și testarea comună a modelelor de afaceri circulare, precum și utilizarea instrumentului dezvoltat în cadrul proiectului pentru a sprijini analiza și aplicarea acestor modele;
- dezvoltarea unei strategii comune și 13 planuri naționale de acțiune pentru promovarea inovației digitale și a economiei circulare în construcții, contribuind la reducerea impactului poluant al sectorului și la adoptarea sustenabilă a tehnologiilor avansate în regiunea Dunării;
- generarea unei strategii transnaționale, 13 planuri de acțiune regionale și instrumente concrete pentru promovarea tranziției circulare și acceptării tehnologiilor verzi în regiunile rurale ale Dunării, sprijinind IMM-urile și autoritățile prin cooperare transnațională, formare și instrumente digitale inovatoare.

Aliniate cu prioritatea 2 - *O regiune mai verde și cu emisii reduse de carbon*, sunt 6 proiecte, în valoare de 0,509 mil. EUR, cu următoarele rezultate așteptate:

- dezvoltarea primei strategii comune de gestionare a datelor pentru evaluarea bilanțului de apă în Bazinul Dunării, împreună cu un model hidrologic deschis, instrumente digitale și formări care vor consolida capacitatea statelor dunărene de a gestiona durabil resursele de apă și de a răspunde la provocările climatice;
- adoptarea unor soluții „sponge city” pentru gestionarea apei urbane, printr-un set comun de instrumente, planuri de acțiune și investiții demonstrative.

4.4 Programul Interreg Europe 2021-2027

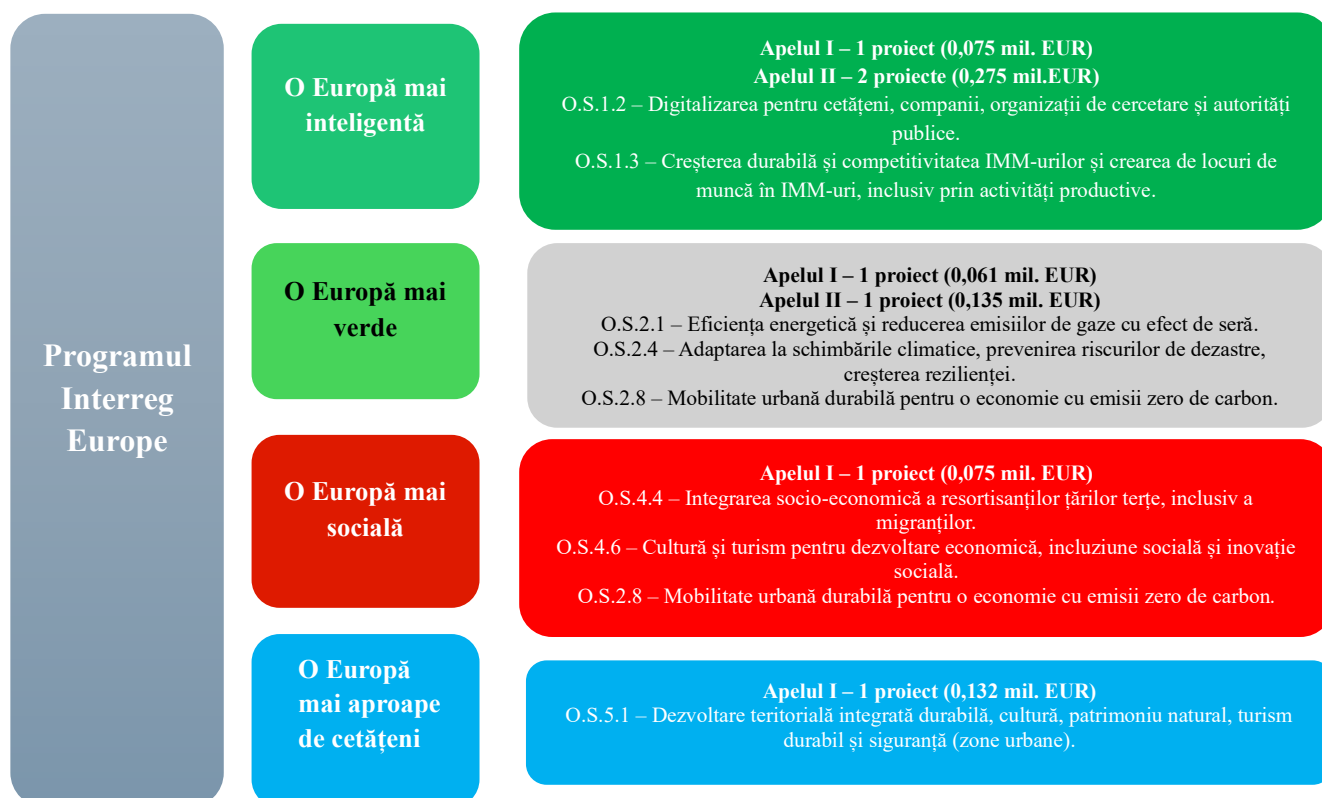
Programul Interreg Europe 2021-2027 reprezintă o inițiativă de cooperare interregională, care sprijină următoarele priorități: (i) o Europă mai inteligentă; (ii) o Europă mai verde; (iii) o Europă mai conectată; (iv) o Europă mai socială; (v) o Europă mai aproape de cetățeni și (vi) o guvernare regională mai bună. Bugetul total al programului pentru cele 27 state membre ale UE, Norvegia, Elveția și 5 state candidate, inclusiv Moldova și Ucraina este în valoare 394,4 mil. EUR, completată de contribuția națională de 20% din partea beneficiarilor.

Tabelul 5: Informații generale privind Programul Interreg Europe 2021-2027.

Bugetul aprobat de UE	394,5 mil. EUR grant din fondurile ERDF; Cofinanțare minimă: 20 %.
Țări participante	27 State Membre din Uniunea Europeană (UE), Norvegia, Elveția și țările recent asociate: Albania, Bosnia și Herțegovina, Moldova, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia și Ucraina.
Obiectivul strategic al programului	Sprijinirea autorităților publice din Europa în elaborarea și implementarea unor politici mai eficiente, prin facilitarea schimbului de bune practici și a învățării reciproce în domeniul dezvoltării regionale.
Obiective tematice	1. O Europă mai inteligentă: • consolidarea capacităților de cercetare și inovare; • sprijinirea digitalizării economiei și administrației publice; • îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii (IMM); • dezvoltarea specializării inteligente (S3), a industriei și antreprenoriatului; • promovarea conectivității digitale. 2. O Europă mai verde: • îmbunătățirea eficienței energetice;

	• promovarea utilizării energiei regenerabile; • dezvoltarea sistemelor energetice inteligente; • sprijinirea măsurilor de adaptare la schimbările climatice; • promovarea gestionării durabile a resurselor de apă; • sprijinirea tranziției către economia circulară; • protejarea naturii și biodiversității; • promovarea mobilității urbane fără emisii de carbon. 3. O Europă mai conectată: • dezvoltarea rețelelor durabile de transport TEN-T; • sprijinirea mobilității durabile. 4. O Europă mai socială: • îmbunătățirea accesului la educație și formare profesională; • promovarea incluziunii sociale și a accesului echitabil la servicii; • integrarea cetățenilor din țări terțe; • îmbunătățirea serviciilor de sănătate; • sprijinirea culturii și a turismului durabil. 5. O Europă mai aproape de cetățeni: • dezvoltarea integrată a zonelor urbane; • dezvoltarea integrată a zonelor non-urbane (rurale și periferice). 6. O guvernanta regională mai bună: • îmbunătățirea guvernantei politicilor publice prin schimb de experiență și cooperare interregională.
Tip de proiecte finanțate	Proiecte standard
Beneficiari	Fiecare proiect trebuie să includă cel puțin trei parteneri din trei țări diferite, iar cel puțin două trebuie să fie state membre ale UE • autorități publice centrale, regionale sau locale; • organisme de drept public; • organizații private non-profit.

Rezultate pe parcursul anului 2024:

Pe parcursul anului 2024, în cadrul Programului Interreg Europe 2021–2027, au fost contractate **7 proiecte**, selectate în urma apelului restrâns pentru propuneri de proiecte din apelurile I și II ale programului, în valoare totală de **0,75 mil. EUR**, sub formă de granturi acordate beneficiarilor din Republica Moldova.

• **La Prioritatea 1 – O Europă mai inteligentă** au fost contractate **3 proiecte**, în valoare totală de **0,35 mil. EUR**, care vizează:

- digitalizarea serviciilor publice și a turismului;
- sprijinirea IMM-urilor prin integrarea egalității de gen și a inovației;
- consolidarea capacității de guvernanță în politicile locale și regionale.

• **La Prioritatea 2 – O Europă mai verde** sunt aliniate **2 proiecte**, în valoare totală de **0,196 mil. EUR**, care vizează:

- reducerea emisiilor de carbon prin logistică urbană sustenabilă;
- adaptarea la schimbările climatice prin politici pentru infrastructura ciclistă verde și sigură.

• **La Prioritatea 4 – O Europă mai socială** este aliniat **1 proiect**, în valoare de **0,075 mil. EUR**, care vizează:

- integrarea socio-economică a migranților prin politici locale de ocupare și incluziune socială.

• **La Prioritatea 5 – O Europă mai aproape de cetățeni** este aliniat **1 proiect**, în valoare de **0,132 mil. EUR**, care vizează:

- parteneriate public–privat pentru sustenabilitate;
- alinierea obiectivelor locale și corporative privind neutralitatea climatică.

4.5 Programul URBACT IV 2021-2027

Programul URBACT IV 2021-2027 este un program de cooperare teritorială europeană care servește politicii de coeziune a UE pentru perioada 2021-2027, în special Obiectivului politic 5: „*O Europă mai aproape de cetățeni, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în întreaga UE*”.

Misiunea Programului URBACT IV este de a permite orașelor să colaboreze și să dezvolte soluții integrate la provocările urbane comune, prin crearea de rețele, învățarea reciprocă a experiențelor, desprinderea lecțiilor oferite și identificarea de bune practici pentru îmbunătățirea politicilor urbane.

Tabelul 6: Informații generale privind Programul URBACT IV 2021-2027.

Bugetul aprobat de UE	Programul este cofinanțat de Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) cu un buget de 79 769 000 EUR , de Instrumentul de asistență pentru preaderare cu un buget de 5 000 000 EUR și de Instrumentul de vecinătate, dezvoltare și cooperare internațională cu un buget de 2 000 000 EUR pentru perioada 2027-2021. Cofinanțare minimă: 5 % din partea beneficiarilor din RM.
Țări participante	• 27 State Membre din Uniunea Europeană (UE); • statele partenere: Norvegia și Elveția; • statele IPA: Albania, Muntenegru, Serbia, Bosnia și Herțegovina, Macedonia de Nord; • țările NDICI: Ucraina și Republica Moldova; • alte țări – pe cheltuiala proprie.

Obiectivul strategic al programului	Obiectivul politic 5 „O Europă mai aproape de cetățeni, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în întreaga UE”.
Direcții principale	1) utilizarea rețelelor transnaționale pentru a îmbunătăți capacitatea orașelor europene; 2) îmbunătățirea capacității părților interesate din mediul urban de a elabora și de a pune în aplicare politici, practici și inovații de dezvoltare urbană durabilă într-un mod integrat, participativ și bazat pe realitatea zonei; 3) să se asigure că cunoștințele și practicile URBACT sunt puse la dispoziția practicienilor urbani și a factorilor de decizie politică pentru a contribui la politicile urbane locale, regionale, naționale și europene, în special prin intermediul Inițiativei urbane europene; și contribuția la Agenda urbană a UE.
Tip de rețele finanțate	Programul URBACT IV sprijină trei tipuri diferite de rețele transnaționale: - Rețele de planificare a acțiunilor - Rețele de transfer de inovare - Rețelele de Transfer
Beneficiari	<u>Autorități urbane:</u> • Orașe, municipii • Agenții locale definite ca organizații publice sau semi-publice înființate de un oraș • Structuri infra-municipale (ex. sectoare) • Autorități metropolitane și aglomerări urbane Fără limitări privind suprafața teritorială sau numărul de locuitori al orașelor participante. <u>Autorități non-urbane:</u> • Universități și centre de cercetare implicate în dezvoltarea urbană • Autorități publice regionale sau naționale (cu atribuții în domeniul dezvoltării urbane) • Autorități de Management (Fondurile de Coeziune și Solidaritate ale UE)

Rezultate pe parcursul anului 2024:

În anul 2024, Republica Moldova și-a consolidat statutul de partener eligibil în Programul Interreg URBACT IV, după decizia Comitetului de Monitorizare și aprobarea CE privind extinderea geografică a programului către Republica Moldova. Încheierea exercițiului 2024 aduce premise favorabile pentru implicarea activă a Republicii Moldova în URBACT, prin mobilizarea informată a autorităților urbane, pregătind terenul pentru debutul participării efective în rețelele programului în etapa următoare.

5. Implementarea Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României

Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind implementarea programului de asistență tehnică și financiară în baza unui ajutor financiar nerambursabil în valoare de 100 mil. EUR acordat de România Republicii Moldova, semnat la 11.02.2022 și ratificat prin Legea nr. 43/2022 se manifestă prin asistență multidimensională pe proiecte de dezvoltare în domenii de interes prioritar, acordată pe un termen de 7 ani cu

posibilitatea de extindere până la 3 ani, România rămânând astfel un aliat și partener strategic deosebit de important, inclusiv în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

Acordul vizează consolidarea relațiilor de colaborare dintre cele două state prin intensificarea cooperării în domenii cheie precum; sectorul energetic; transport și infrastructură de transport; protecția mediului și combaterea schimbărilor climatice; lucrări publice și infrastructură; întreprinderi mici și mijlocii; independența mass-media; reforma administrației publice; afaceri interne; sănătate; educație; cultură și patrimoniu; cercetare și turism; pentru implementarea proiectelor care să contribuie la dezvoltarea Republicii Moldova, în beneficiul direct al tuturor cetățenilor.

Până în prezent, în vederea realizării angajamentelor prevăzute de Acordul menționat, pe parcursul perioadei 2023-2024, au fost înaintate spre examinare și finanțare un număr total de 67 de proiecte, dintre care:

- În anul 2023, în cadrul primei Tranșe, au fost propuse spre finanțare 58 de proiecte, înaintate de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și Ministerul Educației și Cercetării. Dintre acestea, au fost aprobate și finanțate 34 de proiecte (33 în domeniul infrastructurii – în principal din cadrul Programului Național „Satul European” – și 1 proiect în domeniul educației), în valoare totală de **9 694 595,32 EUR**.

- În anul 2024, în cadrul celei de a doua Tranșe, au fost propuse 9 proiecte, înaintate de Ministerul Educației și Cercetării, Cancelaria de Stat, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Culturii și Ministerul Afacerilor Interne. Dintre acestea, au fost aprobate spre finanțate 3 proiecte, în valoare totală de **7.242.166,6 EUR**, implementate de MEC, MAI și MC.

Astfel, cumulativ, în cadrul celor două Tranșe, au fost aprobate și finanțate 37 de proiecte, gestionate de următorii operatori de program: Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Culturii.

În contextul asistenței și realizării proiectelor strategice de interconexiune Republica Moldova-România, este de menționat că, în anul de raportare au fost finalizate proiectele din cele 33 proiecte prioritare ale programului ”Satul European – lucrări publice și infrastructură”, **aprobat și finanțat din prima Tranșă** majoritatea fiind din domeniul infrastructurii. Printre rezultate majore pot fi menționate:

- Asigurarea cu sistem de canalizare, evacuare și epurare a apelor uzate din satul Lozova, raionul Strășeni, prin construcția unei stații de epurare a apelor uzate și a rețelelor de canalizare pentru **700 de gospodării casnice cu 6 200 beneficiari și 35 agenți economici din localitate**. Această acțiune va avea un impact direct asupra îmbunătățirii calității vieții cetățenilor din localitate.

- Extinderea sistemului de canalizare din satul Dănceni, raionul Ialoveni prin construcția a **6,19 km de rețea de canalizare, 3 stații de pompare instalate, 3 platforme amenajate, care a creat accesul pentru 208 de gospodării și 8 agenți economici** prin racordarea acestora la rețele de canalizare construite și creșterea utilizării stației de epurare de la 45% la 65% prin circa 40m³ de ape epurate/zi. Această acțiune va permite reducerea de poluare a solului cu 30%, va îmbunătăți calitatea apelor subterane și a celor de suprafață, precum și va avea un impact major asupra reducerii numărului de îmbolnăviri în rândul populației.

- Îmbunătățirea infrastructurii locale cu sistem de canalizare centralizat pentru localitățile Tohatin, Cheltuitori, Buneți, Bodești, Cruzești prin **construcția a 0,62 km rețea de canalizare, 1 stație regională de pompare a apelor uzate, acces îmbunătățit la sistem de canalizare centralizat pentru 4 130 de gospodării cu 13 308 beneficiari și 21 instituții publice de menire socială.**

- Asigurarea accesului egal la sistemul de canalizare al tuturor cetățenilor din satul Văratice, raionul Ialoveni prin construcția a **7,39 km de rețea de canalizare, 1 stație de epurare cu 2 module de epurare a apelor reziduale pentru 350 gospodării cu 1 246 de locuitori**, agenți economici și instituții publice din localitate.

Aceste proiecte vor avea nu doar un impact semnificativ asupra infrastructurii localităților vizate, ci și vor contribui și la îmbunătățirea calității vieții a peste 20 000 de cetățeni, la reducerea poluării solului și a apelor, la creșterea gradului de racordare la rețelele de canalizare și epurare, precum și la consolidarea capacității de gestionare durabilă a resurselor de apă la nivel local, având totodată un efect pozitiv asupra sănătății publice.

Suplimentar, **în baza Acordului menționat, în anul 2024** s-au propus nouă propuneri de proiecte pentru **Tranșa II** pe domenii prioritare precum afaceri interne, educație, sănătate, lucrări publice și infrastructură de transport, cultură și patrimoniu dintre care aprobate spre finanțare au fost următoarele proiecte, după cum urmează:

1) **„Consolidarea capacităților de gestionare a situațiilor de ordine publică faza I”, (Ministerul Afacerilor Interne).** Prin acest proiect se va susține realizarea Programului de activitate al Guvernului **„Moldova prosperă, sigură, Europeană”,** întru: consolidarea capacităților instituțiilor de aplicare a legii, precum și dotarea adecvată, conformă riscurilor actuale, concomitent cu asigurarea promptitudinii intervenției, îmbunătățirea calității serviciilor de securitate (ordine publică, securitate comunitară), fortificarea structurilor responsabile pentru lupta împotriva amenințărilor hibride și asigurarea securității cibernetice în vederea sporirii nivelului de siguranță, dezvoltarea sistemului de afaceri interne drept furnizor de securitate regională. Proiectul va contribui la realizarea acțiunilor privind implementarea Programului de ordine și securitate publică pentru anii 2022-2025 prin care populația va beneficia de un serviciu modern și eficient. În cadrul implementării proiectului menționat, Inspectoratul General al Poliției în anul de raportare a beneficiat de 22 unități de transport, achiziționate în rezultatul unei licitații publice desfășurate prin intermediul platformei naționale de achiziții publice.

2) **”Reparația capitală a Căminului studentesc nr. 3 al Universității de Stat „B. P. Hașdeu din Cahul” (Ministerul Educației și Cercetării).** Acest proiect va asigura accesul la servicii calitative pentru beneficiarii instituției de învățământ și va crea condiții pentru cca 2300 de studenți și cadre didactice, care vor beneficia de sălile dotate cu utilitățile necesare pentru a-și desfășura studiile, iar capacitatea de 403 locuri a căminului va putea fi valorificată și utilizată prin bucătărie și cantină amenajată conform normelor sanitare, o bibliotecă cu cărți noi și acces la calculatoare și inclusiv reamplasarea bibliotecii universitare care la moment funcționează în condiții improprii, rețea de WIFI conectată în clădire.

3) ”**Restaurarea și reabilitarea monumentului de arhitectură și istorie de importanță națională din mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, nr. 35**” (Ministerul Culturii). Acest proiect urmărește restaurarea și reabilitarea edificiului ce reprezintă un monument de arhitectură și istorie și va contribui la creșterea gradului de socializare a locuitorilor și asigurarea unui climat sănătos de muncă, crearea unor noi locuri de muncă și deschiderea unor noi direcții cu implicații pe termen mediu și lung asupra asigurării stabilității și perfecționării personalului, formarea angajaților ministerului potrivit așteptărilor și nevoilor societății, monument istoric de arhitectură edificat în secolul XIX revitalizat, vizibilitate în plan național și internațional, expoziții temporare și vizite prestigioase, creșterea consumului cultural prin elaborarea de noi politici, care va genera un număr mai mare de vizitatori atât din țară cât și de peste hotare, dezvoltare industriilor culturale, cât și crearea unor spații multifuncționale.

Respectiv, valoarea totală, aprobată și parțial debursată pentru **Tranșa II, constituie 7 242 166,6 mil. EUR.**

În perioada de raportare, au fost identificate o serie de constrângeri care afectează absorbția optimă și eficientă a contribuției nerambursabile, alocate conform prevederilor Acordului. Este important de menționat că fondurile care nu sunt utilizate în perioada de valabilitate plătită de 7 (șapte) ani nu mai pot fi ulterior disponibilizate, ceea ce accentuează riscul pierderii resurselor alocate.

Cumulativ, de la încheierea Acordului, valoarea totală a proiectelor aprobate și finanțate (Tranșele I și II) constituie **16 936 761,92 EUR**, dintre care, până în prezent, au fost debursate mijloace financiare în sumă de **14 991 823,59 EUR**.

6. Platforma de Parteneriat pentru Moldova

Lansată în 2022, la inițiativa Franței, Germaniei și României, Platforma de Sprijin pentru Moldova s-a dovedit a fi un instrument util pentru coordonarea eforturilor și resurselor diferitelor părți interesate în vederea abordării provocărilor interne și externe semnificative cu care se confruntă Republica Moldova. Primele trei ediții ale Platformei de Sprijin pentru Moldova au avut loc la Berlin (5 aprilie 2022), București (15 iulie 2022) și Paris (21 noiembrie 2022), după care Moldova a preluat conducerea acesteia și a organizat a patra ediție la Chișinău (17 octombrie 2023). Peste 50 de țări partenere și organizații internaționale s-au reunit, reafirmându-și sprijinul ferm pentru Republica Moldova, în special din cauza efectelor în lanț ale războiului de agresiune rusesc împotriva Ucrainei. Angajamentele asumate, împreună cu asistența valoroasă oferită de toți partenerii din cadrul Platformei de Sprijin pentru Moldova, au ajutat Republica Moldova să își consolideze democrația, să își consolideze reziliența și să aprofundeze procesul de reformă.

La 25 iunie 2024, UE și Moldova au organizat prima conferință interguvernamentală, lansând astfel oficial negocierile de aderare. Această etapă istorică a avut loc în urma deciziei UE de a acorda statutul de candidat Moldovei în urmă cu trei ani (în iunie 2022) și după decizia Consiliului European din decembrie 2023 de a deschide aceste discuții.

Având în vedere această viziune, Platforma de Sprijin pentru Moldova a fost adaptată pentru a însoți țara pe drumul său spre aderarea la UE în cadrul „Platformei de Parteneriat

Moldova”. Obiectivul principal al transformării a fost schimbarea orientării asistenței și suportului de la sprijinul ad-hoc și de contingență la un parteneriat pe termen lung pentru dezvoltarea durabilă și rezilientă a Moldovei. Noul concept al platformei a vizat și o implicare mai activă a instituțiilor naționale în cadrul celor 4 grupuri de lucru restructurate, care s-au reunit pe parcursul anului pentru a formula prioritățile pentru dezvoltare și a identifica necesitățile de finanțare externă pentru realizarea acestora.

Rezultatele și concluziile grupurilor de lucru au fost prezentate în cadrul celei de-a V-a Conferințe Ministeriale a Platformei de Parteneriat pentru Republica Moldova (MPP-2024), desfășurată la 17 septembrie 2024, la Chișinău, co-prezidată de Franța, Germania, România în calitate de co-fondatori și Republica Moldova în calitate de gazdă. Evenimentul s-a desfășurat sub auspiciile Prim-ministrului Dorin Recean, cu participarea Președintei Maia Sandu.

Ediția din 2024 a atras în continuare o participare la nivel înalt a partenerilor - pe lângă miniștrii afacerilor externe din cele 3 state fondatoare, au participat și miniștrii afacerilor externe din Lituania, Olanda și Polonia, Spania (mesaj video), viceministri și secretari de stat din Cehia, Italia, Turcia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Letonia, Slovenia, Danemarca, Asistentul Administratorului USAID, viceguvernatorul Băncii de Dezvoltare a Consiliului Europei și vicepreședintele Băncii Europene de Investiții, ambasadori, directori, reprezentanți ai statelor și organizațiilor partenere.

La eveniment au participat 35 de state (inclusiv Republica Moldova) și 23 de organizații (inclusiv instituții financiare). În intervențiile partenerilor au fost remarcate următoarele aspecte: reziliența Republicii Moldova și agenda ambițioasă de reforme implementate de Guvernul de la Chișinău; progresul remarcabil înregistrat care a permis deschiderea oficială a negocierilor pentru aderarea la Uniunea Europeană; importanța platformei pentru mobilizarea sprijinului internațional (politic, tehnic și financiar) și direcționarea acestuia spre domeniile prioritare de intervenție; oportunitatea noului concept al Platformei de Parteneriat; deschiderea de a susține în continuare Republica Moldova în contextul în care amenințările și provocările persistă; investițiile în pacea, stabilitatea, democrația și prosperitatea țării noastre sunt o investiție în viitorul Europei, iar Republica Moldova a reușit să devină mai puternică în această perioadă.

În cadrul MPP 2024 au fost semnate **9 acorduri de finanțare (80 mil. de EUR grant și 305,1 mil. de EUR împrumuturi în condiții avantajoase)**, care vor sprijini modernizarea țării, stimularea creșterii economice durabile, îmbunătățirea condițiilor de trai, investițiile în infrastructură și tranziția la economia verde și durabilă în beneficiul cetățenilor.

Printre partenerii care au făcut anunțuri importante vizavi de sprijinul financiar și tehnic oferit Republicii Moldova (anunțat în cadrul evenimentului sau cu privire la care decizia a fost adoptată recent), menționăm:

- partenerii care au semnat acorduri de finanțare - Canada, SUA, Franța/AFD, Germania/Agencia de Cooperare Internațională a Germaniei, Elveția/Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Norvegia, Uniunea Europeană, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Europeană de Investiții;

- partenerii care au făcut declarații privind sprijin dedicat Republicii Moldova - Italia, Suedia, Finlanda, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Cehia, Danemarca, Irlanda, Banca Mondială, Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei.

7. Rezultatele și impactul proiectelor finanțate în 2024

În contextul în care prioritățile de dezvoltare la nivel național depășesc semnificativ cadrul de resurse disponibil, dar și ținesc o declanșare a factorilor de creștere economică și dezvoltare pe termen lung a țării, asistența externă și suportul partenerilor de dezvoltare rămâne o sursă importantă pentru realizarea acestor priorități.

Rezultate cu impact și beneficii pentru oameni:

- **Sprijin macro-financiar pentru stabilitate economică.** Uniunea Europeană a acordat Republicii Moldova întregul pachet de asistență macro-financiară planificat pentru anul 2024. Ultima Tranză, în valoare de 50 de mil. de EUR, a fost convenită la finalul anului, contribuind la acoperirea necesităților bugetare ale țării, la menținerea stabilității macroeconomice și la continuarea reformelor structurale.
- **Ajutor la contor** – protecție pentru consumatorii vulnerabili. În sezonul rece 2023–2024, peste 750 de mii de gospodării din Republica Moldova au beneficiat de compensații pentru costurile la energie, prin intermediul Fondului de reducere a vulnerabilității energetice susținut de partenerii externi. Măsura a diminuat povara facturilor de încălzire pentru familiile cu venituri reduse și a redus sărăcia energetică, asigurând accesul acestora la resurse energetice pe timp de iarnă.
- **Stimulente pentru eficiența energetică a gospodăriilor.** Programul „Rabla pentru electrocasnice”, pilotat în 2023 cu sprijinul Uniunii Europene, a fost extins la nivel național în 2024 cu un buget de 54,4 mil. MDL. Prin noul Program de Eco vouchere pentru Electrocasnice, peste 7 200 de familii vulnerabile și-au înlocuit aparatele electrocasnice vechi (frigidere, mașini de spălat, plite electrice) cu unele noi, eficiente energetic, beneficiind de vouchere ce au acoperit până la 80% din cost. Totodată, populația a primit gratuit peste 300 000 de becuri LED în cadrul campaniei de economisire a energiei, contribuind la reducerea consumului casnic de electricitate.
- **Spitale mai eficiente energetic.** A demarat programul de renovare energetică a 10 spitale republicane (nouă în Chișinău și unul la Bălți), finanțat de Uniunea Europeană împreună cu BEI și BERD. Lucrările vizează izolarea termică, modernizarea sistemelor de încălzire și instalarea de panouri fotovoltaice, estimându-se reducerea cu circa 40% a consumului de energie al acestor instituții și economisirea a ~2,8 mil. EUR anual. Proiectul va îmbunătăți condițiile pentru aproape un milion de pacienți pe an și ~10 mii de angajați medicali, fondurile economisite urmând a fi redistribuite către îngrijirea pacienților.
- **Capacități sporite pentru salvatori.** Guvernul Japoniei a donat Republicii Moldova 19 autospeciale noi și echipamente moderne de intervenție pentru Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (transmise în aprilie 2025). Datorită acestei contribuții (valoare ~14 mil. USD), timpul de reacție al echipelor de pompieri și salvatori s-a redus, sporind protecția a peste un milion de cetățeni în caz de incendii și situații de urgență. Noile autospeciale (9 mașini de pompieri și 10 autoscări de mare înălțime) au fost

repartizate în mai multe regiuni ale țării, însoțite de instruiți efectuate de experți japonezi pentru utilizarea și mentenanța tehnicii livrate.

- **Extinderea serviciilor de sănătate mintală în comunitate.** Reforma serviciilor de sănătate mintală, susținută de Guvernul Elveției prin proiectul MENSANA, a continuat să dea rezultate. La nivel național activează 40 de Centre Comunitare de Sănătate Mintală, unde mii de oameni din toată țara primesc consultații gratuite și consiliere psihologică aproape de casă. Proiectul MENSANA a contribuit la alinierea Republicii Moldova la prioritățile Uniunii Europene în domeniul sănătății mintale și la Concluziile Consiliului UE. Prin elaborarea și implementarea Programului Național pentru Sănătate Mintală 2023–2027, a protocoalelor clinice naționale și a Legii privind sănătatea mintală și bunăstarea, Moldova s-a aliniat la recomandările-cheie ale UE, inclusiv combaterea depresiei și a stigmatizării, promovarea serviciilor comunitare și susținerea sănătății mintale și a bunăstării generale. Aceste reforme demonstrează angajamentul Republicii Moldova față de valorile europene și apropierea reglementărilor naționale de cele ale UE în sectorul sănătății.
- **Infrastructură rutieră modernizată.** În 2024 au fost reabilitați cca 87 km de drum național (șoseaua R13, porțiunea Bălți–Florești) și 34 km de cale ferată (secțiuni pe linia Chișinău–Ocnița), cu suport financiar de la BEI și BERD. Aceste investiții îmbunătățesc conectivitatea internă și siguranța traficului, reducând timpul de deplasare între regiuni și costurile de transport. În ultimul deceniu, partenerii europeni (UE, BEI, BERD) au alocat peste un mil. de EUR pentru modernizarea a peste 900 km de drumuri și căi ferate din Moldova, contribuind la integrarea economică a regiunilor și la apropierea de standardele de infrastructură din UE.
- **Forțe de ordine mai bine dotate și coordonate.** Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, cu finanțare din partea Guvernului Marii Britanii, a consolidat în 2024 capacitățile instituțiilor de aplicare a legii din Moldova de a combate criminalitatea organizată transfrontalieră, în special traficul ilicit de arme mici și ușoare. A fost creat un Grup inter-instituțional de lucru (cu 19 reprezentanți ai Poliției, Poliției de Frontieră, Serviciului Vamal și Procuraturii) care, cu consultanță internațională, a elaborat amendamente legislative pentru alinierea la standardele UE și a identificat necesarul de echipamente specializate. De asemenea, peste 160 de ofițeri (polițiști, grăniceri, specialiști criminaliști) au fost instruiți în metodologii moderne de analiză și investigație, fiind furnizate licențe software analitice și echipamente IT pentru Inspectoratul General al Poliției, ceea ce a îmbunătățit considerabil capacitatea de analiză și răspuns a organelor de drept.
- **Protejăm identitatea culturală a țării.** Monumente emblematice ale patrimoniului național continuă să fie conservate și restaurate cu sprijin extern. În 2024, a fost finalizată prima etapă a lucrărilor de conservare și restaurare a Circului de Stat din Chișinău, cu o investiție de peste 2,2 mil. EUR din partea Uniunii Europene, prin programul „Măsuri de Promovare a Încrederii”, implementat de UNDP. Aceste intervenții au vizat în special consolidarea structurii cupolei și protejarea clădirii împotriva degradării, contribuind la valorificarea patrimoniului cultural și la creșterea accesului publicului la spații culturale funcționale. Astfel de investiții reflectă angajamentul partenerilor europeni față de conservarea identității culturale a Republicii Moldova și facilitarea dialogului dintre comunități.

- **Îmbunătățirea condițiilor în centrele de refugiați.** La Cărpineni (raionul Hîncești), cu sprijinul Guvernului Cehiei, a fost realizată reabilitarea termo-energetică a centrului de plasament pentru refugiați (amenajat în fosta școală-internat). Prima etapă a proiectului – izolarea pereților și acoperișului, înlocuirea ferestrelor și ușilor, modernizarea cazangeriei pe biomasă și instalarea unui parc fotovoltaic – a fost finalizată în 2024, reducând cu cel puțin 30% costurile de încălzire ale centrului. Investiția (circa 406 mii EUR finanțare cehă) îmbunătățește semnificativ condițiile de trai pentru familiile de refugiați găzduite și va genera economii importante de energie și costuri pe termen lung.
- **Reducerea vulnerabilității și consolidarea răspunsului la violența de gen.** În 2024, proiectul „Îmbunătățirea protecției pentru supraviețuitorii violenței de gen și promovarea bunăstării în rândul refugiaților din Ucraina și al moldovenilor vulnerabili”, implementat cu sprijinul Guvernului Norvegiei, a oferit sprijin umanitar și protecție pentru persoane afectate de crize multiple. 1 500 de gospodării vulnerabile – inclusiv refugiați ucraineni și familii din comunitățile-gazdă – au beneficiat de vouchere în numerar pentru acoperirea nevoilor de bază, contribuind la îmbunătățirea condițiilor de trai și reducerea riscului de exploatare. În paralel, 168 de angajați din prima linie (asistenți sociali, polițiști, cadre didactice și bibliotecari) au fost instruiți în răspunsul multidisciplinar la violența bazată pe gen și în aplicarea abordării centrate pe supraviețuitor. Campaniile de informare derulate în comunități și online au atins peste 1 milion de persoane, promovând toleranța zero față de violență și accesul la servicii de sprijin.
- **Credite avantajoase pentru fermieri.** În 2024, programul investițional „Livada Moldovei”, finanțat de Banca Europeană de Investiții, și-a extins aria de eligibilitate, oferind acces la finanțare preferențială nu doar pentru horticultură, ci și pentru viticultură, zootehnie, apicultură, acvacultură, sectorul cerealier, turism rural și digitalizarea agriculturii. Până la sfârșitul anului, au fost aprobate 616 sub-proiecte, dintre care 594 prin linia de credit destinată antreprenorilor, 5 prin leasing și 17 pentru infrastructură rurală. În total, valoarea împrumuturilor debursate a atins 114 mil. EUR, dintre care 22 mil. EUR au fost debursate doar în 2024, susținând modernizarea plantațiilor multianuale, procesarea produselor agricole și îmbunătățirea logisticii de distribuție. Programul continuă să contribuie esențial la creșterea competitivității sectorului agroalimentar și la apropierea acestuia de standardele europene.
- **Dezvoltare regională la Cahul și Ungheni.** Programul „EU4Moldova: Regiuni-cheie” (2019–2025), finanțat de Uniunea Europeană cu circa 23 mil. EUR și implementat de UNDP și UNICEF, a continuat în 2024 proiectele de infrastructură și cooperare intercomunitară în regiunile Cahul și Ungheni. La Cahul a fost instalat un sistem inteligent de supraveghere video format din 58 de camere HD, conectate la rețele urbane, pentru a îmbunătăți siguranța publică și gestionarea traficului. Programul a sprijinit totodată opt clustere regionale (turistic, apicultură, alimentație, mobilier) prin granturi de până la 100 000 EUR, încurajând economia locală și crearea de locuri de muncă. Intervențiile planificate în 24 localități din Cahul și 34 din Ungheni, incluzând modernizarea serviciilor de utilitate publică (apă, canalizare, salubritate), au vizat direct circa 200 000 de locuitori, sporind accesul la servicii urbane funcționale.

- **Servicii comunale mai bune prin implicare locală.** Programul elvețian „Mă Implic” (Faza II, 2024–2027) a continuat să sprijine dezvoltarea serviciilor publice locale prin implicarea comunităților. În 2024, au fost selectate 14 grupuri de primării (ce reunesc 56 de localități) care, cu asistență tehnică dedicată, au elaborat Planuri de Îmbunătățire a Serviciilor locale (apă, canalizare, salubritate, iluminat, eficiență energetică etc.). Pe baza acestor planuri, urmează să fie semnate acorduri de grant în 2025 de până la 257 500 EUR per grup (cu o contribuție locală de minimum 20%), prin care vor fi finanțate proiecte de infrastructură comunală prioritare în comunități. De asemenea, programul susține reforma administrației publice locale – inclusiv eforturile de fuzionare voluntară a comunelor.
- Tot cu suportul Elveției, studenții din învățământul profesional beneficiază în prezent de **condiții de învățare îmbunătățite și de acces la programe de studiu relevante pentru piață**, iar în 2024 au fost puse la dispoziție peste 625 de stagii de formare duală, 60 % dintre absolvenți găsindu-și un loc de muncă în termen de șase luni. În plus, ca urmare a sprijinului acordat instituțiilor din Republica Moldova care furnizează servicii de atragere a investițiilor și servicii de matchmaking B2B și ca urmare a succesului absolvenților de învățământ profesional și tehnic dual pe piața forței de muncă, au fost create și/sau ocupate 397 de locuri de muncă.
- **Conectare la rețeaua energetică europeană.** În martie 2024 au demarat lucrările la linia electrică de 400 kV Vulcănești–Chișinău și la stația back-to-back de la Vulcănești, parte a unui proiect strategic pentru interconectarea sistemului electroenergetic al Republicii Moldova cu rețeaua europeană ENTSO-E (Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de energie electrică). Proiectul este susținut financiar prin credite în valoare totală de 230 mil. EUR (BERD, BEI, Banca Mondială) și un grant de 40 mil. EUR din partea Uniunii Europene, oferind astfel o combinație echilibrată de sprijin financiar și nerambursabil. Până la sfârșitul anului 2024 au fost construite circa 160 de fundații și a început montarea stâlpilor, iar finalizarea este preconizată pentru august 2025. Interconexiunea va permite importuri și exporturi de energie prin România, reducând dependența de infrastructura din estul țării și consolidând securitatea energetică.
- **Legături transfrontaliere noi peste Prut.** În 2024 au fost demarate activitățile de punere în aplicare a proiectului care prevede reconstrucția a trei poduri rutiere peste Prut – la Ungheni, Leușeni și Sculeni – în baza acordurilor semnate în 2023 între Moldova și România. Componentele principale – studiile ESIA și proiectarea – au fost realizate în contextul Proiectului de Conectivitate Rurală al Băncii Mondiale, iar aplicațiile de finanțare pentru infrastructură modernizată la frontieră au fost depuse prin instrumentul Connecting Europe Facility. Noile poduri vor dinamiza traficul transfrontalier, vor facilita lanțurile comerciale și vor conecta Moldova la rețeaua de transport europeană – TEN-T.
- **Integrare în mecanismul european de protecție civilă.** La 1 ianuarie 2024, Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al Mecanismului de Protecție Civilă al Uniunii Europene, beneficiind astfel de acces direct la asistență internațională în situații de urgență și la rețeaua europeană de salvatori. Deja în 2023, prin intermediul acestui mecanism, 30 de spitale din țară au fost dotate cu 36 de generatoare electrice în valoare de 2,8 mil. EUR, pentru a face față penelor de curent din timpul crizei energetice. De

la declanșarea războiului în Ucraina, Moldova a primit ajutoare umanitare în valoare de peste 48 mil. EUR prin Protecția Civilă a UE, constând în echipamente, materiale și echipe de intervenție rapidă trimise de statele membre în sprijinul autorităților de la Chișinău.

- **Capital pentru întreprinderile mici și mijlocii.** În 2024, prin programele dedicate IMM-urilor gestionate de ODA – cu sprijin din partea Guvernului Republicii Moldova, UE și Banca Mondială – 128 de companii au beneficiat de aproximativ 54,4 mil. MDL sub forma granturilor nerambursabile, inclusiv digitalizare, reechipare tehnologică și suport pentru tineri antreprenori. Din acestea, 72 de companii au primit 41 mil. MDL, în timp ce 56 au semnat contracte în valoare de 13,4 mil. MDL. Finanțarea a stimulat activitatea IMM-urilor, contribuind la investiții, locuri de muncă și competitivitate economică locală.
- **Solidaritate cu refugiații ucraineni.** Pe parcursul anului 2024, Republica Moldova a continuat să ofere protecție și asistență pentru ~100 de mii de refugiați ucraineni, cu sprijinul masiv al comunității internaționale (UE, ONU, SUA și alți donatori). Au fost finanțate centre de cazare temporară, programe de asistență financiară directă (cash assistance) pentru mii de familii de refugiați, precum și servicii de educație și sănătate incluzive pentru copiii și adulții strămutați. Acest sprijin extern a atenuat considerabil impactul umanitar al războiului asupra persoanelor refugiate și a comunităților-gazdă, Republica Moldova fiind recunoscută pentru efortul său exemplar și umanitar în gestionarea crizei refugiaților.
- **Oportunități educaționale prin Erasmus+.** În 2024, programul Erasmus+ a celebrat 30 de ani de activitate în Republica Moldova, cu peste 5 000 de studenți și cadre universitare beneficiari în această perioadă globală. În plus, anul 2024 a adus oportunități importante de cooperare prin programe Capacity Building in Higher Education, cu peste 30 de proiecte aprobate, precum RE-GRAD (buget 833 626 EUR) și parteneriate dezvoltate între universitățile moldovenești și instituții europene, vizând modernizarea curriculumelor, digitalizare și consolidarea birourilor internaționale.
- **Diversificarea surselor de energie și reducerea dependenței.** În 2024, Republica Moldova a continuat procesul de reducere a dependenței energetice, cu sprijin semnificativ din partea Uniunii Europene, al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și al altor parteneri. Compania Energocom a beneficiat de asistență tehnică și garanții financiare din partea BERD pentru a achiziționa gaze naturale de pe piețele europene. Uniunea Europeană a facilitat participarea Moldovei la platformele comune de achiziții de energie ale UE și a susținut proiecte de interconectare energetică (inclusiv linia electrică Vulcănești–Chișinău), întărind astfel securitatea energetică a țării și apropierea de piața energetică europeană.
- **Cooperare transfrontalieră pentru servicii publice moderne și integrare regională.** În 2024, peste 30 de localități din Republica Moldova au fost selectate pentru a beneficia de investiții prin programele UE de cooperare transfrontalieră – Interreg NEXT România–Republica Moldova și Programul Bazinul Mării Negre. Aceste inițiative vizează infrastructura de apă, canalizare, salubritate, eficiență energetică și dezvoltare economică locală, cu beneficii directe pentru zeci de mii de cetățeni din regiunile de graniță.

- **Dezvoltarea turismului local.** Cu sprijinul USAID și al UE, Moldova a continuat în 2024 să își promoveze destinațiile turistice autentice și să investească în turismul rural și vitivinicol. USAID a acordat granturi și asistență tehnică pentru 38 de crame și pensiuni rurale, contribuind la extinderea serviciilor turistice și modernizarea facilităților din zonele viticole. Totodată, rutele din cadrul „Drumului Vinului Moldovei” – recunoscute oficial de Consiliul Europei prin rețeaua culturală Iter Vitis – au fost promovate la scară internațională. Evenimentele dedicate, precum Ziua Națională a Vinului 2024, au atras peste 150 000 de vizitatori, generând venituri sporite pentru micii producători și comunitățile rurale, consolidând imaginea Moldovei ca destinație turistică autentică și competitivă.
- **Reabilitarea instituțiilor de cultură.** Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți și-a redeschis porțile în 2024, după un amplu proiect de renovare capitală finanțat prin asistență externă (România și UE). Lucrările au inclus consolidarea structurii istorice, refacerea sălii de spectacole, modernizarea scenei și a echipamentelor de iluminat și sunet, precum și asigurarea accesului pentru persoanele cu dizabilități. Reabilitarea acestui teatru emblematic – primul din afara Chișinăului modernizat la standarde europene – a revitalizat viața culturală din regiunea de nord și a demonstrat angajamentul față de conservarea patrimoniului arhitectural și cultural al țării.
- **Apă curată pentru comunități rurale.** Datorită unui proiect regional finanțat de Uniunea Europeană, Guvernul Germaniei și Guvernul României, zeci de mii de cetățeni din raioanele Nisporeni și Leova au obținut acces pentru prima dată la apă potabilă la robinet în 2024. Sistemul regional de alimentare cu apă Prut–Bârlădeni a fost finalizat, cu peste 120 km de rețele noi, conectând 30 de sate la stația de tratare a apei din Prut. Astfel, aproximativ 40 000 de oameni beneficiază acum de apă sigură la domiciliu, inclusiv școli, grădinițe și centre medicale modernizate cu grupuri sanitare interioare. Proiectul a îmbunătățit radical condițiile de viață și sănătatea publică în mediul rural și a redus sarcina pentru femei și copii, care înainte parcurgeau distanțe mari pentru a aduce apă din fântâni sau izvoare.
- **Investiții în energie verde.** În 2024, Republica Moldova a înregistrat o expansiune semnificativă a producției din surse regenerabile: capacitatea solară instalată a ajuns la 344 MW, iar ponderea regenerabilelor în consumul anual total a depășit 16,7%. Proiecte finanțate de UE în cadrul schemei EU4Moldova Rezilientă, au susținut construcția a cinci mini-parcuri fotovoltaice (200 kW fiecare) cu investiții totale de 12,3 mil. MDL. În vară au fost lansate licitații pentru instalarea a încă 165 MW de capacitate regenerabilă (60 MW solar, 105 MW eolian) cu mecanism tarifar fix pe 15 ani. În paralel, Banca Mondială, prin ESMAP (Programul de Asistență pentru Managementul Sectorului Energetic), a continuat coordonarea programelor care susțin dezvoltarea țărilor partenere în gestionarea energiei verzi, inclusiv explorarea soluțiilor de stocare pentru integrarea eoliană și solară.
- **Echipamente medicale moderne pentru spitale.** În 2024, Institutul Oncologic a fost dotat cu un accelerator linear și un mamograf digital achiziționate cu sprijinul Agenției Internaționale pentru Energie Atomică și al Uniunii Europene, îmbunătățind capacitatea de diagnostic și tratament al cancerului. De asemenea, opt spitale raionale au primit aparate moderne de ecografie și radiografie, printr-un proiect finanțat de Guvernul

Japoniei. Aceste investiții contribuie la salvarea de vieți și la creșterea calității serviciilor medicale din afara Chișinăului.

- **Servicii publice mai accesibile cetățenilor.** În 2024, cu sprijinul Băncii Mondiale și al Uniunii Europene, rețeaua CUPS a continuat să se extindă, ajungând la peste 30 de centre active în raioanele țării. Cetățenii au acces mai facil la servicii precum eliberarea actelor de identitate, permiselor de conducere, înmatricularea vehiculelor, acte de stare civilă și documente cadastrale, fără a mai fi nevoiți să se deplaseze în capitală. Digitalizarea acestor servicii – parte a Proiectului de Modernizare a Serviciilor Guvernamentale (finanțat de Banca Mondială) – a condus la reducerea birocrăției și a timpilor de așteptare. Conform estimărilor oficiale, până la finalul anului 2024, circa 80% dintre cele mai solicitate servicii publice erau disponibile fie online, fie la ghișeele CUPS.
- **Incluziune socială a persoanelor cu dizabilități.** Proiectele de cooperare internațională au continuat să susțină integrarea persoanelor cu nevoi speciale. În 2024, cu sprijinul UNDP și al Suediei, au fost deschise 4 case comunitare noi în raioanele Călărași, Rezina, Soroca și Comrat, unde 32 de adulți cu dizabilități intelectuale au fost transferați din instituții rezidențiale pentru a locui în comunitate, beneficiind de îngrijire într-un mediu apropiat de cel familial. De asemenea, în cadrul unui program finanțat de Agenția Cehă pentru Dezvoltare, 20 de clădiri publice (primării, biblioteci, centre medicale) din mediul rural au fost adaptate cu rampe de acces, lifturi și grupuri sanitare accesibile, eliminând barierele arhitecturale pentru persoanele cu mobilitate redusă. Aceste acțiuni îmbunătățesc calitatea vieții pentru persoanele cu dizabilități și promovează o societate mai incluzivă, în care toți cetățenii pot participa activ.
- **Agricultură mai rezilientă la schimbări climatice.** După seceta severă din ultimii ani, au fost realizate investiții importante în sistemele de irigații și practicile agricole durabile. În 2024, cu sprijinul Băncii Mondiale, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a început un proiect de modernizare a sistemelor de irigare în raioanele Ștefan Vodă (comunele Crocmaz și Căplani), printr-un contract de 8 mil. EUR, acoperind peste 2 500 ha. De asemenea, programul USAID „Competitivitatea și reziliența rurală” a susținut agricultorii cu tehnologii moderne și soluții digitalizate pentru adaptarea la secetă. Raportările oficiale indică o utilizare crescută a apei în agricultura din sud-est, cu volume de 1,2–2,3 mil. m³, sugerând extinderea sistemelor irigate. Totodată, FAO și UNDP au desfășurat programe de instruire pentru agricultură climat-inteligentă în 14 raioane, implicând 330 de fermieri în sesiuni de tip „Farmer Field Schools” pentru tehnologii sustenabile (irigare prin picurare, managementul solului, conservare). Prin parteneriate regionale și financiare, au fost susținute și inițiative locale de reziliență, sporind capacitatea sectorului agricol de a răspunde secetei și altor fenomene extreme.
- **Acces sporit pe piețele Uniunii Europene.** În 2024, exporturile moldovenești către UE au continuat să crească, susținute de proiecte de asistență externă. Prin programul USAID „Agricultura Performantă în Moldova” (cu un buget total de 29 mil. EUR, 2016–2024), fermierii au obținut certificări GLOBAL G.A.P. și acces la rețele de distribuție, contribuind la exporturi record de prune și struguri proaspeți (peste 100 000 tone). Totodată, peste 50 de IMM-uri din industria textilă și de încălțăminte au fost sprijinite prin granturi și coaching oferite de EBRD și Suedia, facilitând intrarea pe

piețele din România, Polonia și Germania. În total, peste 40 mil. EUR au fost mobilizați în 2021–2024 prin inițiative precum EU4Business, accelerând integrarea economică în piața unică europeană și consolidând rolul UE ca principal partener comercial al Moldovei (cu o pondere de peste 65% în total exporturi).

- Cu suportul Poloniei, în urma unui apel lansat în iulie 2024, proiecte pentru **5 parcuri fotovoltaice–mici (≤ 200 kW)** (Mereni, Coșnița, Lozova, Larga, Sipoteni) au fost aprobate pentru finanțare, în cadrul proiectului „EU4Moldova Rezilientă – Stat sigur, comunități puternice.” în vederea reducerii costurilor la energie și dezvoltare locală durabilă la nivel local, cu suportul Solidarity Fund PL.
- **Implicarea diasporei în dezvoltarea locală.** În 2024 programul „Diaspora Acasă Reușește – DAR 1+3”, finanțat de Guvernul Elveției prin Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) – grant de 2,67 mil. CHF ($\approx 2,71$ mil. EUR) pentru faza III 2023-2026 – a selectat 51 de primării din cele 80 înscrise pentru a derula micro-proiecte de infrastructură și servicii publice. Valoarea contractelor semnate în 2024 depășește 10 mil. MDL, peste 30 % din sumă provenind din contribuțiile directe ale comunităților de moldoveni din străinătate. Proiectele vizează, între altele, renovarea căminelor culturale, extinderea iluminatului public LED și dotarea centrelor de sănătate din mediul rural, aducând beneficii concrete pentru circa 65 000 de locuitori din sate și orașe mici.

Alinierea strategică și tematică a proiectelor de asistență externă

Majoritatea proiectelor de asistență externă derulate în anul 2024 au indicat contribuția la realizarea unuia sau mai multor Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD).

Conform datelor raportate de partenerii de dezvoltare, cele mai frecvent adresate ODD au fost ODD 5 – *Egalitate de gen* și ODD 16 – *Pace, justiție și instituții puternice*, fiecare regăsindu-se în aproximativ 15% din numărul total de proiecte.

Următoarele ca pondere sunt ODD 3 – *Sănătate și stare de bine* și ODD 4 – *Educație de calitate*, vizate de circa 13% din proiecte fiecare. De asemenea, peste 10% din intervenții au avut ca țintă ODD 1 – *Fără sărăcie*, ODD 8 – *Muncă decentă și creștere economică* sau ODD 10 – *Inegalități reduse*, reflectând orientarea asistenței către reducerea sărăciei, stimularea creșterii economice incluzive și diminuarea inegalităților. Obiective precum *Zero foamă* (ODD 2), *Acțiune climatică* (ODD 13) sau *Parteneriate pentru obiective* (ODD 17) au fost urmărite fiecare de aproximativ 4–7% din proiecte, în timp ce alte ODD (de exemplu, *Apă curată și igienă* – ODD 6, *Orașe și comunități durabile* – ODD 11, *Consum și producție responsabilă* – ODD 12, *Viața terestră* – ODD 15) au înregistrat ponderi mai mici, sub 3–5%. Menționăm că un proiect poate contribui simultan la realizarea mai multor ODD-uri. Prin urmare, numărul total de proiecte însumate pe categorii ODD depășește numărul efectiv de proiecte analizate.

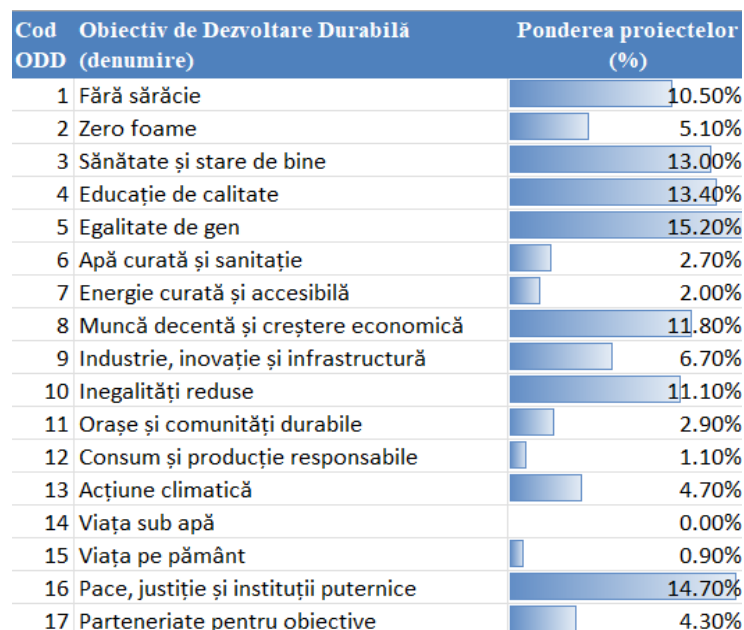

Figura 17: Distribuția proiectelor de asistență externă active în 2024, pe Obiectivele de Dezvoltare Durabilă vizate

Alinierea la prioritățile strategice naționale

Pe lângă obiectivele de dezvoltare globală, proiectele de asistență externă au fost aliniate și la principalele documente de planificare strategică națională.

Figura 18: Numărul de proiecte aliniate la strategiile naționale și sectoriale relevante (2024)

8. Concluzii și sinteza constatărilor-cheie

Anul 2024 a reprezentat pentru Republica Moldova o perioadă de tranziție și adaptare, în care economia națională a continuat să facă față unor provocări complexe, pe fundalul incertitudinilor regionale, al impactului persistent al războiului din Ucraina și al vulnerabilităților structurale acumulate în timp. Aceste evoluții au fost amplificate de seceta severă din anul 2024, care a redus considerabil producția agricolă și a perturbat lanțurile conexe, exercitând presiuni suplimentare asupra economiei reale. Cu toate acestea, în pofida provocărilor, s-au conturat și semnale de stabilizare, de relansare treptată a unor sectoare, precum și progrese importante în direcția reformelor structurale și a digitalizării administrației și serviciilor publice.

Volumul angajamentelor totale din asistența externă activă în 2024 a fost de aproximativ **3,77 mld. EUR**, iar debursările efective s-au situat în jurul sumei de **1,59 mld. EUR**, cu ~11% mai puțin decât în 2023. Scăderea s-a datorat în principal reducerii contribuțiilor directe ale unor donatori bilaterali (în special Statele Unite ale Americii).

Principalii finanțatori ai anului 2024 au fost instituțiile multilaterale: **BERD (321,5 mil. EUR)**, **FMI (302,7 mil. EUR)** și **Comisia Europeană (225,8 mil. EUR)**, urmate de **Banca Mondială (125,5 mil. EUR)**.

În anul 2024, **Comisia Europeană** a fost partenerul de dezvoltare cu cele mai mari debursări efective **sub formă de asistență nerambursabilă (granturi și/sau asistență tehnică)**, cu un volum total de aproximativ **131 mil. EUR**.

Pe locul următor, cu contribuții de **asistență nerambursabilă**, s-au situat **Statele Unite ale Americii**, cu aproximativ 87,20 mil. EUR debursați, urmat de **România** (aproximativ 70,57 mil. EUR), **Norvegia** (circa 47 mil. EUR), **Maria Britanie** (40 mil. EUR), **Suedia** (32,46 mil. EUR), **Elveția** (26 mil. EUR) și **Germania** (25,35 mil. EUR).

În termeni sectoriali, asistența a acoperit majoritatea domeniilor prioritare. Cota cea mai mare a proiectelor finanțate a revenit **sectorului energetic** (28% din valoare) și **economiei** (inclusiv infrastructură și afaceri, 17%), urmate de **sănătate și educație, protecție socială, agricultură și mediu**. Circa 79% din totalul alocărilor din împrumuturi au fost direcționate în proiecte de investiții semnificative în infrastructura energetică și de transport, dezvoltare regională, agricultură. Această distribuție reflectă concentrarea investițiilor pe sectoarele cu impact strategic (modernizarea rețelelor de energie, infrastructură rutieră și feroviară, sprijin pentru agricultură etc.).

Majoritatea finanțărilor (aproximativ 90% din debursări) au fost direcționate către sectorul public, în timp ce organizațiile neguvernamentale și sectorul privat au primit ~7% și, respectiv, ~1%. Orientarea preponderentă către sectorul public indică un accent continuu pe consolidarea capacităților instituționale și implementarea politicilor de stat (cu implicare complementară a societății civile și a mediului de afaceri).

Gestionarea asistenței integrate în bugetul de stat a fost eficientă. În 2024 au intrat **cca 429,58 mil. EUR** pe proiecte de asistență externă în diverse sectoare: dezvoltarea economică și socială a țării, precum: infrastructura drumurilor, energetic (urmare a crizei energetice), agricultură, sănătate și **suport bugetar de 641,4 mil. EUR** pentru consolidarea capacității

bugetare a statului în contextul presiunilor sociale și economice generate de crizele regionale, în special reducerea vulnerabilității energetice. Printre donatorii care au susținut bugetul de stat în 2024 cu suport direct sunt FMI, Comisia Europeană, Guvernul Canadei și Banca Mondială etc.

Rata de absorbție a acestor resurse a fost foarte ridicată (97,1%), datorită unei planificări bugetare mai riguroase, coordonării interne sporite și creșterii capacității administrative la nivel național și local. Fondurile bugetare au susținut proiecte-cheie în infrastructură rutieră și energetică, dotări medicale, rețele de apă și canalizare, susținerea IMM-urilor și reforme în justiție, educație și protecție socială. Un nivel atât de înalt al absorbției demonstrează o îmbunătățire semnificativă a mecanismului național de coordonare a asistenței și pregătește Moldova pentru gestionarea eficientă a fondurilor europene în perspectiva aderării la UE.

Pe ansamblu, asistența externă din 2024 a generat impact social și economic concret, aliniat nevoilor strategice ale țării. Efectele principale includ:

- **Modernizarea serviciilor publice și infrastructură:** Sprijinul extern a condus la îmbunătățirea substanțială a serviciilor esențiale. În sănătate, spitalele au fost dotate cu echipamente moderne (de ex. accelerator liniar pentru tratament oncologic, ecografe și utilaje pentru radiografie avansate), crescând capacitatea diagnosticului și salvării de vieți. Extinderea și calitatea rețelilor de apă și canalizare au fost remediate în zeci de comunități rurale, asigurând apă potabilă pentru ~40 000 de persoane (inclusiv dotând școlile și centrele medicale aferente). În domeniul educației, modernizarea unităților școlare și implementarea formării profesionale duale au contribuit la condiții de învățare îmbunătățite - peste 625 de elevi și studenți au beneficiat de stagiile de practică finanțate de parteneri, cu o rată de angajare de ~60% post-absolvire. De asemenea, extinderea CUPS și digitalizarea administrației au facilitat accesul cetățenilor la acte și servicii de stat, reducând birocrația și timpul de așteptare. În ansamblu, aceste investiții au ridicat considerabil calitatea vieții și accesibilitatea serviciilor pentru populație.
- **Consolidare instituțională și integrare europeană:** Asistența externă a fost canalizată și către întărirea guvernantei și alinierea la cerințele UE. Capacitatea instituțiilor s-a îmbunătățit vizibil (rata de absorbție >97% indică progrese în planificare și coordonare). Proiectele de reformă în justiție, administrație publică și anticorupție s-au accelerat, iar proiectele strategice de interconectare energetică (linia de 400 kV Vulcănești–Chișinău) și aderarea la mecanisme europene de protecție civilă sporesc reziliența țării în fața crizelor și apropie Republica Moldova de piața și rețelele europene de energie și securitate. Sprijinul acordat reformelor instituționale și respectării principiilor europene reflectă angajamentul Republicii Moldova față de valorile și criteriile UE.
- **Creștere economică și ocuparea forței de muncă:** Programele de susținere a IMM-urilor și investițiile în infrastructură locală au stimulat activitatea antreprenorială și crearea de locuri de muncă. De exemplu, reabilitarea de drumuri locale și extinderea rețelilor de energie au facilitat accesul producătorilor la piețele interne și externe, având un efect direct asupra economiilor regionale. Se estimează că peste **1.500 de noi locuri de muncă** au fost create/menținute în 2024 (în special în mediul rural) ca urmare directă

a acestor intervenții. Pe termen lung, aceste investiții vor spori competitivitatea regională și vor stimula creșterea veniturilor locale.

- **Reducerea sărăciei și incluziune socială:** Programele sociale finanțate de parteneri au avut ca țintă grupurile vulnerabile – familiile cu venituri mici, șomerii de lungă durată, persoanele cu dizabilități, minoritățile etnice și refugiații ucraineni. S-au acordat granturi sociale, au fost deschise centre comunitare și servicii mobile de asistență, iar mii de persoane au beneficiat de formare profesională și sprijin financiar. De exemplu, aproximativ **10 000 de refugiați ucraineni** și familiile gazdă au primit cazare temporară, consiliere și suport educațional. În paralel, peste 750 000 de gospodării vulnerabile au beneficiat de compensații la facturile de energie, reducând sărăcia energetică pe parcursul iernii. Aceste măsuri au diminuat inegalitățile și au întărit incluziunea socio-economică a grupurilor defavorizate.

În ansamblu, constatările arată că **asistența externă în 2024 a fost un veritabil catalizator pentru atingerea obiectivelor naționale de dezvoltare**. Aceasta a susținut stabilitatea economică și bugetară, a finanțat proiecte-cheie de infrastructură și servicii, a îmbrățișat reformele esențiale și a consolidat traseul pro-european al Republicii Moldova. Realizările înregistrate confirmă importanța unor parteneriate externe de durată și a unei coordonări naționale eficiente, precum și necesitatea prioritizării sectoarelor critice și întăririi rezilienței țării în fața provocărilor regionale.

Raport elaborat de Cancelaria de Stat a Republicii Moldova, Direcția coordonarea asistenței externe și fonduri europene, pe baza datelor colectate de la partenerii de dezvoltare și a analizelor efectuate în anul 2025, consultat cu ministerele.

Anexa 1: Lista UIPFAE fondate de autoritățile publice centrale

Nr. d/o	Denumirea instituției	Fondat orul	Denumirea proiectului/programului finanțat din asistența externă	Perioada de implementare a proiectului	Partenerul extern de dezvoltare
1	Agenția pentru Dezvoltarea și Modernizarea Agriculturii	MAIA	Programul de asistență pentru fermierii neprivilegiați 2KR și Proiectul – dezvoltarea unui sistem durabil de gestionare a solurilor din Republica Moldova	2000 - în derulare (fond circulant)	Guvernul Japoniei
			Proiectul „Agricultură conservativă – dezvoltarea unui sistem durabil de gestionare a solurilor în Republica Moldova” (PAC)	2017 – în derulare (fond circulant)	Guvernul Japoniei
			Programul dezvoltării sistemului de irigare la Scară mică (PDSISM)	2006 – în derulare (fond circulant)	Comisia Europeană
			Programul de vânzări în rate 2kR în agricultură performantă irigată pentru perioada post-compact	2015-2024	Fondul Provocările Mileniului - USAID
			Proiectul Modernizarea tehnicii și echipamentului agricol (MAME)	2023-2028	Agenția Japoneză pentru Cooperare Internațională JICA
			Programul MBA „Management în Agribusiness”	2023-2025	Guvernul Elvețian
2	Oficiul de Gestionare a Programelor de Asistență Externă	MF	Proiectul COVID-19 Răspuns de urgență și suport pentru întreprinderile mici și mijlocii	2020 - 2024	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei
3	Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală (fost FISM)	MIDR	Proiectul Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova	2022-2027	Asociația Internațională de Dezvoltare
			Proiectul „Îmbunătățirea Calității Educației”	2023- 2029	
4	Oficiul Național de Implementare a Proiectelor în domeniul Mediului	MM	Proiectul Deșeuri Solide în Republica Moldova	2020-2030	BEI, BERD, Fondul Parteneriatului Europei de Est pentru Eficiență energetică
			Proiectul UNEP/GEF „Republica Moldova: Pregătirea comunicării Naționale Cinci în cadrul Convenției-cadru a Organizației Națiunilor Unite pentru schimbările climatice”	2019-2023	ONU Programul Națiunilor Unite pentru Mediu
			Proiectul “Activități de pregătire a rapoartelor bienale de transparență (BTR) conform Convenției-cadru a ONU privind schimbările climatice (UNFCCC)	2022-2025	ONU Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP)

Nr. d/o	Denumirea instituției	Fondatorul	Denumirea proiectului/programului finanțat din asistența externă	Perioada de implementare a proiectului	Partenerul extern de dezvoltare
			Support to Post-ratification of the Minamata Convention to the Republic of Moldova by Building Phase-Down Capacities and Reducing Risks Associated with Mercury	2020-2023	ONU Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP)
			Implementarea tranșei 1 din Faza III a Planului de management pentru suprimarea eșalonată a hidroclorofluorocarburilor HCFC în RM” (componenta UNEP)	2022-2024	Fondul Multilateral pentru implementarea protocolului de la Montreal
			Consolidarea Instituțională pentru implementarea Protocolului de la Montreal în RM, faza 12	2023-2026	Fondul Multilateral pentru implementarea protocolului de la Montreal
			Cadrul global pentru biodiversitate – proiect de sprijin pentru acțiune timpurie	2023-2024	GEF/UNEP
			Cadrul de implementare a biosecurității pentru managementul resurselor biologice în Moldova	2023	PPG UNEP/GEF
			Conservarea și managementul sustenabil al zonelor umede cu valoare de conservare înaltă din bazinul râului Prut.	2023-2026	UNDP/GEF-PIMS-6551
5	Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Agriculturii	MAIA	Proiectul agricultură competitivă în Moldova (MACP) – 4 finanțări	2015-2024	Asociația Internațională pentru Dezvoltare
			Proiectul Investiții pentru Guvernanță, Creștere și Reziliență în Agricultură	2023-2029	Banca Internațională pentru reconstrucție și Dezvoltare (Banca Mondială)
6	Unitatea de Coordonare, Implementare și Monitorizare a Proiectelor în Domeniul Sănătății	MS	Proiectul de susținere a Consiliului național de coordonare TB/Sida (Grant)	2022-2024	Fondul Global pentru Combaterea SIDA, TB și Malariei

Nr. d/o	Denumirea instituției	Fondatorul	Denumirea proiectului/programului finanțat din asistența externă	Perioada de implementare a proiectului	Partenerul extern de dezvoltare
7	Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Programului de Restructurare a Sectorului Vitivinicol	MAIA	Proiectul Livada Moldova	2016-2025	Banca Europeană de Investiții
8	Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energeticii	ME	Proiectul „Dezvoltarea sistemului electroenergetic” (PDSE)	2020-2025	AID
			Proiectul „Eficiență energetică în Republica Moldova” (MEEP)	2022-2027	BEI, BERD, NIP, EPTATF
			Al doilea Proiect de îmbunătățire a eficienței sistemului de Alimentare centralizată cu energie termică din Chișinău (PIESACET-2)	2020-2025	Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare
9	Unitatea Consolidată pentru Implementarea Programelor IFAD	MAIA	Proiectul Îmbunătățirea capacităților pentru transformarea zonei rurale (IFAD VIII)	2021-2027	IFAD și Fondul de adaptare
10	Unitatea de Implementare a Proiectului Băncii Mondiale de Ameliorare a Competitivității	MDED	Proiectul de competitivitate a întreprinderilor micro, mici și mijlocii (Proiectul ÎMMM)	2022-2027	Banca Mondială
11	Unitatea de Implementare a Proiectului de Construcție a Locuințelor pentru Păturile Socialmente Vulnerabile II	MIDR	Proiectul de construcție a locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile II	2013-2024	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei
12	Unitatea de Implementare a Proiectului de Construcție a Penitenciarului din Chișinău	MJ	Proiectul Construcția noului penitenciar în mun. Chișinău	2014-2028	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei

Anexa 2: Surse externe (împrumuturi/granturi) pentru susținerea bugetului de stat în anul 2024

Donator	Încasat			Notă	Programul/ Acordul de grant sau împrumut
	valută				
	mii USD	mii EUR	mii echivalent MDL		
Împrumuturi					
Fondul Monetar Internațional	214 629,20	202 070,86	3 896 593,28	Debursarea mijloacelor financiare la data de 02 iulie 2024 și 19 decembrie 2024	Programul RM-FMI pentru mecanismul de finanțare extinsă
Fondul Monetar Internațional	50 137,17	47 203,56	910 240,37	Debursarea mijloacelor financiare la data de 02 iulie 2024 și 19 decembrie 2024	Programul RM-FMI pentru mecanismul extins de creditare
Fondul Monetar Internațional	56 726,35	53 208,89	1 022 921,95	Debursarea mijloacelor financiare la data de 02 iulie 2024 și 19 decembrie 2024	Programul RM-FMI pentru mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate (RSF)
Guvernul Canadei	56 348,12	54 222,64	1 037 430,91	Debursarea mijloacelor financiare la data de 20 decembrie 2024	Acordul de facilitare de împrumut dintre Republica Moldova, acționând prin intermediul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova, și Majestatea Sa Regele de drept al Canadei, reprezentat de ministrul dezvoltării internaționale, acționând prin intermediul Departamentului afacerilor externe, comerțului și dezvoltării, semnat la 6 septembrie 2024
Comisia Europeană	101 850,97	95 000,00	1 833 375,00	Debursarea mijloacelor financiare la data de 18 iulie și 17 decembrie, 2024	Acordul de facilitare de împrumut dintre Republica Moldova, Uniunea Europeană și Banca Națională a Moldovei privind asistența macrofinanciară pentru Republica Moldova

Banca Mondială	41 278,05	37 300,00	720 606,16	Debursarea mijloacelor financiare la data de 02 octombrie 2024	Acordul de împrumut dintre Republica Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare în vederea realizării Programului "Operațiunea Politica de dezvoltare pentru sprijinirea creșterii și rezilienței în Moldova", semnat la 11 iulie 2024
Banca Europeană de Investiții	14 543,01	13 323,26	257 910,98	Debursarea pe parcursul anului a mijloacelor financiare aferente majorării capitalului social al ÎS „Calea Ferată din Moldova”	Contractul de finanțare dintre Republica Moldova și Banca Europeană de Investiții privind infrastructura feroviară și parcul de material rulant ale Republicii Moldova, semnat la Chișinău la 26 septembrie 2016
Agencia Franceză pentru Dezvoltare	22 324,94	20 000,00	389 012,00	Debursarea mijloacelor financiare la data de 30 septembrie 2024	Acordul de facilitare de credit dintre Republica Moldova și Agenția Franceză pentru Dezvoltare, nr.CMD 1009 01 J, semnat la Paris la 7 martie 2024 (măsurile de reformă în sectorul forestier)
Agencia Franceză pentru Dezvoltare	26 312,45	25 000,00	481 510,00	Debursarea mijloacelor financiare la data de 04 decembrie 2024	Acordul de facilitare de credit dintre Republica Moldova și Agenția Franceză pentru Dezvoltare nr.CMD 1014 01 E, semnat la Chișinău la 17 septembrie 2024 (măsurile de reformă în sectorul energetic)
Total	584 150,26	547 329,20	10 549 600,65		
<i>Granturi</i>					
Comisia Europeană	30 372,50	32 755,12	586 637,47	Debursarea mijloacelor financiare la data de 15 iulie și 19 decembrie 2024	Addendumul, semnat la 20 iulie 2023, la Acordul de grant dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind asistența macrofinanciară pentru Republica Moldova, semnat la Bruxelles la 22 iunie 2022
Comisia Europeană	38 181,69	34 999,98	677 648,61	Debursarea mijloacelor financiare la data de 16 iulie 2024	Amendamentul nr.2 la Acordul de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană privind Contractul de consolidare a

					statului și rezilienței pentru Republica Moldova, semnat la Bruxelles la 15 decembrie 2021
Banca Mondială	15 500,00	13 885,82	270 087,50	Debursarea mijloacelor financiare la data de 30 septembrie 2024	Acordul de grant "Fondul fiduciar multidonator pentru cofinanțarea Programului "Moldova, măsuri în situație de urgență, reziliență și competitivitate. Operațiunea de politici de dezvoltare 2"" dintre Republica Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Asociația Internațională pentru Dezvoltare, semnat la 12 iunie 2023
Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare	12 994,63	12 017,03	231 145,96	Debursarea mijloacelor financiare la data de 05 martie și 26 aprilie 2025	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, asistență nerambursabilă oferită Republicii Moldova
Guvernul Republicii Cehe	417,09	397,38	7 658,02	Debursarea mijloacelor financiare la data de 19 decembrie 2024	Contribuția Guvernului Cehiei pentru Fondul de Reducere a Vulnerabilității Energetice
Alți donatori	50,00	52,46	962,43	Debursarea mijloacelor financiare la data de 18 decembrie 2024	
Total	97 515,91	94 107,79	1 774 139,98		
Total general	681 666,17	641 437,00	12 323 740,63		